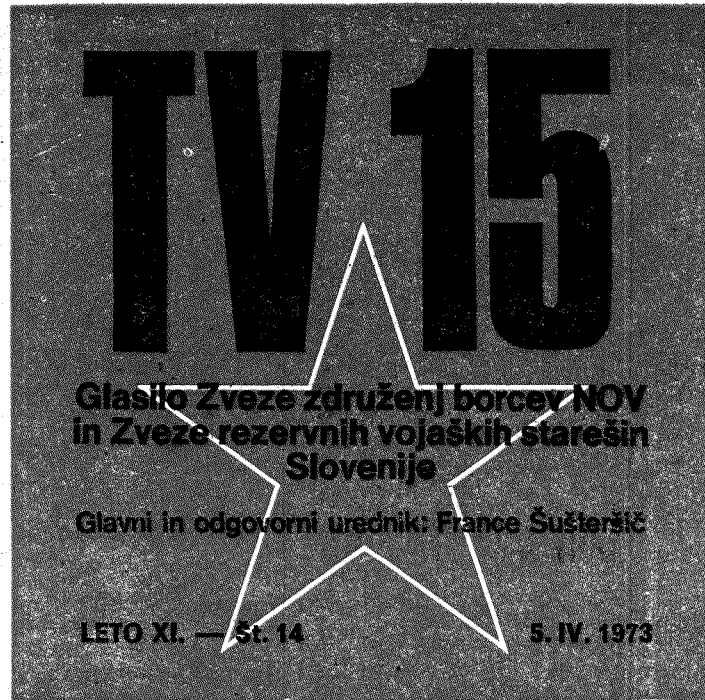
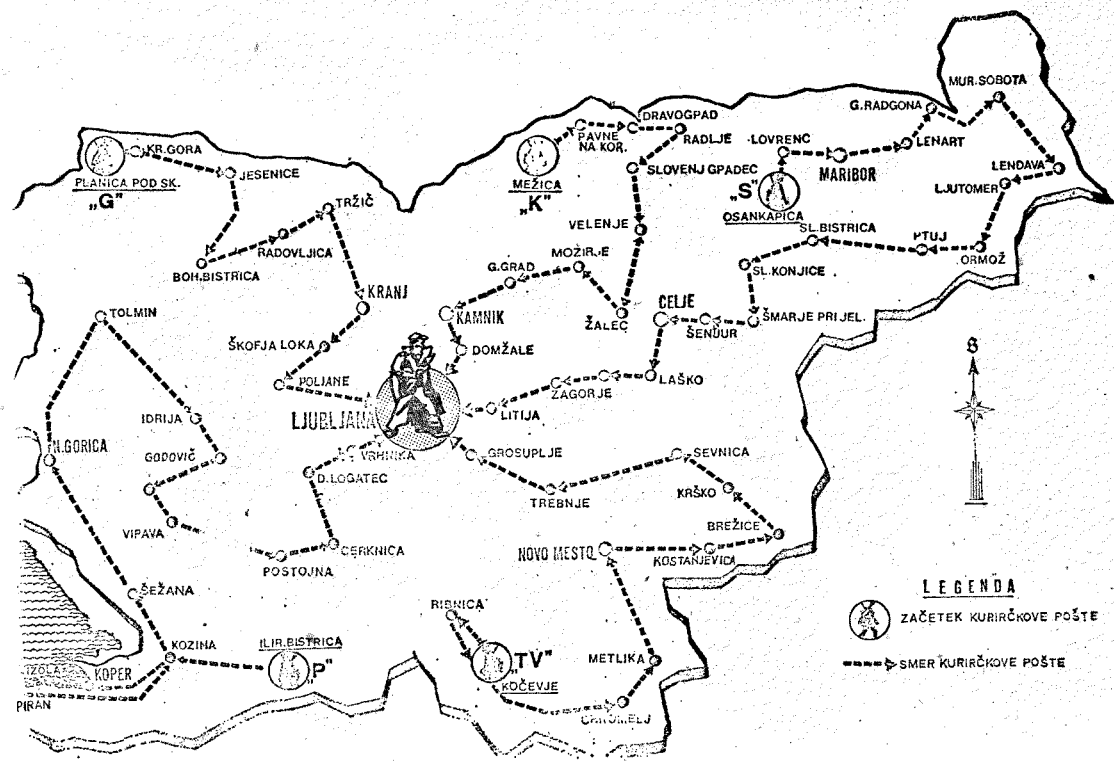

KURIRČKOVA POŠTA – 1973

Ze tradicionalni Kurirčkovi pošti, ki je 2. aprila krenila na več kot 3.500 kilometrov dolgo popotovanje, želimo srečno pot!

Tito naj bo še naprej predsednik ZKJ!

S VII. SEJE RO ZRVS SLOVENIJE

V petek, 30. marca, je bila v Ljubljani sedma seja republiškega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, ki se je predvsem odvijala v znamenju dveh najpomembnejših točk dnevnega reda — poročila o delu v letu 1972 ter razglasitve najboljših v tekmovanju za najboljše občinske in osnovno organizacije rezervnih vojaških starešin Slovenije v lanskem letu. Poleg tega so pregledali sklepe zadnje seje, sprejeli finančno poročilo za lansko leto in proračun za leto 1973, govorili o nekaterih spremembah v tekmovalnem pravilniku za tekmovanje za najboljše občinske in osnovno organizacije ZRVS ter se pogovorili o udeležbi slovenskih rezervnih starešin na letošnjem srečanju rezervnih vojaških starešin Jugoslavije, ki bo od 2. do 4. julija v Makedoniji.

Hkrati so se predstavniki slovenskih rezervnih vojaških starešin na seji odločno pridružili želji drugih družbenopolitičnih organizacij in delovnih kolektivov, naj tovariš Josip Broz Tito tudi še vnaprej, se pravi po kongresu ZKJ, ki bo letos, ostane predsednik ZKJ.

O rezultatih, ki jih je ZRVS Slovenije dosegla v lanskem letu in ki so predstavljali vsebino poročila o delu v letu 1972, smo v našem listu že obširno pisali v zadnjih nekaj številkih, zato se tokrat zadržimo pri zmagovalcih TEKMOVANJA ZA NAJBOLJŠO OBČINSKO IN OSNOVNO ORGANIZACIJO ZRVS V LETU 1972, ki so jih razglasili na petkovi seji.

Predvsem je treba takoj na začetku poudariti, da je prav to tekmovanje v marsicem pripomoglo, da so slovenski rezervni starešine v lanskem letu dosegli take rezultate pri svojem delu. Tekmovanje vzdrušuje jih je sililo k še večji udeležbi na orientacijsko-taktičnih pohodih, izpitih, k udeležbi na akcijah dopolnilnega programa, na predavanjih, pa tudi v obrambne priprave na terenu in v delo z mladino so se vključevali v veliko večjem številu.

Tekmovanje je obsegalo osem področij dela, ni pa zajemalo družbenopolitične dejavnosti, ki jo je le težko ovrednotiti s številkami. Tekmovale so

občinske in osnovne organizacije ZRVS Slovenije, se pravi organizacije kot celota v okviru posamezne občine v eni tekmovalni kategoriji ter krajevna združenja v drugi kategoriji. Vsaka občinska organizacija je lahko v drugi kategoriji tekmovala le z eno osnovno organizacijo oziroma krajevnim združenjem. Kajpak z najboljšo.

Med občinskimi organizacijami je prvo mesto zasedla ZRVS ORMOŽ, ki je dobila prehodni pokal in pokal in trajno last ter nagrado 7.000 dinarjev. Druga je bila ZRVS PTUJ, ki je dobila pokal v trajno last in 4.500 dinarjev, tretja pa ZRVS NOVO MESTO, ta je prejela pokal v trajno last in nagrado 2.500 dinarjev. V konkurenci osnovnih organizacij je prvo mesto zasedla ZRVS SREDIŠČE OB DRAVI iz občine Ormož. Dobila je pokal v trajno last in 2.000 dinarjev.

Prvouvrščena občinska organizacija ZRVS Ormož je v tekmovanju zbrala 2.534 točk in si s tem zagotovila več kot 1000 točk naskoka pred drugouvrščeno,

kar je izreden uspeh. V ormoški občini je glede na rezervne starešine, ki so registrirani pri oddelku za narodno obrambo, kar 109 odstotkov včlanjenih v ZRVS. Med 295 obvezniki-rezervnimi starešinami se jih je predavanj iz obveznega programa povprečno udeleževalo 92 odstotkov. Orientacijsko-taktičnih pohodov se je glede na število obveznikov udeležilo kar 111 odstot. rezervnih starešin. Na akcijah dopolnilnega programa je bilo 2.014 udeležencev, kar pomeni, da se je vsak rezervni starešina udeležil kar 7 takih akcij; to so bili npr. medobčinski orientacijsko-taktični pohodi, predavanja strokovnih filmov, različna predavanja, taktično-tehnični zbor, streljanje z vojaško pištolo, strelska tekmovanja itd. Izpitov se je v ormoški občini poleg 149 obveznikov udeležilo še 76 drugih rezervnih starešin, tako da je bila udeležba kar 151-odstotna. Med 18.497 prebivalci občine je 2.395 takih, ki so naročeni na NAŠO OBRAMBO, 349 jih je naročenih na TV-15. To pomeni, da je vsak šesti prebivalec naročen na eno od teh dveh glasil ZRVS. V akcijah, katerih nosilec je bila ZRVS,

so aktivno zajeli 11.190 prebivalcev; to so bila predavanja o JLA in prikazovanje filmov, proslave ob dnevu armade, družbene prireditve, krvodajalske akcije, izleti, kviz tekmovanja na tematiko NOB in JLA ipd. Poleg vsega tega pa je v ormoški občini 285 rezervnih vojaških starešin vključenih v specializirane organizacije.

Ceprav družbenopolitična dejavnost ni bila tekmovalna disciplina, so tudi tu dosegli Ormožani lepe uspehe. V občinskem svetu za narodno obrambo je med 11 člani kar 6 rezervnih starešin, v vseh odborih za SLO pa sta najmanj po 2 in največ po 5 rezervnih starešin. Svoje predstavnike pa imajo RVS tudi v koordinacijskem odboru za SLO pri SZDL, v komisiji za SLO pri občinski konferenci ZKS, v raznih drugih komisijah in telesih, kjer aktivno delajo.

Občinska organizacija ZRVS Ptuj je v tekmovanju zasedla drugo mesto s 1.490 točkami. Glede na število registriranih rezervnih starešin ima 102 odstotka včlanjenih v ZRVS; povprečna udeležba na predavanjih obveznega programa. Nadaljevanje na 3. strani

Razprava o borcih-kmetih

V celotnem sistemu varstva borcev so najbolj odprte in najmanj urejene zadeve borcev-kmetov. In takih je 20 odstotkov od skupnega števila borcev v SFRJ.

Tisti borci, ki se po osvoboditvi še nadalje ukvarjajo s kmetijstvom, so v zelo slabem gnotnem položaju. Večina teh praktično ni deležna sistematičnega pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja, stanovanjske gradnje itd. Čeprav so med prvimi sodelovali v kmetijskih zadrugah, jim to delo ni priznано v pokojninski staž razen v Hrvatski v nobeni republiki in pokrajini.

Vse to so ugotavljali na posvetovanju pri zveznem odboru ZZZB NOV Jugoslavije 27. marca, na katerem so sodelovali tudi zastopniki predsedstva ZKJ, zvezne konference SZDL, dvajsetih občin in drugi. Sredi aprila bo o položaju borcev-kmetov razpravljala zvezni

odbor ZZZB NOV Jugoslavije; ta zadeva bo uvrščena tudi v dnevni red letošnje sedmega kongresa borcev, kjer naj bi se temeljito pogovorili o socialnih in zdravstvenih zadevah borcev-kmetov.

Na posvetovanju so zahtevali uvedbo pokojninskega zavarovanja za borce-kmete (v Sloveniji je to že izvedeno). O tem zavarovanju — tako so naglašali diskutanti — se govori že nekaj let, a izvedeno še vedno ni. V tej zvezi so navajali tudi težave glede sredstev in menili, da bi bilo treba iskati izhod v prostovoljnem in ne v obveznem zavarovanju.

Beseda je stekla tudi o možnostih priznanja delovnega odnosa za tiste kmete, ki so bili člani kmetijskih zadrug. S priznanjem tega staža bi veliko število borcev-kmetov pridobilo pogoje za uveljavljanje drugih pravic.

Ob utemeljevanju potrebe po ureja-

nju teh zadev so ugotovili, da veliko število borcev kmetov še do danes ni poskrbelo za priznanje statusa borca. Pri okoli 100.000 borcih kmetih od skupnega števila 277.000 v Srbiji jih je komaj 10.000 pridobilo priznanje posebne dobe. Zato bo treba najti možnost, da bi borci kmetje lahko še uveljavili to svojo pravico.

SEJA RO ZZZB NOV SLOVENIJE

Včeraj se je republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije sestel na svojo 16. sejo. Njen dnevni red je bil precej obširen, zlasti tretja točka — obravnava poročila za skupščino ZZZB NOV Slovenije. Na seji so razpravljali tudi o zaključnem računu za leto 1972 in o proračunu za l. 1973 pa o nekaterih kadrovskih vprašanjih.

Ker je v času tiskanja te številke seja še trajala, bomo lahko o njej podrobneje poročali šele prihodnjt.

besede in dejanja

STROKOVNJAKI PRIDEJO NAJTEŽE DO ZAPOSLOTITVE

Registrirana nezaposlenost se je v letu 1972 dvignila za 8,2 odstotka. Če pa prva dva meseca leta 1973 primerjamo z lanskima, ugotovimo, da je nezaposlenost večja kar za 17 odstotkov. Te podatke je v svetu ZSJ navajal Miroslav Milenković iz zveznega zavoda za zaposlovanje. Pojasnil je še:

Najteže dobijo zaposlitve strokovnjaki, tisti z diplomami ali z visoko kvalifikacijo. Nezaposlenost pri kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcih in tistih z višjo šolo se je povečala za 20 odstotkov, a pri tistih s fakulteto celo za 26 odstotkov — medtem ko se je nezaposle-

nost nekvalificiranih zvišala le za 1,5 odstotka.

Politika ekspres — 26. III. 1973

ALI BO TO PRIVEDLO DO POCENITVE GRADENJ?

Od sredine lanskega leta imajo gradbeniki vse manj dela. Obseg gradenj je bil v letu 1972 sicer za 12 odstotkov večji od predlanskega, toda ker so se cene zvišale za 17,5 odstotka, je povečanje del le minimalno ali pa so povsem v zastoju. Brezposelnost v gradbeništvu se povečuje tudi letos. Zaradi tega je zavladal pravi tov na licitacije, na katerih se tudi za mala dela prijavljajo velika podjetja in ponujajo cene tudi za 40 odstotkov nižje od proračunskih, da bi le dobila delo. Borba — 29. III. 1973

NEUSAHLJIV VIR

Imamo neusahljiv vir — vir nepismenosti. Po podatkih, ki jih je objavil »Prosvetni pregled«, se v SR Srbiji samo v šolskem letu 1970/71 ni vpisalo v osnovno šolo 1.587 deklic in dečkov, zrelih za prvi razred. Kar 53 oddelkov se je pridružio armadi milijon in dvestotisoč ljudi, za katere je prst edini rekvizit pismenosti.

Komunist — 30. III. 1973

RAZVESELJIVI PODATKI

Izvoz tekstilnih izdelkov je bil lani glede na realizacijo izvoza v letu 1971 večji za 38,2 odst., kar je vsekakor uspeh, če upoštevamo, da je leta 1971 glede na leto 1970 izvoz tekstilnih izdelkov iz Jugoslavije narasel le za 7 odstotkov. Gospodarski vestnik — 30. III. 1973

dogodki tedna

● **Predsednik republike Tito je obiskal tovarno orodnih strojev »Ivo Lola Ribar« v Železniku, si ogledal nekaj obratov in se pogovoril z zastopniki delovnih kolektivov Beograda in beograjske občine Čukarice. Med pogovori so delavci izrekli tudi več kritičnih pripomb. Med drugim je tehnik Milenko-
vić pripomnil, da delavci niso zadovoljni, da voditelji, ki so se morali zaradi napak odpovedati položajem, še nadalje uživajo ugodnosti, ki so jih uživali poprej. Tito je odgovoril, da se popolnoma strinja s kritiko, da razume zahteve delavcev, ker se še vedno pojavljajo razne nepravilnosti, zlorabe itd. ter napovedal, da bodo kazenski predpisi v kratkem poostreni in da bo zveza komunistov zaostrila borbo za doslednim izvajanjem delavskih amandmajev. Naš osnovni smoter je, da delavski razred dobi to, do česar ima pravico. Delavec ne sme biti najemni delavec, temveč soupravljač — ne samo v svoji tovarni temveč v družbi sploh. Brez odločilne vloge delavskega razreda na vseh področjih družbenega razvoja ni samoupravnega socializma, je poudaril predsednik Tito.**

brest cerknica
industrija pohištva jugoslavija
telefon 791-080 telex 31-167

● **V Beogradu je bila seja izvršnega biroja predsedstva ZKJ, katere se je udeležil tudi predsednik ZKJ tovariš Tito. Na seji so na pobudo vodstva zveznega sekretariata za zunanje zadeve in organizacije ZKJ v zveznem sekretariatu za zunanje zadeve proučili nekatera vprašanja v zvezi z delom tega sekretariata. Prav tako so proučili in pozitivno ocenili družbeno akcijo za uresničevanje nalog iz pisma, ki se nanaša na boj proti rušenju zakonitosti, kriminalu in drugim negativnim pojavom v poslovanju delovnih organizacij v državi in s tujino. Proučili so vzroke političnih in gospodarskih posledic pojavov nezakonitega prisvajanja družbene imovine in drugih oblik protipravnega poslovanja in prve rezultate, ki jih dosega v politični in družbeni aktivnosti na njihovem premagovanju.**

● **Komisija izvršnega sveta Slovenije za zunanjo politiko in narodnosti je na svoji seji razpravljala o programu dela in o organizaciji služb na področju mednarodnih odnosov v republiki. Pri obravnavi tekočih vprašanj v zvezi z odnosi s sosednimi državami so ugotovili, da so nekatere sile v Avstriji izrabile občinske volitve na Koroškem za ponovne napade na Jugoslavijo in za spodbujanje nestrpnosti do slovenske manjšine.**

● **Komisija CK ZK Srbije za splošni ljudski odpor je obravnavala aktualne naloge ZK Srbije pri uresničevanju smernic za obrambo Jugoslavije, ki jih je pripravilo predsedstvo SFRJ. Na seji so proučili tudi gradivo delovne skupine komisije predsedstva ZKJ za SLO »Splošni ljudski odpor na hribovitem in goratem svetu«. Kakor je utemeljila delovna skupina, je hriboviti in gorati svet zaradi svojih geostrateških in drugih lastnosti posebnega pomena v obrambi dežele.**

● **Po desetih letih so ameriške obojene sile zapustile Južni Vietnam, vendar ne popolnoma, saj je v Južnem Vietnamu ostalo 20.000 Američanov, ki so formalno zaposleni kot vojaški svetovalci. Kakih 75.000 Američanov pa je, kot je rečeno v ameriškem sporočilu, na ladjah in letalih na Tajskem, Južnokitajskem morju in v oporišču Guam v nenehni bojni pripravljenosti. Obenem so severni Vietnamci izpustili še zadnjo skupino 67 vojnih ujetnikov. Ob tem so ocenili ameriške stroške na dobrih 108 milijard dolarjev, ki so jih porabili za vojaške izdatke in gospodarsko pomoč saigonski vladi. Sovjetska zveza naj bi v vietnamski vojni prispevala nekaj več kot 1,6 milijarde dolarjev, LR Kitajska pa 670 milijonov dolarjev.**

● **Jugoslavija bo v kratkem poslala južnovietnamski revolucionarni vladi kot pomoč pri obnovi opremo za sodobni medicinski center in za srednjo šolo. DR Vietnam je namenjena tudi oprema za rehabilitacijski center s travmatološko-ortopedsko službo, pomoč pa bomo poslali tudi v Kambožjo. Pošiljko pripravlja jugoslovanski koordinacijski odbor iz sredstev, ki jih je zbral odbor.**

● **V Washingtonu se je končalo sedanje finančnih ministrov, ki bi morali izdelati načrt za novi mednarodni monetarni sistem. Iz sklepne resolucije je razvidno, da niso navzoči ministri dosegli nobenega konkretnega rezultata, temveč da so pooblastili svoje namestnike, da v doglednem času izdelajo zadovni okvirni načrt. Našo državo je na tem zasedanju zastopal zvezni sekretar za finance Janko Smole.**

● **Bosnska vlada namerava ustaviti ali vsaj omejiti dotok tuje delovne sile v ZRN, da bi državo rešila pred socialnimi ali gospodarskimi motnjami. Brandtova vlada bo v tem smislu objavila ustrezne smernice. Bistvo teh smernic bo, da naj bi delovna dovoljenja izdajali tujcem le do tiste mere, kolikor to dovoljuje socialna nastanitev teh delavcev.**

● **Avstralski pravosodni minister Lionel Murphy je v parlamentu izjavil, da ima dokaze, da v Avstraliji obstaja tri ekstremne ustaške teroristične organizacije: »hrvaško revolucionarno bratstvo«, »združeni Hrvati Zahodne Nemčije« in »hrvaška revolucionarna organizacija«. Omenil je, da tudi mladinski organizaciji »hrvaška mladina« in »svetovna zveza hrvaške mladine« novačita teroriste za ekstremne organizacije. Izjavil je tudi, da so ustaši nameravali izvesti atentat na jugoslovanskega predsednika Bijedića, ko se je nedavno mudil v Canberri.**

● **V Kairo je dopotovala delegacija ZKJ, ki jo vodi sekretar izvršnega biroja predsedstva ZKJ Stane Dolanc. V delegaciji sta še predsednik CK ZKS France Popit in predsednik mednarodne komisije predsedstva ZKJ Boško Šiljegović. Povabil jo je CK arabske socialistične unije.**

● **Čilski predsednik Allende je svoji novi vladi zaupal nalogo, naj uresniči vrsto ostrih ukrepov ter pomaga rešiti gospodarstvo, ki se je znašlo v težavah. Domnevajo, da ta politika, ki jo bodo uresničevali v znamenju splošnega varčevanja, obsega ostre nadzorovalne ukrepe v gospodarstvu in industriji, verjetno pa se bodo morali odločiti celo za racioniranje hrane.**

● **Managua, glavno mesto Nikarague je znova prizadel močan potres. Potresni sunki so bili 4. in 5. stopnje po Richterjevi lestvici. To mesto je lani 23. decembra katastrofalen potres dobesedno uničil. Pod ruševinami je ostalo kakih 30.000 ljudi, natančnega števila žrtev pa niso nikoli ugotovili. Takrat je ostalo brez strehe 270.000 prebivalcev te nesrečne prestolnice.**

politični razgledi

Pot pomembnih dosežkov

Pred nekaj dnevi se je s svoje daljše azijske turnee vrnil predsednik zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić. Njegovo pot bi lahko označili za pot pomembnih dosežkov iz več razlogov: prvič kot utrjevanje vezi med neuvrščeni državami tik pred četrtim vrhunskim srečanjem šefov držav in vlad neuvrščene gibanja v Alžiru, drugič kot poglabljanje najrazličnejših stikov med našo državo in obiskanimi azijskimi državami in tretjič kot napoved odločnejših ukrepov zoper ustaški terorizem.

Ta zadnji dosežek Bijedićeve azijske turnee je prišel do izraza v Avstraliji, tej dolgo časa politično malo znani peti celini, koder so v preteklosti našli ustaški zločinci svoje varno zatočišče. Ko pa je nekaj mesecev pred Bijedićevim prihodom prevzela krmilo vlade napredna laburistična stranka, je začelo postajati jasno, da ta položaj ne bo mogel več dolgo trajati. Že pred Bijedićevim prihodom so visoki avstralski državniki napovedovali odločno izkoreninjenje ustaške dejavnosti, hkrati pa so zagrozili, da bodo izvedli obsežne spremembe v avstralski policiji, ki je poprej teroristom dajala potuho in jim celo aktivno pomagala.

Med Bijedićevim obiskom je avstralski premier Whitlam ponovno zagotovil, da bo njegova vlada oprala »nacionalno sramoto«. Pokazalo se je nato, da je s tem mislil zelo resno. Avstralske oblasti so ustaško dejavnost natanko raziskale in nato izvedle obširno policijsko racijo, v kateri so pred dnevi zaprli najmanj 25 ljudi. Tako zdaj kaže, da bo v Avstraliji kmalu zadušeno eno izmed poslednjih žarišč ustaške dejavnosti — saj je znano, da je od tod prišlo več tistih zločincev, ki so lani vdrlj v našo državo.

To pa ni bil edini uspeh Bijedićevega obiska. Avstralska vlada je že obljubila, da bo na bližnji konferenci neuvršenih držav v Alžiru sodelovala kot opazovalka, prav tako pa je zanimanje za neuvrščeno politiko pokazala tudi novezo-

landska vlada, ki je gostila Bijedića po obisku v Avstraliji. Očitno je, da prihaja na azijskem jugovzhodu do pomembnih premikov, povezanih z odhodom Američanov iz Vietnama. Vse več tamkajšnjih držav je zdaj mnenja, da si morajo same krojiti prihodnjo usodo, enakopravno in neodvisno od velikih sil — in ravno zaradi tega postaja zanje neuvrščena politika čedalje bolj privlačna. Kot je znano, se je Avstralija skupaj z Japonsko že zavzela za novo sklicanje vrhunske konference azijskih držav, na kateri bi začrtali takšno neodvisno azijsko politiko.

S tem pa se tudi samemu neuvrščeni gibanju odpirajo nove perspektive, saj se mu približujejo gospodarsko močne države, ki bi mu lahko kdaj v prihodnosti omogočile trdnjšo gospodarsko hrbtnico, s katero bi se lahko uspešneje upiralo svetovnim centrom moči. Seveda je do tega še najbrž daleč, toda prvi obrisi teh možnosti so že tu s tem, da je Avstralija sklenila priti v Alžir kot opazovalka.

Prav tako uspešen je bil Bijedićev obisk v drugih azijskih državah, v Indiji, s katero nas že od samega začetka ustvarjanja neuvrščene gibanja vežejo zelo prijateljske vezi, v Maleziji, Singapuru in Nepalu, ki so naši stari znanci v graditvi pravičnejših odnosov med narodi po svetu, in v Bangladešu, ki je od razglasitve neodvisnosti naprej nenehno poudarjal svojo privrženost neuvrščeni načelom in bo v Alžiru najbrž navzoč že kot polnopravni član.

Vrhu tega bo Bijedićev obisk pripomogel tudi k temu, da se bodo tradicionalno dobri politični stiki s temi državami še poglobili z nadaljnjim širšim gospodarskim sodelovanjem. To je namreč tudi eno izmed najpomembnejših načel neuvrščene gibanja: da ustvari med posameznimi neuvrščeni državami kar najtesnejše gospodarske vezi, ki bi jim omogočale ohraniti tudi trdnjšo politično neodvisnost.

Konec stoletja zmot?

Pred nekaj dnevi je Vietnam dočkal svoj zgodovinski trenutek: prvič po približno sto letih ni na njegovih tleh nobenega tujega okupacijskega vojaka. Ameriške sile so se umaknile hkrati z izpustitvijo ameriških vojnih ujetnikov iz severnovietnamskih zaporov (pri čemer so ZDA še do zadnjega nesramno zavlačevale z umikom svoje vojske in se pojavljale z novimi grožnjami). Američani so poudarili, da gre za »častni umik« ob spoštovanju »častnega miru«, ki so ga sklenili z nasprotno stranjo. Toda videti bo šele treba, kako »častno« bodo vztrajali izven Vietnama v prihodnje.

Kajti nekaj pri vsem tem izstopa: vse do današnjega dne namreč Američani niso priznali (niso marali ali pa jih je bilo tega sram), da je bil njihov vstop v vietnamsko morijo velika zgodovinska zmota — ki so jo sami plačali s 46.000

mrtvimi in milijardami dolarjev stroškov, vietnamsko ljudstvo pa z milijoni mrtvih, ranjenih, razseljenih in izmučenih posameznikov ter stotisoči hektarjev opustošenih polj, gozdov in naseljenih krajev.

Pravzaprav bi lahko rekli, da se je z odhodom ameriških čet iz Vietnama končala stoletna zmota vseh dosedanjih zavojevalec vietnamskega ozemlja, ki so v te kraje prihajali zato, da bi od tod lahko obvladovali tihomorsko področje in prebujajočega se kitajskega velikan, pa so pri tem naleteli na malo, svobodoljubno in pogumno ljudstvo, ki jim je dalo lekcijo iz svobode in neustrašenosti.

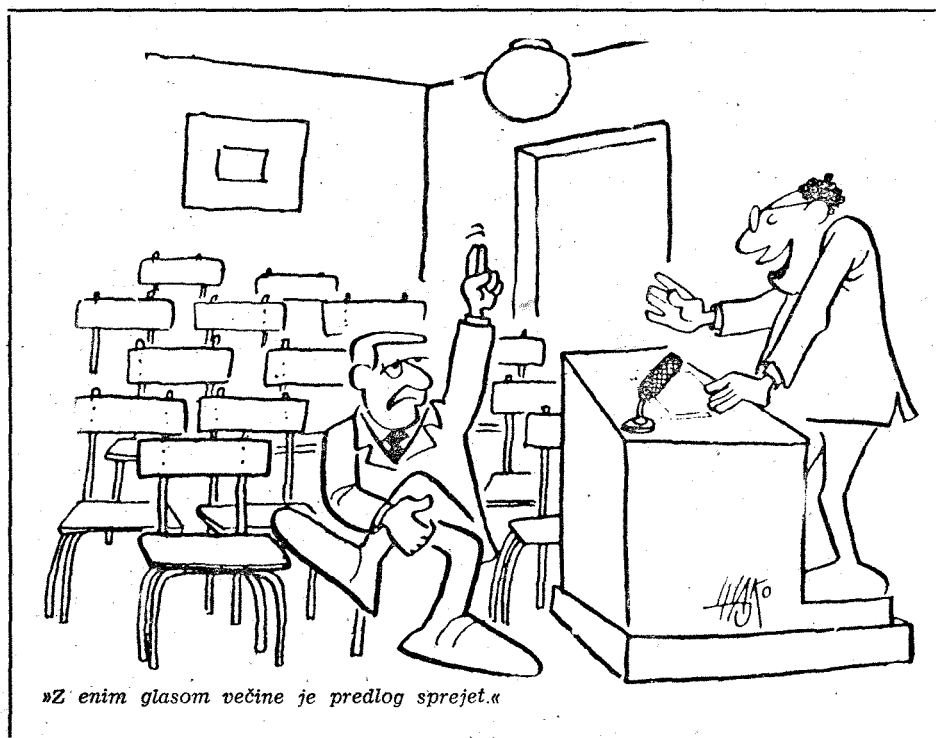
Zavojevalci so prihajali in bili izgnani — toda očitno na koncu ni nihče izmed njih priznal zgodovinske znote, ki jo je pri tem doživel. Nihče izmed njih ni hotel priznati velikega nauka z vietnamskega bojišča: da se vsi veliki, globalni strateški interesi velikih sil lahko strejo ob neupogljivi volji ljudstva, da ubrani svojo svobodo in neodvisnost in da si samo ustvarja svojo prihodnost.

Očitno tega nočejo priznati tudi Američani. Drugače namreč ne bi obkolili Vietnama s svojo nadaljnjo navzočnostjo v sosednjih indokitajskih državah, Laosu, Kambožji in Tajski, drugače ne bi zadržali v Veitnamu nekaj sto svojih civilnih strokovnjakov, drugače se ne bi pogodili z Izraelom, ki je te dni vzpostavil odnose s Saigonom, da jih nadomesti v vojaškem urjenju saigonske vojske.

Američani se iz Vietnama niso povsem umaknili. Ameriški predsednik Nixon sprejema v San Clementu saigonskega diktatorja Thieuja in mu zagotavlja nadaljnjo ameriško podporo. V Saigon prihajajo nove in nove pošiljke najodobnejšega ameriškega orožja in opreme. Američani odpirajo v Južnem Vietnamu celo vrsto konzulatov, s stotinami uslužbencev, ki se bodo spremenili v centre ameriške obveščevalne službe.

Res je, umazana vojna se je naposled končala, toda kaj lahko ji sledi obdobje umazane politike, ki bo Vietnamu prineslo novo gorje. Zato je zdaj naloga vseh naprednih svobodoljubnih sil sveta, da okrepi svojo podporo Vietnamcem v ustvarjanju res svobodne in pravične prihodnosti.

KOMENTATOR

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Borec, Ljubljana, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije — Tisk in klišei ČGP »Delo« Ljubljana, Titova 35 — Letna naročnina 42 dinarjev, za inozemstvo 70 dinarjev — Posamezne številke v kolportazi 1 dinar — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI, 61001 Ljubljana, ali na tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV 15«, Beethovnova 10, 61001 Ljubljana, poštni predal 598. — Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Kako se bo zmanjšala pokojnina zaposlenim upokojujencem

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju le v načelu ureja izplačevanje pokojnine v primeru, če upokojenec ponovno stopi v delovno razmerje. Določitev načina zmanjšanja pokojnine pa je zakon prepustil družbenemu dogovoru.

Na tej osnovi je izvršni svet na svoji zadnji seji — vodil jo je predsednik Andrej Marinc — sprejel predlog družbenega dogovora o načinu zmanjševanja pokojnine upokojujencem, ki ponovno stopijo v delovno razmerje, začnejo opravljati samostojno dejavnost ali delo na podlagi pogodbe o delu. Podpisniki družbenega dogovora so razen izvršnega sveta še skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja, republiški svet zveze sindikatov, republiška gospodarska zbornica in republiška skupnost za zaposlovanje.

Upokojujencu, ki je uveljavil starostno pokojnino s pokojninsko dobo 40 let (moški) oziroma 35 let (ženska), pa je ponovno stopil v delovno razmerje, se pokojnina izplačuje nezmanjšana, če pokojnina in dodatni dohodek skupaj ne presegata dvojnega zneska povprečnega osebnega dohodka vseh zaposlenih iz prejšnjega leta v Sloveniji. Če pa presega to mejo, se izplačuje le del pokojnine, ki je odvisen od višine skupnega dohodka upokojujence in od razmerja med višino pokojnine in višino dodatnega dohodka, vendar pokojnina ne sme biti zmanjšana za več kot 50 odstotkov.

Najvišje znižanje pokojnine zaposlenih upokojujencev in sicer 50 odstotkov, je predvideno šele v primeru, če skupni dohodek doseže trikratni znesek povprečnega osebnega dohodka zaposlenih v preteklem letu.

V skupne dohodke za določitev odstotka zmanjšane pokojnine se razen pokojnine in njenih dodatkov računajo še osebni dohodki, doseženi na podlagi delovnega razmerja, dohodki, doseženi z opravljanjem samostojne dejavnosti in dohodki, doseženi na podlagi pogodbe o delu, ne štejejo pa avtorski honorarji.

Določbe družbenega dogovora veljajo prav tako za upokojene borce NOV pred 9. septembrom 1943, za starostne upokojujence, ki so uveljavili pokojnino pred dosego polne pokojninske dobe ter za invalidske in družinske upokojujence, tudi če se zaposlijo z manj kot polovico delovnega časa oziroma če opravljajo to delo na podlagi pogodbe o delu.

ODBOR ZA PROSLAVO 30-LETNICE ZASEDANJA AVNOJ

Predsedstvo zvezne skupščine je na podlagi predlogov in v soglasju z republiškiimi predsedninami, funkcionarji AVNOJ in s predsedniki družbenopolitičnih organizacij v federaciji sestavilo zvezni odbor za proslavo tridesetletnice drugega zasedanja AVNOJ v Jajcu.

Predsednik odbora je predsednik zvezne skupščine Mijalko Todorović, člani pa so ugledni politični in javni delavci iz vseh republik. Med njimi so med drugimi: Stane Dolanc, sekretar izvršnega biroja predsedstva ZKJ, dalje Marijan Cvetković, predsednik ZZZ NOV Jugoslavije, Sergej Kraigher, predsednik skupščine SR Slovenije, Mitja Ribičič, predsednik republiške konference SZDL Slovenije, Josip Vidmar, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Džemal Bijedić, predsednik zveznega izvršnega sveta, Nikola Ljubičić, zvezni sekretar za narodno obrambo itd.

PRIGLASITE IMENA PADLIH V SUHI KRAJINI

V spomenik narodnoosvobodilne vojne na Cvibljah nad Žužemberkom je vklesanih 1200 imen padlih borcev. V zadnjih letih pa je bilo nekaj pritožb svojcev padlih borcev v Suhi krajini, češ da ni imen njihovih svojcev med tistimi 1200, vklesanimi v spomenik.

V najkrajšem času se bodo začela obnovitvena dela pri spomeniku na Cvibljah. Ob tej priložnosti bo mogoče vklesati v spomenik še izostala imena padlih borcev v neposredni bližini Žužemberka. Zato pa naj svoji najpозnejše do 1. maja sporočijo občinskemu odboru ZZZ NOV Novo mesto naslednje podatke: Ime, priimek, datum in kraj borca, kateri enoti je pripadal in kdaj je padel.

OBCINSKI ODBOR ZZZ NOV
NOVO MESTO

Predstavniki prouvrščenih s tekmovanja za najboljšo občinsko in osnovno organizacijo ZRVS Slovenije za leto 1972: (od leve proti desni) iz Ormoža, Središča ob Dravi, Novega mesta, Ormoža in Ptuja. (Foto: M. Ulčar)

S VII. seje RO ZRVS Slovenije

Nadaljevanje s 1. strani

ma je bila 90 odstotkov, na orientacijsko-taktičnih pohodih 97,8 odstotkov, na dopolnilnem programu kar 498 odstotkov v primerjavi s številom rezervnih vojaških starešin, na izpitih pa 101,7 odstotka. Med 65.820 prebivalci občine jih je na NAŠO OBRAMBO naročenih 1688, na TV-15 pa 687, torej 4,3 odstotka. Akcij, ki jih je za prebivalce organizirala ZRVS sama ali v povezavi z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami in upravnimi organi, se je udeležilo 7.140 občanov, vključno s šolsko in izvenšolsko mladino; udeležili so se pohodov po poteh Lackove čete, proslave ob 30-letnici smrti ptujskega prvoborca Franca Osojnika, proslave občinskega praznika in 30-letnice boja v Mostju, predavanj o SLO in drugih akcij.

Od 1305 rezervnih starešin jih je v občini 435 vključenih v specializirane organizacije, aktivno pa delujejo tudi v odborih za SLO v delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih in šolah, v občinskem svetu za narodno obrambo in v drugih družbenopolitičnih organizacijah. Ustanovili so aktiv ZK, poskrbeli za zaposlitev tistih rezervnih starešin, ki bi se drugače utegnili zaposliti v tujini, v krajevnih skupnostih so ustanovili svoje aktivne, uspešno so organizirali akcijo kadrovanja v vojaške šole, tako da se je kar 7 mladincev prijavilo na razpise, itd.

Tretje mesto med občinskimi organizacijami je zasedla ZRVS Novo mesto s 1.461 točkami. Občinski upravni organ za narodno obrambo ima registrirane 1.403 rezervne starešine, v ZRVS pa je vključenih 1454 rezervnih starešin oziroma 103,6 odstotka. Predavanj obveznega programa se je udeležilo 83 odstotkov obveznikov, taktično-orientacijskih pohodov 107 odstotkov, akcij dopolnilnega programa pa 4.753 rezervnih starešin. Izpitov se je udeležilo 104,7 odstotka rezervnih starešin. Med 49.979 prebivalci, kolikor jih šteje novomeška občina, je 1.669 naročnikov na NAŠO OBRAMBO in TV-15, kar je 5,6 odstotka. Obrambne vzgoje prebivalstva se je pod vodstvom ZRVS in z njo sodelujočih drugih organizacij in upravnih organov udeležilo 1986 občanov; med akcijami, ki so vštete sem, so obrambni dan gimnazije, orientacijski pohod za mladino in ekipe civilne zaščite, predavanja o SLO, predavanja filmov, ustanovili so 4 strelske družine ter usposobili 500 pionirjev za kurirje. Poleg vsega tega pa je 567 rezervnih starešin oziroma 40,4 odstotka

vključenih v razne specializirane organizacije in društva.

V Novem mestu so rezervni starešine analizirali svoje članstvo ter opravili nad 150 pogovorov s posamezniki, ki so bili pasivni, oziroma svojih obveznosti niso v redu izpolnjevali. Za sprejem v ZK so predlagali 28 rezervnih starešin, v osnovnih organizacijah pa so ustanovili mladinske aktivne.

Med osnovnimi organizacijami ZRVS je republiški odbor nagradil le najboljšo, to je ZRVS Središče ob Dravi iz ormoške občine, ki je zbrala kar 3.414 točk. Glede na število registriranih članov ima v svojo organizacijo vključenih 120 odstotkov starešin. Predavanj iz obveznega programa se je udeležilo 91 odstotkov rezervnih starešin, orientacijsko-taktičnih pohodov se je od 21 obveznikov udeležilo 26 članov ZRVS, na akcijah iz dopolnilnega programa pa je bil vsak član kar sedemkrat. Izpitov se je v primerjavi s številom obveznikov udeležilo 216 odstotkov rezervnih starešin, torej tudi taki, ki jim na izpit ne bi bilo več treba. Med 2.378 prebivalci Središča ob Dravi je 330 naročnikov na NAŠO OBRAMBO in 38 naročnikov na TV-15, torej 15 odstotkov. V obrambno vzgojo prebivalstva so rezervni starešine zajeli 2.150 občanov. Hkrati pa je 138 odstotkov članov ZRVS vključenih v specializirane organizacije. To pomeni, da so nekateri vključeni v dve ali celo več organizacijah.

Osnovna organizacija ZRVS Središče ob Dravi aktivno sodeluje z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami na terenu, svojega člana ima v občinskem svetu za narodno obrambo, v občinskem koordinacijskem odboru za SLO, dva člana sta tudi člana aktivna prosvetnih delavcev — rezervnih starešin, pet pa jih je v odboru za SLO pri krajevni skupnosti.

Naj na koncu navedemo še razvrstitve nekaterih naslednjih organizacij. Med občinskimi sledijo prvimi trem Trbolje (1.431 točk), Cerknica (1.316), Ljubljana Vič—Rudnik (1.293), Jesenice (1.281), Škofja Loka (1.245), Tržič (1.188), Nova Gorica (1.137 točk) itd. Med osnovnimi organizacijami ZRVS pa Središču ob Dravi sledijo ZRVS »Mejnik« Salovci iz občine Murska Sobota, ZRVS Dutovlje iz sežanske občine, ZRVS Mokronog iz občine Trebnje, ZRVS Mozirje itd.

Zdaj, ko to pišemo, pa že dobre tri mesece teče isto tekmovanje za leto 1973. Po občinskih in osnovnih organizacijah so že opravili prvi krog predavanj iz obveznega programa, pripravljajo pa se na akcije dopolnilnega programa, na pohode, proslave, na še obširnejše delo z mladino in nerazporejenim prebivalstvom. Upajmo, da bo letošnje leto prineslo še lepše rezultate in da se bodo izkazale tudi organizacije, ki so bile v tekmovanju za leto 1972 v ozadju.

MIROSLAV ULČAR

ZVIŠANJE OSEBNIH IN DRUŽINSKIH INVALIDNIN

Na podlagi določil zakona o vojaških invalidih se od 1. januarja 1973 zviša osebna in družinska invalidnina za 17 odst. Zvišana osebna invalidnina znaša v prihodnje mesečno za:

I. skupino	2383 dinarjev
II. skupino	1727 dinarjev
III. skupino	1306 dinarjev
IV. skupino	965 dinarjev
V. skupino	687 dinarjev
VI. skupino	426 dinarjev
VII. skupino	288 dinarjev

Letna invalidnina za invalida VIII. skupine se zviša na 1663 dinarjev, za IX. skupino na 1248 in za X. skupino na 835 dinarjev.

Družinska invalidnina za enega člana se zviša na letno 1755 dinarjev, za vsakega nadaljnjega člana, ki je upravičenec do invalidnine pa na 877 dinarjev. Povečane družinske invalidnine znaša 234 dinarjev mesečno.

Ortopedski dodatek I. stopnje se zviša na mesečnih 690 dinarjev, II. stopnje na 526 dinarjev, III. stopnje na 339 in IV. stopnje na 164 dinarjev.

Vse osebne vojaške invalide opozarjamo, da morajo pri občinskih službah za vojaške invalide dati v popravilo invalidske izplačilne knjižice.

naši delovni uspehi

Avto Radgona se bo v teh dneh preselil v nove delovne hale. V novih obratih bodo le delavnice za popravila (karserijske, ličarske in mehanične), le da bodo sodobnejše in varne pred poplavi. S tem bo podjetje lahko na novo zaposlilo 60 do 80 ljudi, ki so doslej morali iskati delo onstran državne meje, kolektiv pa se bo povečal na skoraj 500-člansko delovno skupnost. Nove delovne moči bodo sprva priučili, nato pa v sodelovanju z delavsko univerzo iz Gornje Radgone kvalificirali. (Besedilo in fotografija: Marijan Garbajs)

VSEM BIVŠIM RABSKIM INTERNIRANCI

Vse bivše internirance taborišča na Rabu prosimo, da nam pošljejo svoje sedanje naslove s podatki: od kdaj do kdaj je bil interniran, v katerem delu (sektorju) taborišča, kam in kdaj je odšel iz taborišča, ali je bil ob osvoboditvi (septembra 1943) vključen v Rabsko brigado, v kateri bataljon in četo.

Podatke potrebujemo kot osnovo za pisanje dokumentarnega dela o taborišču in Rabski brigadi.

Podatke pošljite čimprej na naslov: KOMISIJA ZA BIVŠE POLITIČNE ZAPORNIKE, INTERNIRANCE IN IZGNANCE PRI RO ZZZ NOV SLOVENIJE, LJUBLJANA, BEETHOVNOVA 10.

Bilo je v vasici Belo

Sneg je visoko zametel barako, kjer so ležali ranjenci. Vse poti z zunanjim svetom so bile pretrgane. Naše obzorje se je končalo v vrhovih zasneženih smrek. Bolničarka je — kot bi nekaj pričakovala — strmelala skozi oroseno okno. Bil sem zadnji, ki so ga prinesli v to družino 14 ranjencev. Ko so me položili na pograd, so bili vsi pogledi uperjeni vame, kot bi vsi hkrati hoteli vedeti, kdo in od kje da sem, od kje so me prinesli, kaj je zunaj novega in še in še.

Dnevi so tekli počasi. Blizalo se je novo leto. Tam daleč za hribi je bilo slišati močno streljanje. Zaradi nanovo zapadlega snega smo bili odtrgani od sveta. Zato nas je tembolj presenetil nenaden obisk. Do pasu premočen in ves upehan je stopil v barako komisar baze. Tak obisk je vedno pomenil nekaj posebnega, kar se ne zgodi vsak dan. Ko si je ob vroči peči pogrel premrzle ude, je začel, kot bi se mu hudo mudilo nazaj. Povedal je, da se je vodstvo organizacije odločilo, da bo nekatere od nas sprejelo v svoje vrste. V baraki je zavladal popoln mir, slišati je bilo le komisarjeve besede. Govoril je o podvigih sovjetskih komosolcev in o junaški smrti svoje soborke Majde, ki je padla nekje na obrobju Ljubljane. Z besedo je upodobil njen lik, lik mlade komunistke. Upodobil ga je tako plastično, da sem si partizanko Majdo živo predstavljala. Komisar je dejal, da tako umirajo le komunisti, ki so se zarezali, da bodo v boju šli do konca, ne da bi pri tem mislili nase in na svoje življenje.

To so bile besede komisarja, ko nas je v imenu organizacije sprejel v vrste mladih komunistov.

Ta svečani trenutek sredi vojne vihre mi je ostal globoko v spominu. Postal je legenda, ki je vzpodbujala k novim podvigom. Zato ni čudno, da sem že med vojno, ko sem z jurišnim bataljonom prihajal v Dolomite, želel od bliže spoznati prizorišče Majdine smrti. To prizorišče me je še posebej privlačilo v zadnjih letih, ko sem kot lovec in na pol domačin po dolgem in počez prešel te grape in slemenca od Katarine prek Goljeka in Grmade. To prizorišče je bila mirna Belška grapa in vasica Belo, ki visi na robu grapi. In od tedaj je prav te dni minilo celih trideset let.

Tiste dni pred usodnim 19. marcem 1943 se je v Belški grapi zadrževal prvi bataljon dolomitskega odreda. Goli bregovi so nudili kaj slabo zavetje. Nemška patrula, ki je nadzirala okupacijsko mejo na slemenu od Katarine do vrha Grmade, je zlahka opazila življenje v grapi. Tedaj je skupni sovražnik pripravil veliko akcijo z namenom, da uniči dolomitsko partizansko gibanje. Dne 17. marca rano zjutraj pa je že začel pritiskati proti prvemu bataljonu. S svoje strani so prodirali štirje italijanski bataljoni divizije alpskih lovcev, z Ravnika in doline prvi bataljon »prostopolne protikomunistične milice« in vaške straže z Dobrove, Vrhniške, iz Polhovega gradca in Horjula. Na slemenu ob meji pa so grapo zaprlj Nemci. Torej tudi ta, doslej mnogokrat rešilni izhod, je bil tesno zaprt. Skupni sovražnik je čedalje bolj stiskal obroč. Pri tem so imeli levji delež domači izdajalci, ki jih je vodil kapetan Pavle Vošnar-Vidmar. Kot domačini so poznali sleherno ped zemlje in vse stezice, zato so lahko vodili svoje gospodarje kot krvosledni psi.

Ta mirna grapa, kjer žubori potok Belca, je tistega lepega sončnega dne postala pekel in grob za mnoge borce in aktiviste, ki so se zatekli v zavetje bataljona. Pokojni Robidovčev oče, ki se je kot avstrijski vojak udeležil prve vojne, je pripovedoval, da tako močnega streljanja in tako visokih ognjenih zubljev tudi na fronti ni doživel. Pred njegovo hišo, ki sloni ob slemenu nad Belco, so streljali z minometi. Posebna skupina italijanskih vojakov je z metalci plamenov zažigala suho travo in grmičevje. Pred razbesnelim ognjem so se posamič in v skupinah umikali borci in aktivisti. Dim in plamen sta se dvigala visoko v nebo. Okoliški kmetje so slutili, da se v grapi dogaja nekaj hudega. Iz tega pekla se je uspelo prebiti le 17 partizanom, pa še ti so bili ranjeni in ožgani. Veliko med njimi jih je za vedno obležalo v grapi, še več pa jih je sovražnik ujel. Tako je tragično končal in bil zdesetkan prvi bataljon. Z njim so delili usodo aktivisti, ki so se pred ofenzivo zatekli v Belško grapo. Med ujetniki je bila tudi mlada Mariborčanka Lizika Jančar — Majda, ki so jo belogardisti zajeli 19. marca zvečer.

Zakaj se je mlada partizanka Majda tedaj znašla v Belški grapi, ni povsem pojasnjeno. Nekateri pravijo, da se je po nalogu vodstva umaknila iz Ljubljane, da bi pri prvem bataljonu prebila to ofenzivo in se z bataljonom preko Ljubljane umaknila na Krim. Drugi pa trdijo, da se je Majda morala umakniti iz Ljubljane, kjer je delala kot ilegalna in nato kot članica baze »Turke« v Dolomiti. Tam se je srečala z ing. Dragom Hartnerjem in z njegovo skupino je bila namenjena na Primorsko, kjer naj bi kot

telegrafistka vzpostavljala zvezo med primorskimi partizani in vodstvom osvobodilnega gibanja.

Majda je imela za seboj bogato šolo ilegalnega dela, saj je že pred vojno bila sprejeta v SKOJ in v začetku vojne v komunistično partijo. Aktivno je sodelovala v delavskem društvu »Vzajemnost«, zlasti pa med delavci in mladino. Na začetku vojne je preobrazila tedanje klerikalno podjetje Radio v Ljubljani na Miklošičevi cesti, kjer je delala, v močno oporišče komunistične partije in osvobodilne fronte ter zlasti skrbela za odposiljanje radijskih aparatov in materialov partizanski vojski. Od julija 1942 pa je vodila intendancu civilnega sektorja in izvrševala zelo težavne in drzne naloge v Ljubljani. Ker jo je sovražnik intenzivno iskal in zasledoval, je morala februarja 1943 zapustiti Ljubljano in oditi v partizane.

Bogato ilegalno delo in izkušnje pa še niso pomenile znanja, spretnosti in iznajdljivosti, ki so si jih pridobili stari partizani in so bile neobhodne za uspešen obojen boj. Zato si lahko predstavljamo mlado partizanko, kako se je znašla sredi boja in ognja kot novinka. Kljub temu pa se je spretno umikala sovražniku in ognju. Tako se ji je uspelo prebiti iz obroča. Dne 19. marca zvečer se je z neko tovarišico bližala po slemenu prvih hišam na Belem. Prepričana je bila, da se je sovražnik umaknil in da bo tu našla oporo in pomoč. Toda sovražnik je bil čuječ in tako je padla v zasedo, ki jo je zajela. Vsaj tako je sovražnik poročal v svojem biltenu.

Kaj vse se je dogajalo pozneje z njo in drugimi ujetimi partizani, bi lahko razbrali le iz živega spomina Lenartove Francke, ki je bila tedaj mlado dekle, danes pa ji že pešajo delovne moči. Belogardisti so Lenartovo presenetili kmalu po kosilu, ki je bilo tistega dne bolj svečano kot vsak dan, saj so praznovali sv. Jožefa. Zasedli so hišo ter jo spremenili v štab in mučilnico. Komandant Vošnar in menda tudi major Novak sta domače utesnila v skromno kamro, ki vodi iz kuhinje. Domače sta strahovala in zahtevala pijačo, ki jima je stari Lenart prvotno ni hotel dati, ko pa sta mu zagrozila, je le klonil in prinesel na mizo steklenico žganja. Žganje je obema še bolj vzpodbudilo nizkotne živalske strasti in tako sta vlekla naj jima stražar pripelje mlado partizanko. Stražar je odprl kajžo, kjer so bile zaprte ujetke partizanke, in pred Vošnjarja pripeljal Majdo. Z očmi se je srečala z Lenartovo Franco in se ji nasmejala, kot bi hotela reči, naj zanjo ne bo v skrbeh. Lenartova, ki je slutila najhujše, je žalostno gledala za dekletom, ki je stopalo pred pijanega Vošnjarja. Čeprav so bila vrata kuhinje zaprta, je Lenartova slišala, kako je zasliševalc Majdo zmerjal, kako jo je drugi pretepal in z okovanimi čevlji skakal po njenem telesu. Mlada partizanka je hropla, vendar ni klonila. Upirala se je z vsemi močmi, postala je bolj močna, kot je bila kdaj koli, predvsem pa je kljubovala z besedami, zaradi katerih je Vošnar še bolj pobesnel. Spoznal je, da ima pred seboj dekle z jeklenim srcem in jekleno voljo, partizanko, ki se je odločila, da raje častno umre, kot bi klonila pred zakletim sovražnikom. Do njih ni skrivala sovraštva, povedala mu je v obraz, da se motijo, če mislijo, da jo bo nasilje strlo. Silili so vanjo z vprašanji o aktivistih, o skrivališčih in partizanskih oporiščih. Odgovora niso dobili. Zagrozili so ji, da jo bodo ustrelili. Tudi tedaj ni klonila. Nadaljevali so mučenje. Ko ji je od udarcev padla triglavka na tla, jo je pobrala, si jo posadila na glavo in smelo odgovorila, da pojde kapa tja, kamor pojde ona.

Take drznosti in smelošči krvoločni Vošnar ni pričakoval. Začel je vpiti in razbijati po mizi in med vpitjem so Lenartovi zaslišali prvi, drugi in tretji strel. Slišali so poslednje glasove umirajočega mladega življenja. Tišina, ki je nastala, je za trenutek pretrgal italijanski oficir, ki je pritekel v hišo in je vprašal, če je dekle mrtvo. Zločinec Vošnar, ki je ravno spravljaj še vroč samokres v tok je zmagovalno prikal. Nato pa je odkorakal na hodnik, da bi si shladil svoja nizkotna čustva. Nedolgo zatem je bilo v kamro slišati, kako vlečejo mlado truplo iz kuhinje v temno noč. Krvne sledove v kuhinji in na hodniku so skušali prikriti s pepelom, toda zločina niso mogli zatajiti. Domači so se spogledovali in ugibali in nihče ni mogel spraviti besede na dan. Le nestrpnost so čakali, da bi bela drhal zapustila vas in hišo. To se je zgodilo drugi dan. Ni jim bilo treba veliko truda, da so po krvni sledi v sveže oroseni travi prišli do groba sredi njihovega sadovnjaka. Truplo, ki je bilo tik pod rušo, so odkopali, ga položili v skromno, na hitro zbito krsto, in ga pokopali globlje, da je bilo varno tudi pred zvermi.

Tam je mlada partizanka Majda mirno počivala do osvoboditve. Potem so jo svojci prekopali na domače pokopališče. Tedaj so v hlačnicah pokojne našli uro, ki jo je skrivala pred pobesnelim Vošnjarjem. Še dolgo po vojni so krvni madeži na steni v

kuhinja bili nema priča tega zadnjega dejanja v življenju.

Vest o junaški smrti se je hitro širila med partizani in aktivisti. Mladim partizanom je dajala pogum in upornost, bila jim je zgled, kako se je treba boriti in kljubovati sovražnikom. Tako pogumno pa se je lahko upiral le človek, ki je vedel, zakaj je šel v boj. In partizanka Majda je to dobro vedela. Vedela je tudi, da brez žrtve ne bo zmage in ne svobode. In prav zanjo je padla junaške smrti, 19. marca 1943.

Po vojni je bila zaradi svojega junaškega zadržanja pred sovražnikom proglašena za narodnega heroja.

Morilec Vošnar se ni mogel izogniti roki pravice. Nadaljeval je z zločini, dokler ga v Grčaricah niso zajeli partizani. Na znanem kočevskem procesu je pokazal

svoj pravi obraz. Tresel se je za svoje življenje. Sodisce ni bilo milostno. Za ta in za druge zločine, ki jih je storil, je prejel zasluženo kazen. Pravijo, da se tudi tedaj, ko so mu prebrali smrtno obsodbo, ni skesal.

Vasica Belo dandanes počasi izumira. Tem ljudem še vedno svetijo petrolejke, čeprav živijo na robu Ljubljane!

Prav bi bilo, da bi se pristojni organi spomnili na te zaslužne kraje in jim dali vsaj tisto, kar imajo mnogi že desetletja — elektriko. In še nekaj bi morali storiti. Tako junaško dejanje, kot se je zgodilo pri Lenartovih, bi morali označiti s primernim spominskim obeležjem, ki bo naše znanjce opozarjalo na boj in junaško dejanje mlade partizanke.

ZDRAVKO VIDRIH

V snegu in mrazu brez obleke

Sredi decembra 1943 je na zgornjem Bavarskem pritisnila huda zima. To so zlasti občutili interniranci v taborišču v Flossenburi. Bili so zelo slabo oblečeni in se stradali ter izčrpani zaradi izredno težkega dela. Mnogi izmed njih so izhrali še razmeroma mladi.

Z nekaterimi našimi rojaki sva prišla z Janezom Makovcem 8. oktobra 1943 iz Dachaua v to taborišče. Najprej sva bila v karanteni na bloku za novince nekako tri tedne, potem pa so naju odgnali najprej na blok št. 5, in nato na številko 6. Tam sva ostala do konca vojne oz. do izpraznitve (evakuacije) taborišča. Delala sva v eni delovnih skupin z najtežjim delom.

Tisti dan je bila nedelja. Dopoldne smo delali kakor vsak dan. Razlika je bila le, da naša skupina ni šla delat ven iz taborišča, kjer smo delali cesto. Delali smo v kamnolomu. Tisto nedeljo so odredili razkuževanje v bloku. Razkuževanja smo se vselej bali zaradi raznih neprijetnosti in šikan nekaterih »kapojev« (predstojnikov v taboriščnih barakah), ki so razkuževanje izkoristili tudi za to, da so vse pretaknili in nam pobrali, česar koli se jim je zaželelo. Imeli sicer nismo nobenih zakladov, toda za nas je bil dragocenost že cigaretni ogorek ali žepni robec.

Blok za novince je bil na robu taborišča, tik nad krematorijem, ki je bil zunaj žične ograje. Vendar nas je dim iz njega noč in dan mučil z vonjem po sežganih truplih. Blok je bil velika baraka, kamor so stlačili do tisoč zapornikov, da so ležali tesno drug ob drugem. Stranišča ni bilo v baraki. Stalo je zunaj kot posebna 10 metrov dolga baraka, v kateri je bil po sredi po več metrov globok jarek, nad katerim se je bilo mogoče opreti na drog... Ponoci ni smel tja nihče iz barake. Zato so vsak večer prinesli v barako velik lesen sod, ki pa je bil vselej premajhen, tako da je končno nesnaga tekla čez rob pod pogrado.

Ko je bilo tisto nedeljo določeno razkuževanje barake, smo se morali pozno popold-

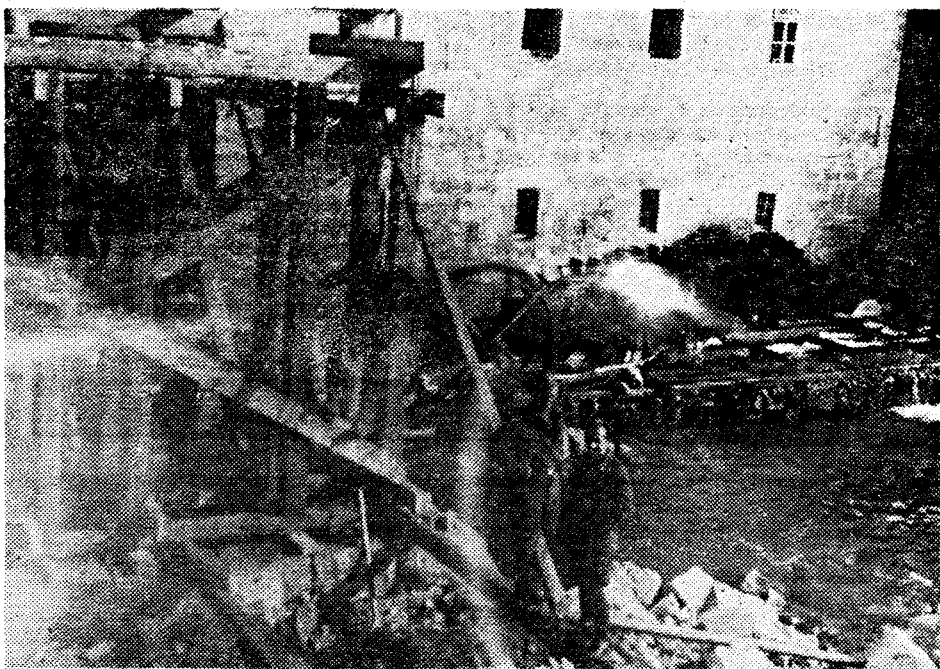
ne sleči do golega in zložiti svoje cape v bluzo tako, da se je videla številka (bili smo številke!). Nagi, s coklami na nogah smo čakali na večerjo, ki so jo vselej delili zunaj bloka. To je bila nekakšna brozga, ki so jo sicer imenovali črno kavo, a je bila vsaj topla. Dodatek je bil košček kruha z rezino konjske salame. Vendar je bil ta obrok še kar dober v primeri s pomijami brez vsake hranilne vrednosti opoldne in zjutraj. Naletaval je sneg in veter je rezal do kosti, ko smo se nagi stiskali in drgetali v vrstah pred kotlom na prostem. Kakati smo morali drug na drugega, ker ni bilo dovolj menažk za »kavo« za vse; ko so prvi spraznili menažke, so prišli šele drugi na vrsto.

Po večerji pa smo spet stali še v baraki nekako do osmih, dokler nas niso zvrstili v vrste po pet, kakor je bila navada. Odkorakali smo tako nagi s culo v rokah, na »zborno mesto«, kjer so nas izklicevali, da so ugotavljali, ali kdo ne manjka. Pred kopalnico smo odložili obleke, da so jih dali v razkuževalnico. Odšli smo v kopalnico pod prho. Tam pa smo še dolgo čakali, preden je kapo spustil vodo. Navadno je spuščal izmenoma kot led mrzlo, pa spet vročo kot krop, kakor da se je norčeval iz ljudi. Opažoval nas je skozi lino in se škodoželjno krohotal. Po kopanju smo še čakali na obleke približno do polnoči. Sele potem smo lahko legli, a polegli smo na gola tla v kopalnici, kjer je bilo mogoče pač dobiti suho ležišče. Že ob štirih smo morali vstati — tako poleti kot pozimi. Sele tedaj smo se lahko vrnili v barako, tisti, ki smo se mogli vstati. Marsikdo se je prehladil tako, da ga je potem pobralo.

V nemških taboriščih je pomrlo na milijone in milijone ljudi — žrtev nezaslišane ga mučenja. Nemški kriminalci, ki so imeli v taboriščih oblast nad zaporniki, kapoji in nacisti so bili neprekosljivi mučitelji, hujši od najkrutejših zveri.

SREČKO SORLI

fotografija z vprašajem

Objavljamo fotografijo nekega mlina, ob katerem so trije partizani. Kateri mlin je to? Ali morda v Žužemberku ali kje na Kolpi? Zanima nas tudi, kdo je fotografijo posnel in kdaj, pa še imena tovarišev na fotografiji. V TV-15 z dne 22. marca 1973 (pravilna številka 12) smo objavili fotografijo s četo partizanov pred hišo, nad katero visi zastava, v ozadju pa je kozolec. Pojasnilo za to fotografijo nam je poslal Franc Caferin iz Češnjice 28 pri Železnikih, ki pravi: »Na fotografiji je zbor borcev zaščitnega bataljona oblastnega komiteja KPS za Gorenjsko. Pred zborom stoji sekretar Bogdan Osolnik, prvi z leve, v prvi vrsti pa je verjetno takratni komendant Milan Tavš, ki sedaj živi v Kopru. Slika je bila posneta konec februarja ali v začetku marca 1945 pred hišo Antona Ceferina, Potok št. 18 pri Železnikih, kjer se je v zimi 1944-45 zadrževal zaščitni bataljon oblastnega komiteja KPS za Gorenjsko. Posnel jo je partizanski zdravnik Skulj s partizanskim imenom Koko, doma iz Kranja, ki je v zadnji nemški ofenzivi marca 1945 padel v Poljanski dolini skupaj z Jakom Stucinom-Cvetkom...« Za natančno pojasnilo se najlepše zahvaljujemo.

Ob grobnici na Hruševem

Ko se umika zima pomladi, mi vselej stopijo pred oči dragi vrstniki iz otroštva, tovariši v zrelih letih, ki pa zdaj počivajo po samotnih grobovih ali v grobnicah po vsej naši domovini. Tako so spomini spet oživel tudi 11. marca, ko smo se zbrali z družino Popit iz Žiberš ob grobnici na Hruševem pri Dobrovi. Tam počiva šest partizanov in partizanka: Herman Hančič-Samo, Miroslav Rudolf-Zvone, Rozalija Modrijan-Zalka, Jože Popit-Skobec, Franc Tehovnik, Maks Nečimer in neznan borec. Padli so v Dolomitih. ZB NOV Dobrova jim je postavila lep spomenik, ko so zbrali njihove kosti po dolomitskem bojišču.

Član družine Popit, Jože Popit-Skobec, je padel pred tridesetimi leti na Ključu. V družini Popit se je rodilo kar šestnajst

otrok, odraslo pa jih je deset. Izmed njih sta med narodnoosvobodilno vojno padla Franci in Jože.

Na Hruševem se nas je zbralo okrog šestdeset ljudi in med nami je bil tudi Jakob Sedej, predsednik ZB NOV Dobrova, ki je spregovoril v spomin padlih. Prav vse so nas povabili v hišo, katere lastnik skrbi za grobnico. Vladovalo je pristržno, tovariško ozračje. Dolžni smo zahvaliti ZB NOV Dobrova za lep sprejem.

Ko smo se vračali, sem pomislil, koliko takšnih krajev je po naši domovini, pa jih še nismo obiskali. Lepo bi bilo, da bi prihajali tja tako svojci padlih z mladino, ki bi lahko spoznavala ob tem korenine našega osvobodilnega boja.

PETER SOBAR

Kaj pa s takimi?

Bral sem v TV 15, da novi predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju določajo, da se tistim invalidskim upoko-jencem, ki znova stopijo v delovno razmerje in delajo polovico ali več kot polovico delovnega časa ali pa opravljajo dejavnost, na podlagi katere so obvezno zavarovani, invalidnina ne izplačuje.

Ob tem se mi vsiljuje vprašanje, kaj pa s tistim, ki je invalidsko upokojen in še borec pred 9.9.1943? Prej, ko je bil v delovnem razmerju ni mogel delati niti štiri ure. Zvijal se je na vse načine, tako dolgo, da je bil invalidsko upokojen. Sedaj pa je zdrav ko riba in je cele dneve zaposlen pri težkem delu v gozdu (seveda privatno). Od tega ne plača nobenih odtegljajev, gre tudi v Avstrijo, sedaj je v Zahodni Nemčiji. Tam bo ostal več mesecev in delal privatno. Za-

služi devize, in to toliko, da njegov zaslužek presega več kot trikratni povprečni dohodek naših zaposlenih iz preteklega leta. Zraven tega pa dobi še invalidnino, ki ni tako slaba. Vsem nam pa se smeje, češ zakaj ste tako neumni? Toda ko se izčrpa po večmesečnem delu, se vrne domov in gre takoj k zdravniku po pomoč (seveda kot socialni zavarovanec).

Sprašujem se, ali ni vse to vredno največje graje? Poznam namreč borce, ki so zares izčrpani in utrujeni ter potrebni pomoči, pa še vedno delajo in plačujejo vse prispevke. Toda po novih določilih taki ne bodo smeli več delati.

Se bi se dalo pisati, toda za zdaj naj bo to dovolj. Radoveden sem, kaj bodo o tem pisali drugi.

FRANC JESENIČNIK

FRANCE SLOKAN:

STARA PRAVDA

Zgodovinar meni, da kranjsko plemstvo ni prav nič zaupalo upornim kmetom in se je balo tvegati, da bi kmetje s pogajanjem zavlekli mobilizacijo deželnih vojsk; balo se je, da bi se kmetje prej strnili v svojo vojsko.

Kranjsko plemstvo je doseglo izpolnitev vsaj dela svojih bojnih načrtov za zadušitev upora. Lang je poslal kot cesarjeve komisarje v prvi polovici aprila 1515 v Ljubljano odposlanca, med katerimi je bil tudi štajerski deželni glavar Sigmund Dietrichstein. Zlasti zanimivo je, da je bilo prav tedaj v Ljubljani veliko kmečko zborovanje. Na njem je bilo menda nad pet tisoč kmetov. Cesarjevi komisarji so »počastili« zborovanje s svojo udeležbo, za kar so najbrž potrebovali precej poguma. Morda so pričakovali, da bo že njihova »veličastna« zunanost in mogočnost vplivala na »zabljenje kmetavze«. Toda bridko so se zmotili. Gospoda je zviška svetovala ali kar velela kmetom, kakor je pač bila vajena predvsem le ukazovati, naj razpustijo svojo zvezo. Toda »kmetavzi« so odločno pokazali, da »niso kar takoj«; očitno je bilo, da gospodi ne kaže zaupati in da so se dobro zavedali pomena svoje organizacije. Zato so kar brez ovinkov odgovorili komisarjem, da zveze ne bodo razpustili — ne takoj in ne nikoli. Niso verjeli, češ da je kmečka zveza prepovedana, nezakonita, če je ne dovoli cesar. S »pogajanjem« med gospodo in kmeti tedaj torej ni bilo nič.

Vodstvo kmečkega gibanja pa je hotelo potem odločno odbiti ost proti kmečki zvezi. Hotelo je izbiti nasprotnikom orožje iz rok, da bi ne odvrčali omahljivih podložnikov od zveze. Zelo verjetno pa je, da je bil tudi to dokaz

neomajnega zaupanja v cesarja: poslali so svoje odposlanca k cesarju, menda že aprila (natančen datum ni ugotovljen).

Hkrati, sredi aprila, ko se je v Ljubljani izjavilo posredovanje cesarjevih komisarjev, pa so na Dunaju še zasedali deželni stanovi in obravnavali nič manj prijetno zadevo, kakršna je bila nevarnost pred kmečkim uporom; sklepali so morali o novem vojnem davku. Avstrija se je bojevala z Benečani in cesarju je ta vojna tedaj pomenila največ — vse drugo je bilo postransko. Zagotoviti je bilo torej treba kar največ denarja, iztisniti ga iz davkov. Lang je kot cesarjev zastopnik predlagal novi davek. Zastopniki deželnih stanov pa so barantali, da bi bilo novo davčno breme kar najlažje. Hkrati so zahtevali odpravo novega tako imenovanega spremnega davka na trgovanje z itali-

Najemniška vojska iz 16. stoletja

Medicinci, padli v NOB

Vinko Železnikar

Rodil se je 13. decembra 1917 v Slovenjem Gradcu. Medicino je študiral v Zagrebu. Leta 1937 je bil sprejet v komunistično partijo. Ob začetku vojne 1941 je bil v Ljubljani. Takoj se je povezal z OF, poleti 1941 pa je med prvimi odšel k partizanom. Konec oktobra je rašiška četa, v kateri je bil Železnikar sanitetni referent, odšla na Gorenjsko. V nekem spopadu je bil ranjen in je 4. novembra 1941 skupaj z drugimi ranjenci zgorel na nekem kozolcu.

BORCEM ZA SEVERNO MEJO

Mestni odbor Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/19 — Ljubljana, sporoča svojim članom borcev, ki prebivajo v območju mesta Ljubljane, da je Delavski svet podjetja »VIATOR« PE Mestni promet sklenil, da so upravičeni do prostih vozovnic s 100-odstotnim popustom v mestnem prometu.

Prometno podjetje VIATOR, potniška blagajna, Ljubljana, Trdinova ul. bo izdajala nove vozovnice na podlagi naše članske izkaznice in ene fotografije v izmeri 4x3 cm vsak dan od 7. do 12. in od 15. do 19. ure — ob sobotah pa od 7. do 12. ure.

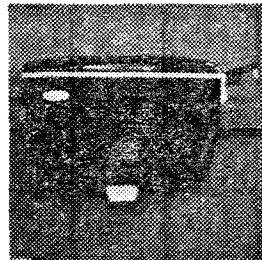
Vse dodatne informacije lahko dobite v naši pisarni na občini Vič, vsak torek in četrtek od 9. do 11. ure.

ODBOR

PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA

TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhniki, v Kamniku, v Ravnah, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

Plastični sanitarni kotlički FONTANA za WC (se ne rosijo — brezšumni) v beli in črni ter še treh pastelnih barvah (roza, zelena, modra) z nerjavečo plastično vložno armaturo izdeluje

janskimi kraji. Predvsem pa je deželne stanove očitno bolj skrbel kmečki upor kot pa cesarjeva vojna, zlasti se, ker so na Dunaj prihajale čedalje bolj vznemirljive novice.

Zastopniki kranjskih, koroških in štajerskih deželnih stanov (torej dežel slovenskega ozemlja) so ob odhodu z zasedanja konec aprila 1515 v pismu kardinalu Langu cesarju sporočali, da ne morejo privoliti, naj bi naložili deželam novi davek za vojno v Furlaniji, češ da bi sicer to izbillo sodu dno: izbruhnil bi splošni upor, saj je uporniško gibanje čedalje hujske. Nepokornim kmetom bi se pridružili še tisti, ki še dotlej niso rogovillili. Zato so predlagali cesarju, naj odpravi »spremni davek«, češ da bi jim tako pomagal okrepiti se proti upornikom.

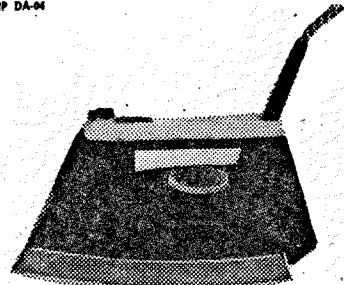
Kakor so pokazali poznejši dogodki, je bilo dolgo zasedanje deželnih stanov jalovo. Zadovoljni niso bili deželni stanovi (plemstvo), ker ni nič doseglo in je potem posebej pritiskalo na cesarja. Cesar pa se je moral tudi že začeti bati za svoje načrte ter naklepe. Zgodovinarji mu pripisujejo, da je bil zvit diplomat. Takšno vlogo je skušal igrati tudi med plemstvom in njihovimi podložniki. Prav tedaj, ko so se zastopniki deželnih stanov obračali nanj s svojim pismom ter mu dokazovali, kako nevarno bi bilo še nadalje obremenjevati kmete, je tudi cesar napravil svojo »potezo«: podpisal je svoje navodilo, kaj in kako naj ravna njegovi zastopniki na zasedanju kranjskih deželnih stanov. Gnal se je nadalje za uvedbo vojnega davka. Deželne stanove je hotel prepričati, da pomeni kmečki upor dejansko izdajo proti Avstriji, ker je voda na mlin Benečanom. Uporniki so potemtakem zavezniki sovražnikov »domovine«, Cesar je strašil deželne stanove, češ da sovražnik že pritiska na Gradiško in Gorico, kar pomeni, da bi vdrl v avstrijske dežele, če se mu cesarska vojska ne bo odločno uprla. Za to pa cesar potrebuje — denar... Zgodovinar dokazuje, da cesarjevo zvijačo s cesarjevimi besedami samimi:

»Tako se je zgodilo, da nam in stanovom podložni kmetje na Kranjskem, nahujskani in vrženi v upor, vođeni po naših sovražnikih Benečanih, skušajo vrženi v upor z največjo zvijačo napasti vas, tako da bi mogli naši sovražniki uporabljati nekatere kraje in naše dežele.«

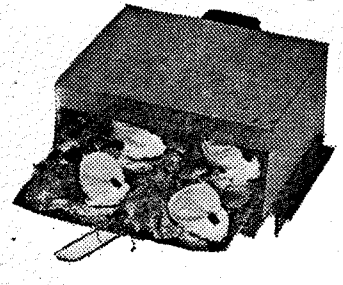
(Se nadaljuje)

Nagradna križanka ELMA 58

TIP DA-04

TIP TO-91

SESTAVIL: KOPRIVŠEK

KRAJ V SEVERNI ITALIJI

TRSKA

PREBIVALEC DANSKE

ZAPOR

PREGARČ

OBER

DESCARTES

PREDDEL REKE

SOV. ŠAHIST

POGOS. RAS- TLINA

RISAL: J. K.

TRDONEBNI GLAS

VLADIMIR LENIN DIVAN

ČAČAK

ZEMLJEV. KNJIGA

CETINJE VNETJE SLUZNICE

M. IME DRAGO PEČKO

POSODA ZA VINO

VRINJEN DEL

ALIDA VALLI

ORODJE ZA DOBLLENJE

NAPAD

GLAS. MER. ENOTA

RADKO POLIČ

ANTON AZBE

SIMON JENKO

VOJAK PEŠEC

OVSEN KRUH

LOČEN PROSTOR S SEDEŽI

PREKU- ČUŠTVO

ZIDARSKA ŽLICA

INGOLIČ ANTON

ŠKROB

REDKEJŠE 2. IME

RAZLIČNA VOKALA

IT. FILMSKA IGRALKA

SPREHODI V NARAVO

TALNA VODA

NEODIM MOST V BENETKAH

2. TEHNIŠKI POKLIC

RAZPOKA

FR. ŽENSKO IME

DOBA MEZOZOIKA

ZENICA

IT. KAMION

SMITH

SKANDINAV. DROBIŽ

NESTRO- KOVNJAK

ELMA- ROWENTA

KAČJI GLAS

TRENUTEK MED DVEMA DNEVOMA

INA SEIDEL

OS. ZA IMEK

COF

RIBJE JAJČECE

ODTIS STOPINJE

KARLOVAC ULITA TISK. ČRKA

OKONČINA

UMSKA ZAOSTALOST VEZNIK

MESTO NA JUŽU ITALIJE

IRENA KOHONT

INDUSTRIJ. RASTLINA

BOGINJA JEZE

POKRAJINA V VIETNAMU

VRŠINA

ZADETEK PRI TOMBOLI

SLONOVI ČEKANI

1000 KG

RADO MURNIK

IRISTO SAVIN

ŠPANSKI NOGOMETAS

SLOVENSKI PESNIK

JAPONSKO MESTO

TROPSKA OVIJALKA

NEMŠKI ROMANTIČNI PESNIK

LITER

BOHORIC

ZAČETNIK ARSAKIDOV

VEZNIK

OČESNA MREŽNICA

LJUBEZEN. PESNIK

RAZLIČNI ČRKI

OČE

RINA

SUKANEC

IZUMRLA PTICA

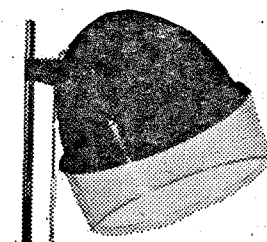
LUKA V IZRAELU

NAGRADNI KUPON 58

Priimek in ime

poklic

Točen naslov in pošta

elma

25 LET

Razpis nagradne križanke

Za »Elmino« križanko Vas naprošamo, da nam dostavite rešitve do 16. aprila 1973 v običajni pisemski ovojnici z označbo »križanka štev. 58«.

Imena izžrebanih bomo objavili v 16. številki lista, ki izide dne 19. aprila 1973.

Pripravili smo tri knjižne nagrade: »Sveti Urh«, »Prvi bataljon« in »Varšavski uporniki«.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

PRVI VEČJI IN CELOVIT MUZEOLŠKI PRIKAZ KMEČKIH UPOROV
NA SLOVENSKEM

Kmečki punti — naš ponos

Dne 30. marca so v ljubljanskem razstavišču Arkade slovesno odprli razstavo »Kmečki punti na Slovenskem«, ki so jo pripravili Odbor za proslavo 500-letnice kmečkih vstaj in 400-letnice slovensko-hrvaškega punta pri republiški konferenci SZDL ter Narodni muzej in Arhiv Slovenije. Na otvoritvi, ki so ji prisostvovali številni predstavniki družbenega in kulturnega življenja — med njimi predsednik republiške konference SZDL Mitja Ribičič in članica Sveta federacije Lidija Sentjarc — so govorili ravnatelj Arhiva Slovenije Polde Maček, glavni avtor razstave Branko Reisp in ravnatelj Narodnega muzeja dr. Peter Petru, čigar govor objavljamo v celoti.

— Danes odpiramo razstavo »Kmečki punti na Slovenskem«, s katero se želita Narodni muzej in Arhiv Slovenije oddolžiti temu pomembnemu dogodku iz naše zgodovine. Kmečki upori na Slovenskem so izraz revolucionarnega gibanja v naših krajih, ki je odločilno za kasnejši razvoj slovenskega narodnostnega vprašanja in pomemben mejnik v mednarodnem delavskem gibanju, kakor je slovenski upor leta 1515 ocenil že Fridrich Engels. Stoletje trajajoči revolucionarni boj slovenskih kmetov, kajzarjev, rokodelcev, rudarjev, delavcev in prosvetiteljev nosi v sebi enkratne prvine človečnosti. V tem pogledu je to obdobje slovenske zgodovine v svetovnem merilu redek zgled dostojanstvene preteklosti in smo zato na kmečke punkte kot nadvse pomemben del našega izročila lahko z vso pravico ponosni. Ta naša zgodovina ni boj za oblast človeka nad sočlovekom in je ne prežema želja po vladanju nad drugimi narodi, marveč nam priča samo o boju za naravno človeško pravico do dostojnega življenja in svobodnega dela, vse pa v duhu medsebojnega spoštovanja, vzajemne pomoči ter upoštevanja enakopravnosti ljudi in narodov. Prav v tem je tudi veličina našega večstoletnega boja. Ne zatiranje, marveč svobodna, socialistična, brezrazredna, demokratična in samoupravna družbena ureditev — to je bil cilj naše vseljudske narodnoosvobodilne vojne, ki je s tem političnim programom postala vrh revolucionarnega političnega vzpona in volje našega naroda.

Težavno je muzeološko predstaviti idejne tokove in revolucionarne misli, posebej pa trpljenje in žrtve. Vendar je to avtorju razstave, višjemu bibliotekarju Narodnega muzeja Branku Reispu uspelo, in mu je zato treba dati priznanje. Hkrati pa je ta prvi in večji celovit muzeološki prikaz kmečkih uporov na Slovenskem za Narodni muzej trajnega pomena. S to razstavo pričenjamo namreč postavljati niz razstav oziroma s sodobnih gledišč urejenih predstavitev zgodovinskih dogajanj na Slovenskem, ki jih nameravamo kasneje vključiti v stalno zbirko Narodnega muzeja.

Veseli nas, da smo ob delu za to razstavo poglobili naše sodelovanje z Arhivom Slovenije — ravnateljem Poldetom Mačkom in sodelavci dr. Marijo Verbič, Emo Umek, Majdo Smole, Janezom Kosom, Petrom Ribnikarjem in Ivanom Nemaničem — ki je prispeval za razstavo izbor arhivalik. Imenovani so v svojem tistem znanstvenem delu v svoji ustanovi dobili še vrsto novih listin o kmečkih uporih na Slovenskem, kar daje temu delu še posebno trajno vrednost. Ob tem pa nikakor ne smemo pozabiti deleža naših uglednih zgodovinarjev, ki so nas v naših prizadevanjih vsekozi podpirali in nam pomagali s svojimi prispevki v posebnem zborniku znanstvenih razprav, posvečenih kmečkim uporom. To so Bogo Grafenauer, Pavel Blaznik, Ferdo Gestrin, Jože Pogacnik in Božo Otorepec.

Za uresničitev in izvedbo razstave pa moram izreči priznanje tudi sodelavcem Narodnega muzeja. Poleg avtorja razstave višjega bibliotekarja Branka Reipa so v pripravi sodelovali člani laboratorija, pisarne in posebej za to priložnost pritegnjeni zunanji sodelavci. Med njimi smo dolžni omeniti arhitekta Branka Simčiča, višjega kustosa Ferdinanda Tancika in mojstra fotografa Sreča Habiča.

Uresničitev zastavljenih nalog bi ne bila izveljiva brez širše podpore, ki jo je Narodni muzej dobil od republiške konference SZDL ter njenega odbora za proslavo 500-letnice kmečkih vstaj in 400-letnice slovensko-hrvaškega punta, Kulturne skupnosti Slovenije in Kulturne skupnosti Ljubljane.

Prepričani smo, da bodo naša prizadevanja za nadaljnjo izpopolnitev našega poslanstva s prirejanjem podobnih razstav še vnaprej deležna take podpore, da bi mogli z leti ustvariti Narodni muzej, kakršnega imamo v mislih in načrtih. Kolektiv Narodnega muzeja v Ljubljani to svojo pripravljenost dokazuje z današnjo oddolžitvijo naši petstoletni revolucionarni tradiciji in postavlja ob tej častitljivi obletnici z razstavo »Kmečki punti na Slovenskem« temelj prihodnjih zgodovinskih razstav.

Posnetek z otvoritve razstave »Kmečki punti na Slovenskem«

LIKOVNI UMETNIKI ZA DOM V KUMROVCU

Člani pododbora Društva hrvaških likovnih umetnikov iz Dubrovnika so dali pobudo za vključevanje jugoslovanskih likovnih umetnikov v akcijo gradnje spominskega doma borcev in mladine v Kumrovcu. S svojo pobudo so dubrovniški likovni umetniki že seznanili republiške organizacije likovnih umetnikov in Združenje likovnih umetnikov Jugoslavije in pričakujejo skorajšnji dogovor o načinu vključevanja jugoslovanskih likovnih umetnikov v gradnjo spominskega doma v Kumrovcu.

predmeti in fotografije predstavljajo revolucionarno pot šibeniških žensk, katerih organizirana aktivnost sega že v leto 1937. Se pred tem, leta 1935, so v tovarni konzerv v Rogoznici organizirale štiridnevno stavko.

»SLAVICA« ZOPET MED NAMI

Prvi jugoslovanski hrani film »Slavica«, katerega premiera je bila pred četrst stoletja, nameravajo posneti v novi verziji. Scenarist in režiser filma Vjekoslav Afrić je dal novi delovni filmski skupini že na voljo scenarij, ki ga bodo seveda nekoliko dopolnili. Režijo je prevzel Obrad Gluščević, fotografijo pa Nenad Jovičić; torej čelna »Volka samotnjaka«, ki je lani prejela puljsko nagrado in bila vabljen na nekaj filmskih festivalov v tujino. Film naj bi posneli v barvah in na širokem platnu. Obrad Gluščević namerava povabiti k sodelovanju nekatere igralce iz nove verzije — Ireno Kolesar, Marijana Lovriča in druge; glavni vlogi Slavice in Marine pa bo seveda zaupal mlajšim igralcem.

Nosilca glavnih vlog v prvi verziji »Slavice«.

beležke

IVO LOLA NA PLOŠČI

Ze nekaj časa vzbuja kompozicija »Ivo Lola« Kornelije Kovača veliko pozornost. Pred kratkim je imenovano skladbo na plošči izdala RTB; pesem v izvedbi Kornij grupe pa bo tudi glavni motiv filma, ki ga nameravajo posneti o narodnem heroju Ivo Ribarju — Loli.

KNJIGA O TITU NA JAPONSKEM

V izdaji ugledne japonske založniške hiše je pred kratkim izšla knjiga Vilka Vinterhalterja »Življenjska pot Josipa Broza«. Knjiga je opremljena in ilustrirana z okoli osemdeset fotografijami iz življenja predsednika Tita in današnje Jugoslavije.

RAZSTAVA V ŠIBENIKU

Pred kratkim so v počastitev enatridesete obletnice antifašističnih ženskih demonstracij odprli v razstavnih prostorih šibeniškega muzeja razstavo »Revolucionarna pot žensk šibeniškega kraja«. Številni

IZDALA DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Boj za staro pravdo

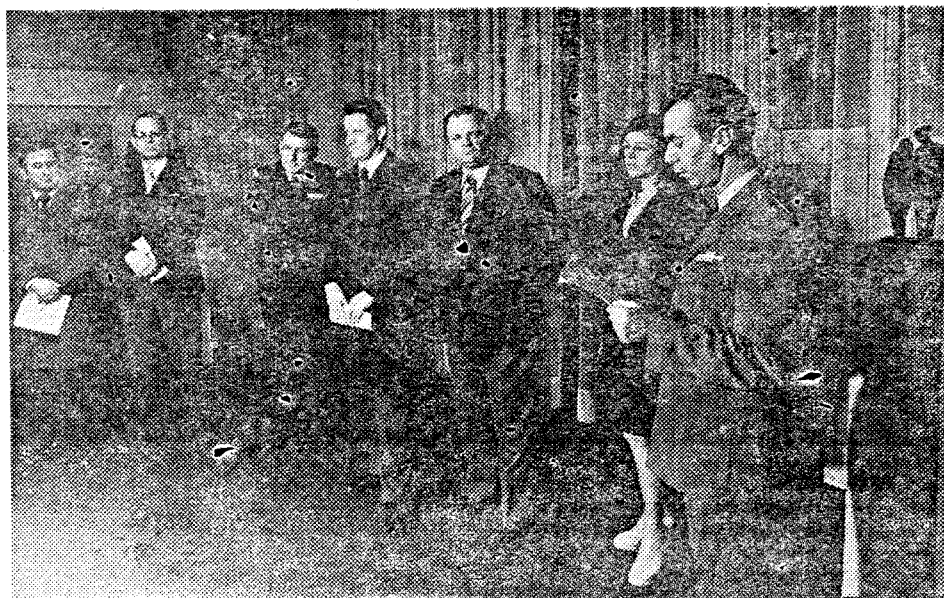
To je naslov poljudno pisane, razkošno opremljene knjige, ki jo je napisal kustos brežiškega muzeja Stanko Skaler in jo je nedavno izdala Državna založba Slovenije. Delo je namenjeno predvsem šolarjem oz. učiteljem kot pripomoček za pouk naše zgodovine. Reči bi smeli, da se s takšnimi knjigami — ki smo jih začeli bolj ceniti šele zdaj, ko govorimo več o naših kmečkih uporih — pravzaprav začne boj za veljavo naše, slovenske zgodovine. Slovencem so dolgo vbijali v glavo, da nimajo zgodovine in da niso zgodovinski narod. Raziskovanje najmanj poltisočletja zgodovine našega kmeta, kmečkih uporov, upornosti in samozavesti, žilavosti in neuklonljivosti našega ljudstva (kar vse je doseglo svoj višek med narodnoosvobodilno vojno), pa dokazuje, »da narod naš dokazuje hrani« — da je naša zgodovina v najboljšem pomenu besede slavna, morda celo bolj kot pa marsikateri drugega — velikega — evropskega naroda.

Ta boj, da se bo naš narod priznal sam, bo treba seveda predvsem izbojevati pri naši mladini, zlasti s primeranim, dovolj korenitim in znanstveno re-

volucionarnim poukom naše zgodovine. V ta namen je vsekakor potrebno načrtno, poglobljeno sodelovanje med zgodovinarji, šolstvom, prosveto in založbami. Državna založba je pokazala pot. Poslej bo načrtno izdajala zgodovinska dela za potrebe in rabo splošnega, poljudnega izobraževanja.

Skalarjevo delo ni kakšna učena pravda. To je skorajda kronika o slovenskih kmečkih uporih s poudarkom na veliki hrvaško-slovenski upor pred štiristo leti. Kakor je dejal sam pisec, je v tej knjigi prelito v pisano besedo, kar sicer govori obiskovalcu muzeja (brežiškega predvsem) zgodovinsko gradivo o naših kmečkih uporih. Vendar to ni vodnik po muzeju. Pisec se je oprl predvsem ali popolnoma zgolj na zgodovinsko trdno ugotovljene dogodke in nesporne vire, tako da se ne sooča v nobene, doslej še premalo razčiščene domneve ali usmeritve v sedanja in prihodnja raziskovanja. Tega gradiiva pa je že tako kar preveč za knjigo, ki vsebuje 125 strani. Svojo namen bo delo doseglo že, če bo vzbudilo globlje zanimanje za našo, dejansko slavno zgodovino.

FRANCE SLOKAN

Dne 28. marca so v Mestni galeriji ljubljanski odprli razstavo del vojakov — likovnih umetnikov, ki sta jo pripravila galerija in Dom JLA v Ljubljani s sodelovanjem galerije in Doma JLA iz Beograda; osemindeset razstavljenih grafik in slik ter pet plastik je bilo že predstavljeno v Beogradu.

AMERIŠKO VOHUNSKO LETALO BREZ PILOTA

Ameriško vojno letalstvo bo klasična vohunska letala za polete na velikih višinah nadomestilo z novimi letali, ki bodo brez pilotov in ki jih bodo usmerjali iz daljave. Gradnjo novega tipa vohunskih letal je že leta 1971 prevzela družba Boeing. Novo letalo že prekušajo, v kratkem pa ga bodo poslali v kalifornijsko letalsko oporišče Edwards, kjer ga bodo prevzeli v nadaljnjo obdelavo poskusni piloti.

Novo letalo bo imelo precej večji doseg od vseh drugih letal, kar jih ima ameriško vojno letalstvo. Letalo bo lahko nekaj tisoč metrov višje od linij potniških letal. Novo letalo bo nadomestilo sedanje vohunsko letalo SR-71. To je dvomotorno reakcijsko letalo, ki pa potrebuje pilota in ga ni mogoče usmerjati samo s tal. Novo vohunsko letalo bo imelo čez krila 27 metrov, dolgo bo 12 metrov, težko pa približno šest ton.

AVTOMATSKA PUŠKA AR-18

To je najnovejša puška iz serije strelnega orožja, ki ga izdeluje ameriško podjetje ARMALIT. Ena od njenih predhodnic je puška AE-1. Njena cev je bila obložena z neko aluminijasto zlitino, notranji del cevi pa je bil iz posebnega jekla. Sledile so ji puške AR-5, AR-7 in AR-10 kal. 6,62 mm, kasneje pa še AR-15 kal. 5,56 mm.

Najnovejšo puško AR-18 izdelujejo v ZDA in na Japonskem, njen kaliber pa je 5,56 mm. Dolga je 974 mm, teža pa 3,52 kg z 20 naboji vred, kolikor jih magazin lahko sprejme. Na minuto lahko izstrelji do 40 nabojev, če gre za posamične strele, in do 800 nabojev z rafali. V prvem primeru je učinkovita na razdaljah do 400 m, v drugem primeru pa na razdaljah do 300 metrov.

zanimivosti

NEMCI SE OBOROŽUJEJO

V Zahodni Nemčiji so lani potrošili v vojaške namene nekaj manj kot 25 milijard mark (skoraj 140 milijard novih dinarjev). Za leto 1973 so sprva načrtovali dobrih 27 milijard mark, kasneje pa so se zadovoljili s 26 milijardami mark. Ni znano, kje bodo skušali prihraniti milijardo mark, za kolikor so zmanjšali vojaški proračun za to leto. Po prvotnem načrtu naj bi za raziskovalna dela porabili 1344, za nakup vojaškega materiala pa 4007 milijonov mark.

NOVA IZRAELSKA RAKETNA LADJA

Izraelci grade novo 400-tonsko ladjo, ki bo oborožena z raketa-mi, narejena pa bo po izkušnjah, ki so jih pridobili s francoskimi topničarji, ki so jih skrivoma ugrabili iz Cherbourga leta 1969. Poveljnik izraelske vojne mornarice je v zvezi s tem celo izjavil, da bo nova ladja »najpopolnejša in bržkone tudi najboljša izmed vseh ladij te vrste, kar jih ima zahodni svet.«

Ladja bo imela sedem raket »morje-morje« tipa GABRIEL, ki jih izdelujejo v Izraelu, dva protiletalska topa kal. 76 mm, štiri globinske bombe in več mitraljezov. Ladja bo plula s hitrostjo do 60 km na uro, njena posadka pa bo štela 45 oficirjev in mornarjev. Spodnji del ladje bo iz jekla, zgornji pa iz aluminija. Stala bo približno 10 milijonov dolarjev. Direktor ladje delnice v Haifi, kjer grade nove ladje, je povedal, da bodo te raketne ladje lahko kupovale tudi druge prijateljske države, cena pa bo odvisna »od tega, kdo bo kupec«.

TRIDNEVNI IZLET V DACHAU

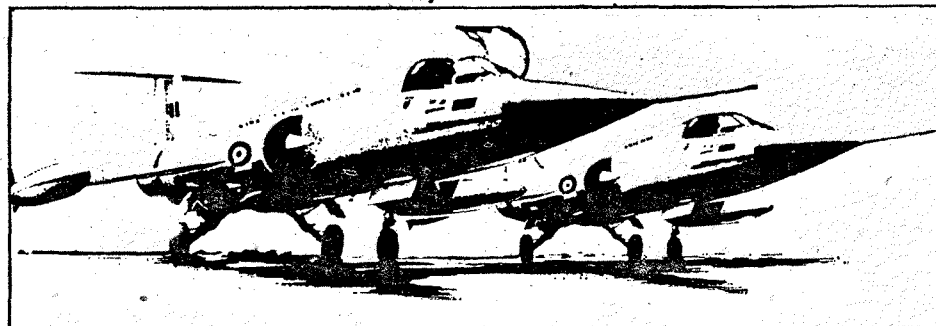
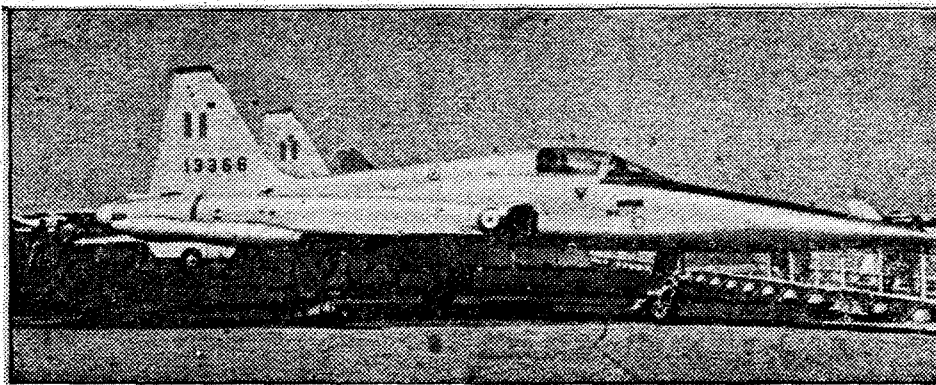
Dachauska skupina pri komisiji bivših zapornikov, internirancev in izgnancev republiškega odbora ZZB NOV Slovenije pripravlja ob proslavi 40-letnice ustanovitve in hkrati 28-letnice osvoboditve zloglasnega nacističnega taborišča Dachau, ki bo 29. aprila letos, tridnevni izlet. Zato vabi vse nekdanje internirance iz Dachaua, da se udeležijo tega izleta z avtobusi turistične agencije »Transturist«.

Cena tridnevnega izleta v München in Dachau za osebo je 839 dinarjev. Prijave sprejemajo poslovalnice »Transturist« v Ljubljani, Šubičeva 1, v Škofji Loki, Radovičji in na Bledu.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

OBOROŽENE SILE NAŠIH SOSED

Grško vojno letalstvo

Najsodobnejša letala grškega vojnega letalstva

Grčija, ki je leta 1952 postala član NATO pakta, zavzema ključni položaj v globalni strategiji nekaterih imperialističnih držav, zato vojaški voditelji severnoatlantskega pakta tej »deželi v razvoju«, ki ima 8.500.000 prebivalcev, pripisujejo »življenjsko pomembno vlogo«. Vzrok za to se skriva v njenem geografsko-strateškem položaju, zelo ugodnem za določene vojne načrte. Strategiji NATO pakta cenijo, da bi z izgubo Grčije bile presekane oskrbovalne poti v Sredozemskem morju, Italiji in Turčiji, ki sta prav tako članici NATO, pa bi to razgalilo boke.

V tem so vsekakor vzroki, da NATO daje nenehno vojaško in ekonomsko podporo grškim vladam vključno s sedanjim režimom, ki je prišel na oblast s pomočjo vojaškega puča. V zahodnoevropskem in ameriškem tisku poudarjajo, da je Grčija danes najstabilnejši partner pakta NATO v Sredozemlju. Zaradi tega pa tudi grško vojno letalstvo predstavlja pomemben dejavnik v proračunih štabov NATO, ki so zadržani za Sredozemlje.

Razvoj grškega vojnega letalstva je bil zelo neenakomeren, njegovi začetki pa segajo prav tja do nastanka prvih vojnih letalstev v letih od 1911 do 1913. Prvo grško letalo je sodelovalo na poletnih manevrih leta 1912, novembra istega leta pa so Grki že imeli prvo izvidniško eskadriljo, ki so jo v balkanski vojni uporabljali v akcijah zoper Turčijo. V 1. svetovni vojni je grško vojaško vodstvo ustanovilo bombniške in izvidniške eskadrilje, seveda zahvaljujoč francoski in britanski pomoči; prve eskadrilje so bile pripravljene za akcije novembra 1917. Marca 1918 pa je bila ustanovljena tudi že prva grška lovna eskadrilja.

Novo obdobje v razvoju grškega vojnega letalstva se je začelo leta 1931, ko je bil narejen program modernizacije in izgradnje letališč in letalskih baz. Grčija je tedaj dobila britanska in francoska letala, posadke pa so poslali na šolanje v Veliko Britanijo.

Naslednja faza preoborožitve grškega vojnega letalstva se je nato začela leta 1938. V času, ko je Hitlerjeva Nemčija napadla

Poljsko (1. septembra 1939), je grško letalstvo imelo celo vrsto različnih tipov letal, skoraj od vseh tedanjih evropskih proizvajalcev. Tako so imeli 36 lovskih letal iz Poljske, 16 jurišnih bombnikov in 12 hidroavionov iz Nemčije, iz Anglije 12 mornariških, 12 lovskih in 12 bombniških letal ter iz Francije 24 bombnikov in 9 lovcev.

Na dan, ko je fašistična Italija napadla Grčijo, 28. oktobra 1940, je grško letalstvo imelo v svoji sestavi 14 eskadrilj z 11 različnimi tipi letal, ko pa je aprila 1941 Grčijo napadla še Nemčija, je bilo grško letalstvo skoraj povsem uničeno. Dne 24. aprila 1941 je zadnje preostalo letalo odletelo v Kairo. Del letalskega osebja je uspešno pobegnil v Egipt, kjer je bila 10. oktobra 1941 pod britanskim vodstvom znova ustanovljena prva za boj sposobna letalska enota, ki se je vse do konca vojne na strani zaveznikov bojevala proti fašističnemu agresorju.

Letala 1947 je grško vojno letalstvo, ki je tedaj imelo okoli 6.000 ljudi, dobilo od Velike Britanije novo oborožitev. To so bila najprej letala SPITFIRE V., od leta 1948 dalje pa tudi SPITFIRE IX. Ko pa je Grčija vstopila v pakt NATO, so skrb za oborožitev tega »vogelnega kamna« svoje strategije v Sredozemlju prevzele Združene države Amerike. Ze leta 1960 je grško vojno letalstvo znova imelo 14 eskadrilj in okoli 18.000 ljudi, letalska tehnika pa je bila izključno ameriška. Poleg 9 eskadrilj bojnega letalstva, predvidenega za taktično uporabo, so bile v sestavi vojnega letalstva še dve transportni, ena helikopterska in dve šolski eskadrilji.

V letih, ki so sledila, so nenehno modernizirali letališča in uvajali novo letalsko tehniko. Grčija je aprila 1964 dobila 36 letal tipa F-104 STARFIGHTER, julija naslednjega leta pa je začela dobivati tudi lahka taktična letala tipa F-5 A in B.

Danes ima grško vojno letalstvo okoli 260 letal, od tega 220 bojnih, ter približno 22.000 ljudi. Okoli 400 pilotov, ki so se šolali predvsem v ZDA, je razporejenih v 17 eskadrilj. Vse operativne eskadrilje so podrejene 6 taktični skupini letalstva NATO, v kateri so ameriške, grške in turške enote.

Nacionalno grško letalstvo je podrejeno 28 taktični letalski komandi, ki ima v svoji sestavi 110., 111., 114., 115., 116. in 117. letalski polk, vsak od teh pa ima 2 do 3 eskadrilje. Poleg teh imajo še 2 šolska polka (30. in 31.), letalsko šolo in letalsko akademijo.

Letalstvo kopenske vojske ima na voljo manjše število letal, med katerimi so predvsem lažja letala za zvezo in izvidništvo.

Vsako leto sprejmejo na šolanje kakih 30 pilotov, šolanje traja 4 leta. Za vajo v letenju ima vsak pilot na voljo 250 do 300 ur letenja.

Grčija je priključena v radarski sistem enot NATO v Evropi. V okviru obrambe pred napadi iz zraka ima raketni polk, oborožen z vodljivimi izstrelki vrste »zemlja-zrak« NIKE HERCULES, in bataljon vodljivih raket vrste »zemlja-zrak« HAWK. Rakeete HAWK so namenjene za boj proti letalom, ki lete na srednjih in majhnih višinah, NIKE HERCULES pa za boj zoper tiste, ki lete na srednjih in velikih višinah.

Lasersko strelišče

List sovjetske vojne mornarice »Morskoj sbornik« je v eni svojih zadnjih številk objavil kratak prikaz elektronsko-laserskega strelišča, ki je bilo razstavljeno na stalni razstavi gospodarskih in tehničnih dosežkov v Moskvi.

Posebno zanimanje med množico razstavljenih naprav in aparatov v paviljonu STROJNISTVO 72 je pritegnilo elektronsko-lasersko strelišče, namenjeno strelskim vajam. Sestavljajo ga laserska puška, prenosni vir električnega toka in elektronske tarče, ki so občutljive na svetlobo in imajo indikator zadetkov.

Laserska puška se po zunanem videzu in teži sploh ne razlikuje od navadne. Vendar pa ima v mehanizmu za proženje nameščen optični kvantni generator — laser — LG 56, katerega svetlobno sevanje skozi optični sistem uravnava udarni mehanizem.

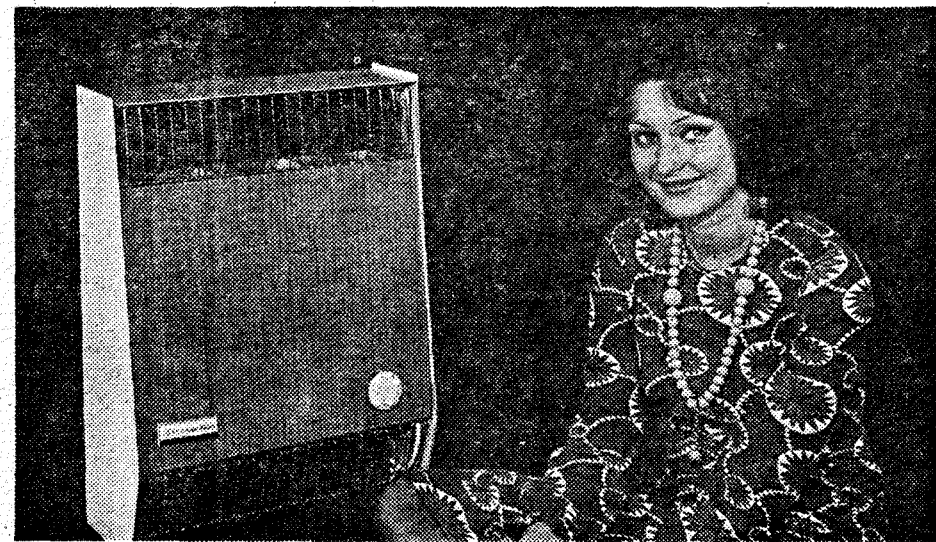
Vir električnega toka omogoča dva režima, v katerih deluje puška — kontinuirani in impulzni. Optični kvantni generator pri neprekinjenem (kontinuiranem) delu oddaja stalni svetlobni žarek, to pa omogoča korekturo pri merjenju in streljanju. Osnovni delovni režim pa je impulzni.

Elektronska tarča je občutljiva na svetlobo in jo sestavljajo konusi, ki prepuščajo svetlobo, njih osnove pa začitavajo tarčo (koncentrični krogi), ter elektronske skice napajanja kompleta fotoodpornikov, ki so nameščeni v vršičke konusov. Električna skica tarče je narejena tako, da se v primeru, če svetlobni žarek pade na črto, kjer se stikata dva konusa, na indikatorju zadetkov pokaže zaporedna številka prekinjene črte (kar pomeni točko v strelčevu korist). Tarča je s posebnim kablom povezana z indikatorjem zadetkov, ki ga lahko postavi tudi zraven strelca ali k vodji streljanja. Rezultat zadetka se pokaže v obliki svetlobne številke na eni od odprtih indikatorja.

Elektronsko-lasersko strelišče lahko pripravijo za uporabo v 2 do 3 minutah. Streljanje z lasersko puško ni nevarno ne za strelca ne za opazovalce, saj je v rabi zelo šibak laser. Tako ni treba več urejati stre-

lišča, kot je to pri streljanju z običajnimi puškami, niti ni treba kopati jarkov, delati nasipov ipd.

In še tehnični podatki: streljajo na razdaljo 25 metrov, v minuti lahko strelec ustrelji 20-krat, napetost električnega toka je 220 V, potrebna moč 55 vatov, puška pa je težka 4,5 kg.

PREDNOSTI:

- HITRO OGREVANJE PROSTORA
- MOČNO KONVEKCIJSKO ZRAČENJE
- BREZŠUMNO VLAŽENJE ZRAKA
- ZUNANJE PLOŠČE PEČI HLADNE
- NI IZZAREVANJA NA OSTALE PREDMETE
- MOŽNOST NAMESTITVE: NA STENO, OB STENO ALI OB POHIŠTVO

LIBELA

LIBELA-CELJE

LIBELA - konvektor

MARIBORSKA CESTA 1 a
63000 CELJE, telefon: 21 - 41

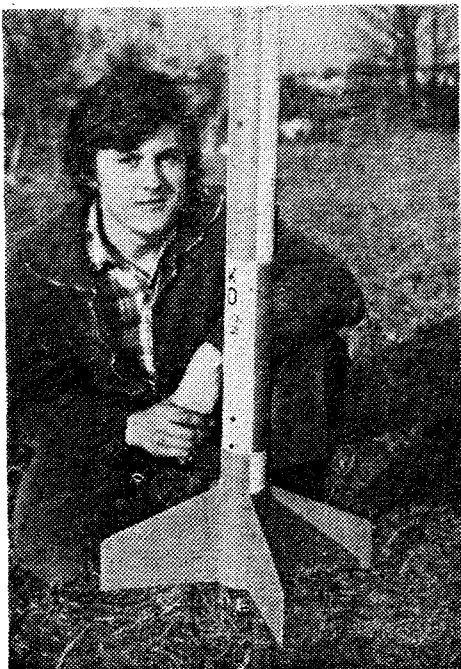
Med mladimi astronavti na Gorenjskem

Pri občinskem svetu Ljudske tehnike v Kranju, v prihodnje se bo preimenoval v občinski svet Zveze organizacij za tehnično kulturo Kranj, deluje Astronavično in raketsko društvo Kranj.

Raketarstvo in aeronavtika je zahtevna znanost, obenem pa tudi šport in konjiček hkrati. Poleg nadarjenosti in prizadevnega učenja na znanstvenem področju je za izdelovanje in lansiranje raket treba tudi precej ročne spretnosti, kakor tudi znanja iz naslednjih znanstvenih področij: aerodinamike, fizike, kemije, raketodinamike, matematike, mehanike, termodinamike, metalurgije, propulzije, balistike, elektronike, meteorologije, aeronavtične, raketne tehnike. Pomembne pa so še druge znanstvene in tehnične discipline, vezane z aeronavtiklo in raketsko tehniko. Društvo dela na praktični realizaciji raketne tehnike, sodelovati pa želi z vsemi zainteresiranimi organi, ustanovami in istomišlenskimi društvi ter sekcijami. V Sloveniji ta dejavnost ni nova. Naj omenimo le evropsko znani celjski astronavični in raketski klub, ki je na tem področju dosegel dokaj znane uspehe. V Kranju pa je to šele začetek. Povezali so se že z nekaterimi astronavičnimi in raketskimi društvi v Jugoslaviji, ki jih ni malo. S pomočjo povezave je društvo dobilo precej literature za izdelovanje raketnih motorjev in raket in začelo s trdim delom. Naj omenimo samo prizadevnega mladega člana Draga Keržiča, ki je prvi v Kranju konstruiral kovinski raketni motor, raketo in posebno gorivo.

Bil je lep sončen dan v zgodnji pomladi leta 1972, ko je Drago Keržič skupaj s člani tedanje raketno astronavične sekcije prišel na letališče, kjer so se pripravili na posnetek. Vsi skupaj so odšli na določeni lansirni prostor, postavili lansirno rampo in električni vžig in raketo lansirali. Ta prvi popolni uspeh je naredil močan vtis in vili poguma za nadaljnje delo vseh članov.

Od tega dne in do danes je bilo lansiranih že 18 raket, ki so se po izstrelitvi z lepim belim padalom počasi spuščale proti zemlji. Seveda so člani kasneje dosegali vse večje višine. Letos ima društvo že v programu večje raketne motorje in začeli bodo vgrajevati tudi elektrone. Ker pa je ta dejavnost precej draga, bodo kranjski raketarji morali hraniti pri finančnih sredstvih. Za sedaj so že dobili nekaj sredstev od Ljudske tehnike v Kranju. Za nadaljnje delo pa bo to bore malo. Raketarstvo v Kranju ni kaj novega. Prve rakete tedanje raketno-astronavične sekcije so poletele že avgusta 1971. Že takrat je sedanjí predsednik astronavičnega in raketnega društva zbral okrog sebe najvnetejše privrženice te dejavnosti. Po vrsti izobešenih plakatov pa se je zbralo še več mladine. Sprva so članom zaradi privajanja na poznejše delo zaupali industrijsko izdelane plastične rakete LUNA-IG, velike 40 centimetrov, in indu-

strijsko izdelane raketne motorje. Tedanje spretnosti so bile: zlaganje padalca, izdelava lansirne mape, montaža žice za električni vžig na baterijo. Pozneje so člani težili k izdelovanju lastnih raket iz najlažjega tropskega lesa »balze«, za pogon pa so vstavljali v modele industrijsko izdelane motorje. Po prizadevnem izdelovanju takih raket so začeli izdelovati tudi raketna letala oziroma raketoplane, makete in dvostopenjske rakete. Padala so morali izdelovati sami in tudi drugo, kar je potrebno za varnost poleta. Organizirali so več tekmovanj, na katerih so za prva mesta podelili nekaj priznanj.

V počastitev 80. obletnice rojstva Josipa Broza Tita in dneva mladosti so lani organizirali medklubsko prvenstvo raketnih modelarjev Slovenije. Prvenstva so se udeležili trije slovenski klubi oziroma sekcije. Kranjčani so bili najboljši, saj so prejeli kar pet priznanj. Tudi letos imajo v načrtu nekaj tekmovanj, še posebej pa razvijanje priateljskih zvez z drugimi slovenskimi društvi in sekcijami.

Naj omenimo, da je privrženec raketnega modelarstva — predvsem posameznikov — v Sloveniji veliko, vendar delujejo nekontrolirano in brez potrebne literature. Tak primer je pred kratkim v Litiji pri Ljubljani terjal celo smrtno žrtev. Zato člani Astronavičnega in raketnega društva opozarjajo, da se morajo posamezniki povezati z najbližjimi društvi ali sekcijami, kjer bodo dobili varnostna navodila.

EDVARD KOROTAJ

Zelo uspešna akcija ZRVS Ormož

V ZBIRANJU PROSTOVOLJNIH PRISPEVKOV ZA SPOMINSKI DOM
V KUMROVCU

Rezervni vojaški starešine občine Ormož so se načrtno vključili v akcijo zbiranja prispevkov za postavitve spominskega doma borcev in mladine Jugoslavije v Kumrovcu. Z akcijo so začeli takoj, ko so prejeli brošuro o pomenu in namenu spominskega doma ter zbirne pole, in jo bodo zaključili najpozneje do 8. aprila. Od nekaj manj kot 300 rezervnih vojaških starešin,

kolikor jih šteje občinska organizacija ZRVS (od tega jih 30 začasno prebiva izven občine), jih je do 1. aprila 225 prispevalo za spominski dom skupaj 6015 dinarjev ali povprečno vsak po 26,73 din. Od teh jih je šest prispevalo po 100 dinarjev, 3 po 70 dinarjev, pet po 60 dinarjev in štirideset po 50 dinarjev, ostali pa so prispevali za spominski dom v Kumrovcu od 10 do 40 dinarjev.

Najboljši uspeh so dosegli v krajevni organizaciji ZRVS Središče ob Dravi, kjer je 37 rezervnih vojaških starešin prispevalo 1500 dinarjev ali povprečno vsak po 40,54 din, in v krajevni organizaciji ZRVS Ormož, kjer je 61 rezervnih vojaških starešin prispevalo 2260 dinarjev ali povprečno vsak po 37,05 dinarjev.

Znesek, ki so ga zbrali, je najboljši dokaz, da je akcija zbiranja prostovoljnih prispevkov za spominski dom v Kumrovcu, ki so jo organizirali občinski ter krajevni odbori ZRVS v tej občini, bila zelo uspešna in da jo bodo do določenega roka tudi uspešno končali.

Treba je pripomniti, da so akcijo podprli vsi rezervni vojaški starešine, na katere so se obrnili tisti, ki so bili neposredno angažirani pri zbiranju prispevkov, in da ni bilo nobenega rezervnega starešine, ki ne bi bil pripravljen prispevati določen znesek za spominski dom borcev in mladine Jugoslavije v Kumrovcu.

BOŠKO BORJAN

Letos bomo sodelovali vsi

Kdove kolikokrat slišijo ljudje, ki se ukvarjajo s tehničnimi dejavnostmi v kakršnikoli obliki, povsem neumestne pripombe, da se samo igračkajo in tratio čas. Toda kako zelo so v zmoti vsi ti »neuki kritiki«! Ze samo pregled prireditve in tekmovanj v letu 1973 je dokaz, da delo poteka že desetletja in na določeni strokovni ravni. Torej je razvojna pot tehničnih dejavnosti že vrasla v vse plasti naših ljudi, čeprav mnogi še premalo poznajo ne le delo, temveč tudi koristi, ki so tako vsestranske, da jih je kar težko zajeti v nekaj vrsticah.

Poglejmo prireditve in tekmovanja, ki jih prireja vsako leto Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije s področnimi odbori in sveti po vsej naši domovini. Pri tem sodelujejo tudi Brodarska zveza Slovenije, Zveza radioamaterjev Slovenije in Zveza fotoamaterjev Slovenije.

Letalski modelarji bodo že 6. maja letos v Ajdovščini tekmovali za »Primorski pokal« z jadralnimi modeli A-2 in A-1. Sledilo bo republiško prvenstvo gumenjakov in penjačev 18. maja 1973 na letališču v Lescan. Z radijsko vodenimi letalskimi modeli bo medklubsko tekmovanje Kranja, Kamnika, Maribora, Zagreba in Celja 16. in 17. junija letos v Ljubljani (z vodenimi modeli RC X., III., IV. in V.). Na republiškem prvenstvu modelarjev jadralnih letal A-2 bodo tekmovali letalci 24. junija 1973 v Mariboru. Pionirji-letalski modelarji se bodo 30. junija pomerili z modeli A-1 in A-2 v Celju na republiškem prvenstvu. Zanimivo tekmovanje letalskih modelarjev je zvrst vezanih modelov. V tem bo republiško prvenstvo 8. in 9. septembra 1973 v Kidričevem. Med vezane modele so vključeni to pot: akrobati, hitrostni modeli in boj v zraku. Za »štajerski pokal« bodo tekmovali letalski modelarji 7. oktobra letos v Mariboru z modeli A-2, na letališču Lesce pa bo že od 27. do 30. septembra 1973 tekmovanje z radijsko vodenimi letalskimi modeli razredov FCI za pokal Bleda. Dne 14. oktobra bodo znova letalski modelarji z modeli A-2 sodelovali na odprtem tekmovanju za memorial Vladimirja Kocjančiča.

Brodarski modelarji, ki se delijo v modelarje motornih čolnov in modelarje jadralnic, bodo tudi v letošnjem letu že kaj kmalu zastavili dela. Dne 12. maja bodo modeli motornih čolnov zapluli v bazenu kopališča Ježica v Ljubljani, kjer bo potekalo mestno tekmovanje, to pa bo tudi izbor tekmovalcev za republiško prvenstvo v teh discipli-

nah, ki bo 17. junija na istem kraju. Modelarji jadralnic »G« in »K« ter radijsko vodenih brodarskih modelov bodo tekmovali 9. junija na jezeru Koseze, na odprtem mestnem tekmovanju, dne 17. junija pa bodo mladi jadralci že na republiškem prvenstvu modelov jadralnic, ki bo na jezeru Velenje. Na jezeru Šobec bo 30. junija potekalo republiško prvenstvo radijsko vodenih brodarskih modelov v razredih F-1 in F-3. Prvenstvo dirkalnih brodarskih radijsko vodenih modelov v razredih A in B bo letos 20. avgusta na jezeru Velenje. Prav posebne težave imajo ljubljanski brodarski modelarji, ker ni ustrezne vodne gladine za preizkušnje in tekmovanja. Ustrezalo bi jezero Koseze, če bi bili izvedeni sanacijski ukrepi in preurejeno okolje. Ker se s tem problemom ukvarjajo marsikje, je razvoj brodarskega modelarstva prav zato potisnjen v ozadje. Saj so letalski modeli mnogo prikladnejši za preskuse in tekmovanja.

Problemov in zagat je v tehničnih dejavnostih več kot preveč, in to v najrazličnejših oblikah. Vendar se že samo pri teh dveh vrsteh modelarstva kaže, kako razgibano in tehnično dognano je pri nas delovanje številnih krožkov in klubov. Mladi tehniki, ki so že v nižjih razredih osnovne šole začeli z delom v modelarskem krožku ali drugih dejavnostih, prehajajo iz leta v leto dlje v svojem znanju s področja tehnike, saj je prav vsako, navidez še tako enostavno delo v šolski delavnici ali klubskem laboratoriju po svoje tehnično zahtevno ter terja od vsakega posameznika ne le prirodnosti, temveč tudi znanje in vztrajnost. Zato mladina odhaja iz organiziranih enot tehničnih dejavnosti vezana na eni strani na delovno tovarništvo ter na drugi utrjena v vztrajnosti. Oddod dalje pa izobraževanje dosega svoje in izoblikuje bodoče strokovnjake.

Letošnja tekmovanja v tehničnih dejavnostih, ki bodo v vseh predelih naše domovine, naj nam bodo vodilo k spoznavanju uspehov in dela Zveze organizacij za tehnično kulturo Slovenije. V Pomurju je tekmovanjem posvečen celo praznični dan — dan mladih tehnikov! Ne ostanimo letos ob strani, temveč pojdemo s prijatelji, s sošolci ali morda tudi z našimi učitelji na katerokoli tekmovanje tehničnih dejavnosti. Prav na tekmovanjih bomo zasledili ves mik tehnike in bo odsej tudi naša ocena izdelkov povsem drugačna. Zgraditi model je eno, drugo pa je spraviti ga v pogon.

BOŠTJAN NOVŠAK

telegrami

MARIBOR: V prvem trimesečju letošnjega leta so imeli rezervni starešine predavanje o oblikah protidiverzantskega in protiterorističnega boja, ki so jih do zdaj že izvedli v 18 združenjih. Pri predavanjih so si pomagali z različnimi shemami in grafoskopom, predvajali pa so tudi oba dela filma ZASEDA ter film Vod vojaške policije med preiskovanjem terena. Poprečna navzočnost na predavanjih je bila okrog 80 odstotkov.

PTUJ: Občinski odbor ZRVS je v akciji zbiranja prispevkov za spominski dom borcev NOV in mladine Jugoslavije v Kumrovcu zbral že 5697 din. Hkrati s tem so v teh dneh tudi zaključili s prvim krogom predavanj iz obveznega programa.

MURSKA SOBOTA: V soglasju z upravo in uredništvom lokalnega časopisa Vestnik je informativno-propagandna komisija pri občinskem odboru ZRVS začela v tem listu s stalno rubriko, v kateri bo javnost obveščala o delu ZRVS, oddelka za narodno obrambo, odborov za SLO, štaba partizanskih enot in o delu specializiranih organizacij. V rubriki bi zajeli delo v vseh štirih pomurskih občinah, njen naslov pa bo »Človek v obrambni vzgoji«. Rubrika se bo pojavljala enkrat na 14 dni, zajemala pa bo četrto stran.

MURSKA SOBOTA: O pripravah na SLO je treba informirati vse občane, tudi tiste, ki v njih niso neposredno angažirani, je bilo sklenjeno na seji občinskega odbora ZRVS. Zato bodo skušali poskrbeti, da bi o dogajanjih na področju obrambnih priprav pisal tudi list NEP UJSAG v madžarskem jeziku.

IDRIJA: Občinski odbor ZRVS je sklenil, da bodo v krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah in šolah ustanovili aktivne rezervnih starešin, hkrati pa bodo v osnovnih združenjih ugotovili aktivnost članstva v družbenopolitičnih in specializiranih organizacijah.

RAVNE NA KOROŠKEM: V februarja so rezervni starešine imeli patrolni pohod na smučeh, ki so se ga udeležili še pripadniki milice, granicarji, pripadniki civilne zaštite ter predvojaške vzgoje.

KOPER: Rezervni starešine so v tej občini že v celoti izvedli program strokovnega izpopolnjevanja, ki je predviden za prvo trimesečje. Temo o oblikah protidiverzantskega in protiterorističnega boja so izvedli z dvurnim predavanjem, zraven pa so predvajali dva filma. V pripravah na orientacijsko-taktični pohod bodo pri izdelavi taktične naloge upoštevali vse dejavnike SLO na tistem območju, tako da bo vaja čimbolj podobna dejanskemu položaju. Pri reševanju taktične naloge bodo povabili k sodelovanju vse predsednike krajevnih skupnosti in jih aktivirali v njihovih vlogah, kakršne bi imeli na tem območju v vojni.

AJDOVSCINA: Pri izvajanju programa za splošno vojaško usposabljanje rezervnih vojaških starešin so imeli te dni predavanja o protidiverzantskem boju. Predava jim inšpektor sekretariata za notranje zadeve.

NOVA GORICA: Rezervni starešine te občine bodo tudi letos vsestransko sodelovali in pomagali pri delu društvom in specializiranim organizacijam, katerih dejavnost je pomembna za splošni ljudski odpor: tabornikom, strelcem, planincem, vsem oblikam ljudske tehnike in drugim.

MARIBOR: Predavanja o oblikah protidiverzantskega boja so imeli rezervni starešine že v 18 združenjih, vsega skupaj je bilo 24 predavanj. Imeli pa bodo še 10 predavanj. Organizirali so jih tako, da pripravijo v večjih združenjih po dve predavanji, v manjših pa tovrstno predavanje le po enkrat. Občina ima 6 večjih in 22 manjših združenj rezervnih vojaških starešin.

MARIBOR: Aprila bodo v počastitev občinskega praznika organizirali tekmovanje ekip ZRVS in mladine obdravskih občin Maribora, Ptuj, Ormož, Ljutomer, Lenart in Slovenske Bistrice v orientacijsko-taktičnem pohodu. Tekmovanje bo hkrati zgledni pohod za krajevna združenja RVS občine Maribor.

LENART: Občinska organizacija ZRVS bo jeseni izvedla za svoje člane naslednji izobraževalni program: organizirali bodo strelsko vajo za rezervne oficirje in to s pištolo in polavtomatsko puško, ter za podoficirje s polavtomatsko puško in avtomatom. Predvajali bodo filme s tematiko o SLO, organizirali strokovno ekskurzijo ter vplivali, da bodo člani tudi individualno študirali strokovno literaturo in se kondicijsko pripravljali na svoje naloge. V ta namen naj bi se vključevali v kondicijske treninge pri ustreznih športnih društvih.

KRSKO: Akcija zbiranja prispevkov za spominski dom v Kumrovcu teče normalno. Občinski odbor ZRVS je na zbirni račun že nakazal 1300 din, ki jih je zbrala osnovna organizacija Senovo.

ODBOR KOKRSKEGA ODREDA VABI

Odbor Kokrskega odreda, ki ima svoj domil v Trzinu, sklicuje za nedeljo, dne 8. aprila 1973, razširjeno konferenco, ki bo ob 10. uri v dvorani paviljona NOB v Trzinu.

Dosedanji odbor Kokrskega odreda je že doslej izpeljal več akcij, pripravila pa tudi kroniko odreda. Da bi bilo delovanje Kokrskega odreda trajno ter organizirano po vsem območju, kjer je deloval, je v želji, da bi čim uspešneje razvijal tradicije in pridobitve NOB pripravil vrsto predlogov, ki bodo na programu v delu nadaljnjih let. Odbor je pripravil tudi osnutek statuta, ki naj bi prispeval k smotnejšemu in povezanemu delovanju nekdanjih borcev in sedanjega mladega rodu.

V zvezi s tem vabimo na konferenco vse nekdanje borce Kokrskega odreda in vse ostale, ki so delovali na levem bregu Save.

Ker vsem tovarišem in tovarišicam ne moremo poslati osebnih vabil, naj to obvestilo velja kot vabilo.

DOMŽALE

NOV VRTEC NA VIRU

Pred dnevom žensk, 7. marca, je bila na Viru pri Domžalah lepa slovesnost. Krajevna skupnost je dobila nov vrtec s šestimi oddelki. Kar trije oddelki so namenjeni otrokom do treh let. Vrtec so imenovali po dr. Pavlu Lunačku-Igorju.

Slovesnosti se je udeležila med številnimi gosti tudi vdova po dr. Lunačku Anica s štirimi sinovi. V veži novega vrtca bodo urebili še spominsko vitrino v spomin dr. Lunačka kot zaslužnega zdravstvenega in družbenega delavca. Vrtec so imenovali po uglednem zdravniku, borcu, predvsem zaradi tega, da so dali poudarek pomenu gojitve tradicij NOB že med najmlajšimi.

M. I.

ORMOŽ

PREDVSEM

O DRUŽBENO-POLITIČNI VLOGI BORCEV

Kot povsod po Sloveniji so tudi borci NOV v ormoški občini polagali obračun svojega dela. Po poročilu predsednika Martina Toplaka se je razvila živahna razprava, v kateri so govorili predvsem o družbeno-politični vlogi borcev v današnjem času, zlasti o aktivnosti organizacije kot celote. Borci so opozorili, da je datum 9. XI. 1943 glede statusa borca NOV za to območje nesprejemljiv predvsem iz razloga, ker so bile tedaj v vojnem času v severovzhodni Sloveniji razmere bistveno drugačne kot drugje. Zavzeli so se za pravično rešitev tega vprašanja.

V Ormožu še nimajo osrednjega spomenika padlim borcem in ljudski revoluciji. Zanj so sicer že izdelani načrti; spomenik bo sestavljen iz šestih granitnih stebrov različne velikosti. Borci so ta načrt nekoliko dopolnili ter izjavili, da bi naj bil v spomenik vgrajen tudi eden simbolov revolucije. Prav tako so se borci zavzeli, da bi naj bila v bližini spomenika vzidana tudi plošča z imeni borcev, ki so padli v ljudski revoluciji.

Ob zaključku letne skupščine pa je predsednik ZB NOV občine Ormož podelil štirim zaslužnim možem odlikovanje predsednika republike Tita: Antonu Oblazniku, Ferdu Rakuši, Ivanu Viherju in Ivanu Kocipru.

KAMNII

DENAR ZA BANJOLE

Občinski odbor ZB NOV Kamnik ima pri počitniški skupnosti ZB NOV Banjole pri Pulju sobo s štirimi ležišči. Če vemo, da je v kamniški občini preko 1200 članov organizacije, lahko sklepamo, da so le redki, ki preživijo počitnice v tem obmorskem letovišču.

Letos bodo v Banjolah z nadgradnjo restavracijskega poslopja pridobili več novih sob. Dve od teh sob bo kupil tudi občinski odbor ZB NOV Kamnik za letovanje svojih članov. Za to investicijo kamniški borci potrebujejo 180.000 dinarjev. Občinska skupščina je z velikim razumevanjem v ta namen že namenila 140.000 dinarjev. Nekaj denarja je ostalo od lani, nekaj ga bodo še »izvrtali«, tako da bodo pridobili štiri nova ležišča.

Občinski odbor ZB NOV Kamnik je lastnik koč Partizanke na Veliki planini. Lani je koč najelo 45 borcev. Koča je bila zgrajena 1962. leta. Streha je precej slaba in jo bo treba letos popraviti. Komisija za po-

zarnovarnostne ukrepe že več let zahteva namestitev strelododa na koč.

V Partizanki je prostora za pet oseb, nočnina za vseh pet pa znaša borih 20 dinarjev. Lani so znašali dohodki koč 4520 dinarjev, tekoče vzdrževanje pa 2710 din. Ko se bodo lotili popravila, bodo morali vložiti precej več denarja.

JOŽE VIDIC

VESTNI DELAVCI

Na letni konferenci ZB NOV Kamnik so ocenili, da komisija za zadeve invalidov in borcev pri občinski skupščini zelo vestno opravlja svoje poslanstvo. V občini je 93 osebnih vojaških invalidov, od teh je zaposlenih še 17. Komisija se je lani ukvarjala z dodeljevanjem stalnih in občasnih priznavalnin, z dodeljevanjem dijaških podpor, s klimatskim in topliškim zdravljenjem borcev in invalidov, stanovanjskim vprašanjem in dodeljevanjem posojil za stanovanja.

Stalne priznavalnine od 80 do 300 dinarjev je prejelo 228 oseb. Občasne priznavalnine je dobilo 221 oseb v skupnem znesku 65.000 dinarjev. Dijaške podpore je dobilo 41 dijakov v skupnem znesku 39.110 din. Na klimatsko in topliško zdravljenje so poslali 83 borcev in invalidov.

Zvezni borčevski dodatek je poleg osebnega dohodka prejelo še 83 borcev v skupnem znesku 115.000 dinarjev, medtem ko je republiški borčevski dodatek prejelo 122 borcev.

Skrb za življenjski standard in zdravje borcev bodo tudi letos v središču pozornosti tako organizacije zveze borcev kot pristojnih občinskih služb.

JOŽE VIDIC

MEŽICA

PARTIZANSKO SLAVJE OB POMEMBNI OBLETNICI

Dne 1. aprila 1943. leta je bil v Koprivni pri kmetu Zdobcu ustanovljen 1. koroški bataljon, ena od prvih partizanskih enot na Koroškem. Bataljon je ustanovil komandant IV. operativne cone Franc Rozman-Stane, komandant je postal Franc Pasterk-Lenart, politkomisar pa Boris Čizmek-Bor.

V noči od 3. na 4. april so borci 1. koroškega bataljona že napadli Mežico. To je bil eden od prvih partizanskih napadov, pa tudi zmag partizanov na Koroškem in pomembna prelomnica v razvoju NOB na Koroškem, posebej tudi onstran Karavank. Obletnico napada na Mežico, ki jo v tem rudarskem mestecu pod Peco slavijo že vrsto let kot krajevni praznik, so letos združili z zborom borcev 1. koroškega bataljona.

V nedeljo, 1. aprila, zjutraj, so pripadniki obmejnih enot JLA, partizanska enota, civilna zaščita in druge enote splošnega ljudskega odpora napadli Mežico. Ponazorili so napad izpred tridesetih let, ko so Mežičani prvokrat slišali iz partizanskih ust besede o osvobodilni fronti slovenskega naroda in o narodnoosvobodilni vojni; hkrati so prikazali organiziranost in pripravljenost prebivalcev tega dela ravenske občine na splošni ljudski odpor.

Domačini in gostje so se zbrali pred Narodnim domom. K spomeniku je delegacija združenja NOV Mežica položila venec, pripadniki obmejne enote JLA pa so izstrelili salvo. Pozneje je bila v Narodnem domu slovesnost, na kateri je govoril o razvoju partizanstva na Koroškem prvi politkomisar 1. koroškega bataljona Boris Čizmek-Bor. Med drugim je poudaril, da se morajo Slovenci na avstrijskem Koroškem že zmeraj boriti za najosnovnejše pravice. Zato tudi partizani, ki so se borili na Koroškem, odločno terjajo, da republika Avstrija dosledno spoštuje in izpolnjuje določbe 7. člena avstrijske državne pogodbe. Udeležencem slavlja v Mežici pa je spregovoril tudi predsednik Zveze slovenskih partizanov iz Celovca Karel Prušnik-Gašper, ki je opozoril, da so bivši borci in Slovenci na avstrijskem Koroškem vse bolj zaskrbljeni nad dogajanjem na avstrijskem Koroškem, posebej še zavoljo tega, ker se zavedajo tudi svoje soodgovornosti za razvoj družbe, v kateri živijo.

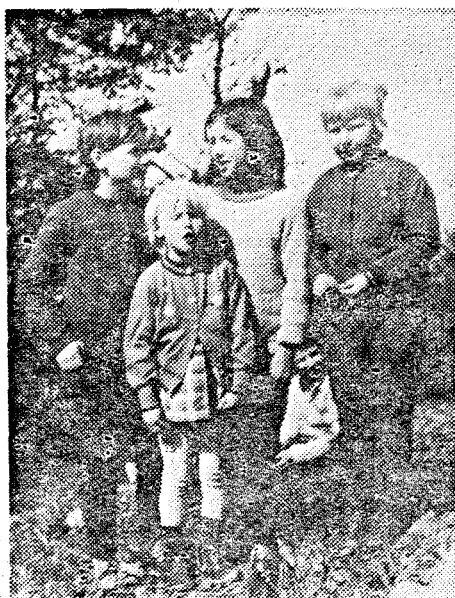
— M —

START KURIRČKOVE POŠTE NA PROGI »K«

Pred Narodnim domom v Mežici je bila v ponedeljek, 2. aprila, dopoldne prisrčna priložnostna slovesnost ob startu Kurirčkove pošte na progi »K« (Koroška). Mladi Mežičani so za to priložnost pripravili krajši kulturni program, člani pionirskega oddelka Franc Rozman-Stane pa so ob predaji Kurirčkove pošte, s katero bodo pionirji iz naše republike čestitali predsedniku Titu za njegov 81. rojstni dan, še posebej poudarili željo, da bi njihov vzornik in učitelj zdrav in kar najbolj zadovoljen pričakal svoj in njihov praznik — 25. maj.

Pionirji iz Mežice so ponesli Kurirčkovo pošto po poteh 1. koroškega bataljona in po neznanih kurirskih poteh proti Črni na Koroškem. Do četrta, 5. aprila, bo Kurirčkova pošta potovala v varnem varstvu mladih iz občine Ravne na Koroškem, ki jo bodo v bližini Zelenbrega predali vrstnikom iz občine Dravograd.

— M —

Najmlajše udeležence proslave pojo partizansko pesem

SOSTRO

PROSLAVA OB OBLETNICI BORB DRUGEGA ŠTAJERSKEGA BATALJONA

Pripravljalni odbor in učitelji ter učenci Osnovne šole Sostro so v petek 23. marca pripravili proslavo 31. obletnice borb II. štajerskega bataljona na Pugledu, in sicer v dvorani združnega doma v Zadvoru. O borcih in bataljonu je govoril nekdanji borec tega bataljona tovariš Lojze Trtnik. Podrobno je opisal potek borb, ki so se začele 23. marca z italijanskim napadom na bataljon in se teden dni pozneje končale s popolno zmago partizanov nad italijanskimi fašisti. Dejal je, da je bataljon dosegel tak uspeh zato, ker so bili v njem čvrsti in prekaljeni borci, razen tega pa so imeli moralno in materialno podporo v dolini, kjer so se delavci že od leta 1927 bojevali za svoje pravice.

Po slavnostnih govorih je sledil kulturni program, ki so ga izvajali učenci in učence sostrske osnovne šole, pomagali pa so jim solisti Janez Jeršinovec, Matija Pliberšek, Sonja Hočevnar in Dolores Budal od spremljavi pianista prof. Rancigaja in pod vodstvom prof. Silve Modic. Sledile so še recitacije, v katerih je bil najbolj prepričljiv Ivo Kovačević, osmošolec iz Zavogljia, med recitalom »Drečjénika Andreja.« Vevški pihalni orkester je zaigral venček partizanskih in nekaj partizanskih koračnic. Program je sklenil znani partizanski kulturnik in humorist Oleg Križanovski. Ta je s pestrim partizanskim humorjem poskrbel za prisrčen smeh.

Naslednji dan 24. marca pa sta organizacija ZB NOV Sostro in Zadvor organizirali pohod na Pugled, prizorišče borb II. štajerskega bataljona. Udeležili so se ga člani ZB, občani, mladina in pionirji. V koloni je bilo videti take, ki so že krepko preko 60 in take, ki so komaj zakoračili v 6. leto. Pred spominskim obeležjem smo prižgali sveče, položili šopek rdečih nageljnov, zapeli nekaj partizanskih pesmi, med temi tudi tisto »Tam na Pugled gorja.« Pionirke in pionirji so recitali nekaj pesmic tako, da se je zvrstil cel program, pa čeprav spontano. Zbranim je pred spominskim obeležjem spregovoril borec štajerskega bataljona tovariš Miha Berčič—Maks, ki je pokazal, kje so bile bitke, kje so imeli partizani zemljanke, in podobno. Posebno pionirji so bili veseli, da so na kraju samem iz ust nekdanjega borca slišali, kako so se partizani bojevali s stokrat močnejšim sovražnikom, a so vseeno v bitki zmagali.

ALOJZ KASTELIC

SLOVENSKA BISTRICA

NOV PREDSEDNIK ZRVS

Zadnje dni marca so se sestali člani občinskega odbora in člani občinskega odbora ZRVS v Slovenski Bistrici.

Na razširjeni seji so predlagali program dela za leto 1973 in izvolili novega predsednika občinskega odbora ZRVS. To odgovorno dolžnost so člani zaupali predsedniku občinske skupščine Miru Kolenku, s čimer je prav gotovo dano jamstvo, da bo organizacija rezervnih vojaških starešin v Slovenski Bistrici še naprej tako delavna, kot je bila pod dosedanjim vodstvom tov. Ivana Ferka.

Razprava o programu za leto 1973 je pokazala, kako koristno je, da občinski odbor skupaj s komisijami že sedaj obravnava program. Odborniki in člani komisij so nanašali vrsto tehtnih misli in predlogov.

Udeleženci so se še posebej pogovorili o ureditvi strelišča, podrobno so razčlenili mnenja o taktično-orientacijskem pohodu in sklenili, da bodo ustanovili aktiv ZK pri občinskem odboru ZRVS.

Odborniki so kritično ocenjevali dosedanje delo, vendar so si bili edini, da je bilo dobro pripravljeno in plodno. Zelo pohvalno so se izrazili o dosedanjem sodelovanju z garnizijo v Slovenski Bistrici, saj je organizaciji vedno vsestransko pomagala.

JESENICE

START NOVEGA ODBORA

Na nedavni seji se je konstituiral občinski odbor ZB NOV Jesenice. Izbrali so 17-člansko predsedstvo, ki ga bo še nadalje vodil France Konobelj-Slovenko. Dejavnost organizacije je razdeljena na osem komisij: za borce NOV; za vojaške vojne invalide; za vseljudski odpor; za posebno delovno dobo za internirance; za gojitve tradicij NOB; za kokrški odred in komisija za prošnje ter pritožbe. Delovni predsednik seje Viktor Brun je predlagal osnutek delovnega programa za nadaljnje delo. Z nekaterimi dopolnitvami so ga v celoti potrdili. Med razpravo o zbiranju prispevkov za spominski dom v Kumrovcu so potrdili predlog, naj bi v jeseniški občini zbrali okrog 285.000 din. Nosilec akcije bodo združenja borcev NOV, ki jim bodo pomagale vse organizacije.

Med razpravo o tekočih zadevah so govorili tudi o letovanju članstva v Novem gradu. Tam imajo v ta namen 12 postelj v domu borcev. Prosilcev je vsako leto več. Zato so sklenili, da bodo upoštevali predvsem tiste prosilce, ki še niso bili tam na počitnicah. — Strinjali so se s predlogom, naj za letošnja priznanja OF predlagajo ZB NOV Javornik-Koroška Bela, med posamezniki pa Ivana Ariha iz Kranjske gore in Vlasto Vidic iz Zirovnice.

BRANKO BLENKUŠ

SKLEPI IN NALOGE ZB NOV

Združenje borcev NOV Mengeš ima 239 članov, občnega zbora, pa se jih je udeležilo 115. Med gosti je bil navzoč tudi predsednik občinskega odbora ZB NOV Domžale Franc Lojko. Naše združenje že dolga leta vodi Ivan Tomšič, z njim pa vneto sodeluje tajnik Roman Maligoj. Komisije uspešno delujejo.

Naša organizacija s svojimi zvestimi člani živo spremlja politično dejavnost in se udeležuje vsega našega družbenopolitičnega življenja ter odločno podpira zahteve, ki nam jih nalaga pismo tovariša Tita in izvršnega odbora predsedstva ZKJ. Med drugim se bo tudi nadalje zavzemala za pravilno urejanje kmečkega vprašanja, zlasti, da je treba pomagati kmetom-borcem ter spremljati njihov gmetni položaj. Z vsa odločnostjo se je zavzela tudi za zagotovitev narodnostnih pravic naših rojakov na Koroškem.

Občni zbor se je zavzel, da morajo letos biti urejene stanovanjske zadeve vseh borcev in aktivistov. Zato pa bo moral upravni odbor skrbno, v neposrednem stiku s člani obravnavati posamezne neurejene zadeve, potem pa posredovati na vseh pristojnih mestih, da bodo kmalu storjeni vsi potrebni ukrepi. Nadalje bo treba še bolj skrbeti za bolne, ostarele in zlasti še onemogle člane. Odbor si bo moral nadalje prizadevati, da doseže prestavitve spomenika padlim med prvo svetovno vojno na primernejši kraj. Pravilno bodo morali odrediti, kdo naj uživa brezplačno zdravljenje. Podpreti je treba graditev doma borcev v Banjolah. Naša dolžnost je, da kar najbolj sodelujemo pri vseh proslavah, na zborovanjih, žalnih svečanostih in na drugih prireditvah. Prihodnje leto 8. januarja bo minilo 30 let, odkar je okupator ustrelil talce v Zalogu. Tridesetletnico moramo proslaviti kar najbolj častno. — Potrdili smo tudi predlog, naj dobi nova osemletka v Mengšu ime po narodnem heroju iz našega kraja, Matiji Blejcu-Matevžu. Občni zbor je tudi sklenil predlagati, naj podelijo red dela s srebrnim vencom zaslužnim družbenopolitičnim delavcem: Ivanu Tomšiču, Romanu Maligoju in Poldetu Alešu. — Novi odbor ima med drugim nalogo, da s primernim predavanjem seznanja članstvo z novim zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

A. Š.

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likozarjeva—Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA/ TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne kliseje v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnice in plastificirnice
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tehnik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIŠ«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tehnik »ZVITOREPEC«

program sejmskih prireditev na gospodarskem razstavišču ljubljana 1973

ALPE-ADRIA	12. mednarodni vzorčni sejem 11.—20. maj	
	postovni sejem vzorcev tkanin in dodatkov za oblačilno industrijo za pomlad in poletje 1974 29.—31. maj	SETEX '73
SALON POHISTVA '73	mednarodna razstava 11.—17. junij	
	19. mednarodni sejem vin, žganih pijač, agdnih sokov in opreme 24. avgust — 2. september	VINO '73
HORTIKULTURA '73	vrtnersko sadjarska razstava cvetja in sadja 21.—25. september	
	20. mednarodna razstava elektronike, telekomunikacij, avtomatizacije, elektronskih naprav za obdelavo podatkov in nuklearne tehnike 9.—13. oktober	SODOBNA ELEKTRONIKA '73

imeli smo ljudi

Franc Purkart-Cop

Kruta in neizprosna smrt čedalje pogostejše redči naše vrste. Pred kratkim je umrl tudi Franc Purkart-Cop s Turjaka. Ze v otroških letih je okusil težo življenja zatiranih malih ljudi, zato se je njegov značaj oblikoval v osebnost borca za svobodo in enakopravnost vseh delovnih ljudi.

Komaj odrasel, je že prve dni narodnoosvobodilnega boja postal partizan druge grupe odredov. Med borci NOV je bil zelo priljubljen. Bil je odkrit, razsoden, kritičen, hraber, skromen in pošten tovariš. Zato so mu v partizanih zaupali številne važne funkcije. Po osvoboditvi se je vključil v izgradnjo porušene domovine. Njegovo kratko življenje je bilo en sam delovni dan — boj za resnično humane odnose med ljudmi in za ohranjanje pridobitve naše revolucije. Bil je nosilec spomenice 1941 in številnih visokih odlikovanj.

Na njegovih zadnjih poti so ga spremlili mnogi borci, prijatelji in znanci. Nad njegovim grobom se je poklonilo 19 praporov.

Pokojnega Copa bomo njegovi soborci in prijatelji obdržali v trajnem spominu.

Lado Trampuž

Lado Trampuž je umrl za pisalno mizo med delom 3. februarja v Logatcu. Bilo mu je komaj 51 let. Tik pred vojno je končal tehniško srednjo šolo v Ljubljani in kot elektrotehnik nastopil službo v papirnici na Količevem. Seznanil se je s težavami izkoriščanih delavcev in tudi sam spoznal življenje delavstva v kapitalizmu. Zato pa se je tudi z vsem srcem pridružil osvobodilnemu gibanju med vojno, spomladi 1943 pa je še sam postal bорец kamniškega bataljona. Partija ga je kot dobrega organizatorja poslala na teren ustanavljati ciklostilne tehnike. To nalogo je uspešno opravil v Mengšu, Črnučah in na Količevem. Do poletja 1944 je uspešno vodil tiskarno v takratnem menškem okraju, jeseni pa je postal član okrajnega odbora OF in okrajnega komiteja KPS Mengše. Po velikih decembrskih ofenzivah se je prebil iz sovražnega obročja, potem pa je v gozdu pri Črnučah zgradil bunker, kjer so razmnoževali radijske novice. Po osvoboditvi je bil nekaj časa tajnik okrajnega odbora Kamnik, leta 1946 pa je postal direktor papirnice na Količevem. Čez pet let je bil imenovan za glavnega direktorja slovenske papirniške industrije pri generalni direkciji kemične industrije. Po razpustu te direkcije je postal direktor vevške, tedaj največje slovenske papirnice. Ko so zgradili papirnico v Krškem, so mu zaupali vodstvo tega velikega podjetja. Pred dvema letoma pa je postal direktor kartonažne tovarne v Logatcu. — Pokopali so ga v rojstnem kraju, na Črnuškem pokopališču.

Jakob Zadnik

Jakob Zadnik je umrl 7. marca v 88. letu. Bil je upokojeni zidarSKI mojster, sodelavec osvobodilnega gibanja od leta 1941 in član ZB NOV. Pokopali so ga v njegovi rojstni vasi v Pregarjih v Brkinih. — Vojaščinu je moral služiti še v avstro-ogrski vojski. Ko se je vrnil od vojakov, je odšel za zaslužkom v Ameriko. Tam je sodeloval v naprednem delavskem gibanju v vrstah delavcev. Vrnil se je v domovino, ko je izbruhnila prva svetovna vojna, in poslal so ga na bojišče. Italijanska okupacija Primorja po prvi vojni ga je zelo prizadela. Ostal je zaveden Slovenec in upal je, da bo Primorska doživela svobodo. Prva partizanska skupina v Brkinih leta 1941 je najprej prenočila v njegovi hišici. Vse je storil, da je vas kar najbolj podprla borec. S hčerko Marijo sta vneto delala za našo stvar do konca vojne, sin Darko pa je stopil v NOV. Po vojni je kljub letom kot zidar krepko prišel za orodje in pomagal obnavljati domovino. Sele zadnjih nekaj let je miroval zaradi starostne oslabelosti. Bil je klen mož in storil je svojo človeško ter družbeno dolžnost.

Matilda Ilich

V Ljubljani smo 9. marca pokopali Matildo Ilich, mater padlega borca Bojana Ilichea.

Pokojnico, ki izhaja iz napredne družine v Selnici ob Dravi, so takratni avstrijski oblastniki že leta 1914 skupaj s starši zaprli v Gradcu. Po prvi svetovni vojni se je s svojim možem naselila v Mariboru. Njena dva sinova sta bila znana levčarja. Sina Bojana, ki je bil po prihodu nacistov leta 1941 izdan, so po hudem mučenju ustrelili v septembru 1941. Drugi sin Milan pa je odšel v partizane.

Ilichovo mamo so Nemci izgnali v Srbijo, od koder ji je uspelo na skrivaj vrniti se v Ljubljano. Tu je pomagala številnim družinam, ki jih je prizadela vojna, oziroma so jih preganjali okupatorji ali njihovi hlapci.

Vsi, ki smo pokojnico poznali, smo jo spoštovali in imeli radi. Hvaležni smo ji za njeno nesebično delo in pomoč. Ohranili jo bomo v trajnem spominu.

Roki Slivnik

Rokija Slivnika smo pokopali 15. marca na pokopališču v Crni. Dočakal je 76 let. Bil je koroški borec in okusil je tudi gorje prve svetovne vojne. Kot osemnajstleten fant je bil leta 1915 vpoklican k vojakom, kmalu pa so ga poslali tudi na italijansko bojišče, kjer je bil ranjen. Leta 1918 je stopil v vrste Malgajevih borcev in se bojeval na Koroškem od Pliberka do Galicije. Ko so se slovenski borci spomladi 1919 morali umakniti na Štajersko, se je Slivnik obrnil na poveljstvo, da bi mu dodelilo četo prostovoljcev, s katero bi napadel Crno in pregnal Nemce. Dne 28. maja 1919 je potem Roki s svojo četo po dvurnem hudem boju vrgel sovražnika iz Crne. Med bojem je bil hudo ranjen v nogo. Za svoje junštvo je bil odlikovan z zlato medaljo. — Slivnik je bil član združenja borcev in invalidske organizacije, sodeloval pa je tudi pri gasilskem društvu. Zadnjih šest let je hudo trpel priklenjen na posteljo. Pevski zbor iz Crne in rudarska godba sta se poslovila od junaka z žalostinko »Oj, Doberdob...«

Antonija Stariha

Antonijo Stariho, »teto Tono« iz Črnomlja, smo pokopali skromno, kakor je bila tudi sama vse življenje skromna. Med narodnoosvobodilno vojno je izgubila edinega sina — padel je kot mlad partizan. Tudi sama je bila z vsem srcem na strani narodnoosvobodilnega boja. Kot šivilja je sešla mnogo perila za borec. Vsi so jo vzljubili in jo imenovali kot svojo »teto Tono«. Zadnja leta življenja je preživljala kot invalid, a vse trpljenje je junško prenašala. Ohranili jo bomo v spominu med vrstami naših nepozabnih partizanskih mamic, ki ugašajo druga za drugo.

Vinko Cerar

Vinka Cerarja smo pokopali 15. marca v Mozlju. Rodil se je leta 1893 v Gradšču pri Domžalah. Trčul se je za mizarja. Bil je koroški borec v letih 1918/19. Družina je živel na majhnem posestvu v Mozlju pri Kočevju. Maja 1942 se je tudi njegova družina kot drugi Mozeljčani umaknila v gozdove. Cerar je prevajal za partizane živež, orožje in strelivo, vozil pa je tudi ranjence. Ves čas je sodeloval s člani okrožnega odbora OF Kočevje. Novembra 1942 so ga Italijani ujeli in zaprli v Kočevju. Nič ni izdal in maja 1943 so ga izpustili. Vrnil se je v Spodnji Log in nadalje delal za naše borec do osvoboditve. Ko je tik po italijanski kapitulaciji prevajal strelivo, mu je v roki eksplodirala ročna bomba; do bil je več ran. Po vojni je delal na kmetiji in pri gozdnem gospodarstvu v Mozlju.

Marija Leban

Od Marije Leban, zavedne slovenske žene, smo se člani ZB NOV Kanal za vedno poslovili februarja. Rodila se je pred 74. leti na skromni kmetiji, v vasi Avško na Primorskem. Med prvo svetovno vojno je bila v vrstah nesrečnih primorskih beguncev. Ko se je vrnila iz begunstva, je našla razdejan dom. V obdobju fašistične oblasti je mnogo pretrpela. V osvobodilnem gibanju je začela sodelovati med prvimi. Toda Marija in njen mož sta postala leta 1943 žrtvi izdajalca. Fašisti so ju zaprli v Kanalu, nato pa ju odgnali v tržaške zapore. Doma je ostalo pet nepreiskanih otrok. Marija je bila pozneje do italijanske kapitulacije v taborišču. Ko pa se je prostva vrnila domov, so jo med potjo zajeli Nemci in ji prepričali vrnitev. Ko se je končno vrnila, je bila srečna, da je našla zdrave otroke. Toda mož je trpel v Mauthausnu, od koder se ni vrnil. Marija je nadalje sodelovala v osvobodilnem boju, za kar je bila dvakrat odlikovana. Starejši sin je bil borec, mlajša hčerka pa je kot skojevka delovala na terenu. Marija je zgledno vzgojila svoje otroke.

Janez Klemenčič

Od Janeza Klemenčiča, očeta štirih partizanov, smo se nedavno za vedno poslovili. Bil je zaveden slovenski kmet. Rodil se je leta 1889 v Selah pri Jugorju. Prehodil je zelo težavno življenjsko pot. Hudo je moral garati pred vojno, da je preživel devetletno družino; delal je neutrudno na kmetiji, v mlinu in na žagi ter upal, da pridejo boljše dnevi. Zato ga leto 1941 ni presenetilo. Vsa njegova družina se je pridružila narodnoosvobodilnemu gibanju. Oče je bil zelo ponosen, da je imel štiri sinove med našimi borci. Trpel je po italijanskih zaporih, a ostal neuklonljiv. Brž ko se je vrnil iz zaporov, je nadaljeval delo za osvoboditev v domačem kraju. Vrata njegovega doma so bila odprta neštetim borcem. Vsi štiri tisti slovenski brigadi, ki so se bojevale na tistem področju, so se ustavljali na njegovem domu.

Janez je bil tudi po osvoboditvi zgledno delaven in zelo mnogo je storil za obnovo.

Jože Šolar

Jožeta Šolarja, partizanskega učitelja, smo februarja spremili na zadnji poti, ob spremstvu godbe in pevcev, na gorsko pokopališče. — Rodil se je pred šestinsedemdesetimi leti v Kropi. Njegov oče, Franc Šolar, je bil ustanovitelj žeb-ljanske in železobitne zadruga, ki se je iz nje razvila ugledna delovna organizacija »Plamen«. Jože se je po končani gimnaziji vpisal na medicinsko fakulteto v Ljubljani. Med osvobodilnim bojem je oskrboval partizane z živilskimi nakaznicami, s sanitetnimi in pisarniškimi potrebščinami. Leta 1944 in 1945 je poučeval na partizanski šoli v Kropi, ki jo je vodila njegova žena Hedvika, učiteljica. Odločil se je za učiteljski poklic in leta 1946 je začel poučevati v Gorjah. Od leta 1953 do upokojitve leta 1964 je bil upravitelj te šole. Marljivo je deloval v krajevnih organizacijah, le zadnji čas ga je bolezen prikipala na posteljo. Težko je preboleli izgubo tako plemenitega človeka, človekoljuba in rodoljuba!

Francka Koplan

Od partizanske matere Francke Koplan iz Kloštra smo se poslovili 18. marca na pokopališču v Kloštru v Beli krajini. Francka je bila že od začetka osvobodilnega gibanja v vrstah naprednih ljudi. Njen najstarejši sin je odšel k partizanom že leta 1941 — ni se več vrnil. Mlajša sinova pa sta postala borec leta 1942. Okupator jim je oropal in razdelal dom, Francka je z možem in najmlajšim sinom pobegnila pred preganjalci in krvniki. V gozdovih je kuhala in prala partizanom, dokler ni hudo zbolela. V zaledju je za bolno skrbela hčerka Zorka. Francka si ni nikdar več prav opomogla, dolgo je bolela, dokler ni končno omagala. Z delom in poštovanostjo si je pridobila veliko spoštovanje in mnogo prijateljev, ki so jo spremlili na zadnji poti.

Anton Šinigoj

Anton Šinigoj je 18. marca preminil v sežanski bolnišnici; na zadnji poti smo ga pospremili na ajdovsko pokopališče. — Rodil se je leta 1907 na Vogrskem v Vipavski dolini. V mladosti je trpel kot nešteti naši rojaki pod oblastjo fašistične Italije. Preživljal se je le s priložnostnimi delom po kmetijah, ker ni mogel kot Slovenec dobiti redne zaposlitve. Leta 1942 je postal terenec na Vogrskem. Na njegovem domu v skrivališču pod kuhinjo je našla zavetišče partizanska tehnika KPS za Slovensko Primorje. Imenovali so jo »Sabotina«. Vsa družina je živela prav vse za našo svobodo. Šinigoj z ženo in sinom je sodeloval z vsem srcem v osvobodilnem gibanju. Povrh vsega je bil še intendant in kurir tehnike, medtem ko je bila žena kuharica za delavce v tehnikah. Zelo skrbno je tudi stražila in ob vsaki nevarnosti z dogovorjenim znamenjem opozorila tiskarje, da je zavladala tišina v skrivališču. Na Šinigojevem domu pa so našli nekajkrat zavetišče celo člani CK KPS, Šinigoj je ostal vse življenje skromen človek, ne da bi pričakoval kakšno priznanje.

Polde Kavčič

Poldeta Kavčiča smo pozimi pokopali na sostrškem pokopališču. Bil je upokojeni gozdar iz Podlipoglav. Umrl je v dvainsedemdesetem letu. Bil je že pred vojno napredno usmerjen, narodnoosvobodilnemu gibanju pa se je pridružil leta 1941. Bil je prvi član odbora OF za Podlipoglav. Njegova naloga je bila, da je skrbel za oskrbo 2. štajerskega bataljona, ki je imel postojanko na Pugledu. Polde je postal žrtve izdajalcev z drugimi aktivisti vred. Že februarja 1942. Po več zaporih so ga odgnali v taborišče v Italijo. Po italijanski kapitulaciji je v domačem kraju našel požgan dom. Potem je živel in deloval v poliglah v Ljubljani. Po vojni je postal predsednik NO za Podlipoglav, predsednik obnovitvene zadruga in končno gozdar pri gozdni upravi ljubljanskega mestnega ljudskega odbora. Priljubljen je bil tudi med lovc in kot gostilničar.

pravna posvetovalnica

KAKŠNA BO POKOJNINSKA OSNOVA?

P. I. Ljubljana

Vprašanje: Izpolnjujete pogoje za upoko-jitev, pa vas zanima, ali se bo za pokojninsko osnovo vzelo povprečje zadnjih petih let. Ali pa imate pravico izbirati zaporedje katerikoli 10 let po lastni želji, kot to določa čl. 10 zveznega zakona o pokojninah? Prej ste bili namreč zaposleni v industriji, kjer je bil boljši zaslužek kot zadnja leta, ko ste zaposleni v državni upravi.

Odgovor: Člen 10 zveznega zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, na katerega se sklicujete, določa, da predstavlja pokojninsko osnovo mesečno povprečje osebnih dohodkov, ki jih je zavarovanec dobil za svoje tekoče in minulo delo v zadnjih 10 letih zavarovanja pred uveljavitvijo pravice do pokojnine ali v katerikoli zaporednih 10 letih zavarovanja po svoji izbiri. Z družbenim dogovorom pa je lahko določeno tudi drugo časovno obdobje, iz katerega se vzamejo osebni dohodki za izračun pokojninske osnove. Republiški zakon se sklicuje na čl. 10 zveznega predpisa. Statut skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SRS, ki povzema temeljna načela in vsebuje tudi podrobnejše določbe glede izvajanja pokojninskih predpisov, pa v čl. 349 izrecno določa, da se za izračun pokojninske osnove vzamejo osebni dohodki, doseženi od 1. januarja 1966. Dokler ni dopolnjeno obdobje iz 2. odstavka 46. člena statuta, (ta člen tudi govori o povprečju v zadnjih 10 letih ali katerikoli 10 letih po izbiri) pa se bo pokojninska osnova izračunavala na podlagi osebnih dohodkov iz toliko let zavarovanja, kolikor jih ima zavarovanec po 1. januarju 1966. Zato menimo, da izbira kateregakoli 10-letnega obdobja za izračun pokojninske osnove za zdaj ni možna, dokler ne poteče vsaj 10 let, po katerih se bodo osebni dohodki obvezno upoštevali za izračun pokojninske osnove.

To pa ne velja za borec, za katere se pokojninska osnova določa po petletnem poprečju.

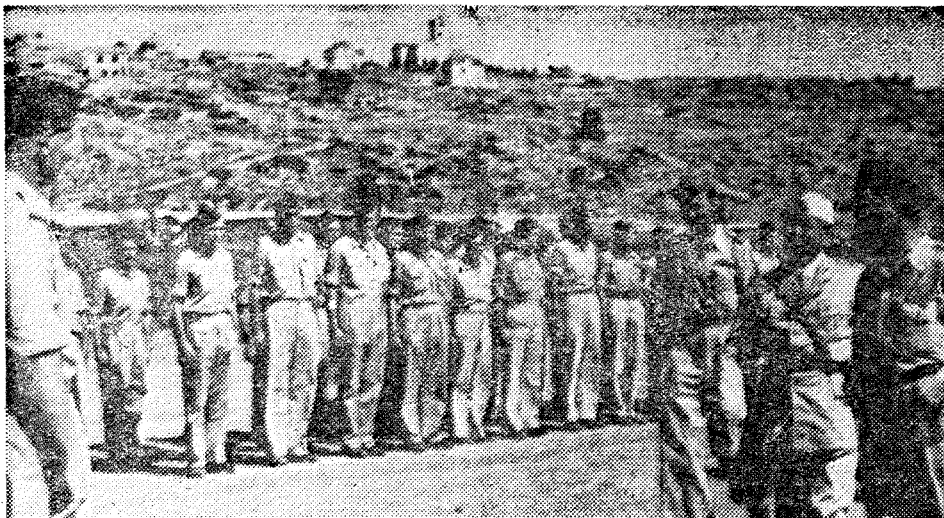
BOSTE LAHKO OBDRŽALI ZEMLJO?

B. L. Domžale

Vprašanje: Imate manjšo kmetijo, ki jo obdelujete skupaj z družino. Sicer pa ste redno zaposleni v industriji. Glede na razne govorice sprašujete, če bosta lahko — glede na to, da ste industrijski delavec — obdržali zemljo in se poleg zaposlitve ukvarjali še s kmetijstvom.

Odgovor: Osnutek zakona o kmetijskih zemljiščih, ki je zdaj v javni razpravi, določa, da je kmet tisti občan, ki obdeluje kmetijsko zemljišče sam ali s svojimi družinskimi člani z osebnim delom, živi na kmetiji in s kmetijsko dejavnostjo redno ustvarja pomemben delež dohodka, ne glede na to, če imajo on ali njegovi ožji družinski člani še druge vire dohodkov. To pomeni, da se med kmete štejejo tudi tisti, ki so zaposleni zunaj kmetije, da le žive na kmetiji in z osebnim delom v kmetijski dejavnosti ustvarjajo pomemben delež dohodka. Za vas torej ni nobenega problema. Sicer pa bo novi zakon, ki je v pripravi, pustil zemljo tudi nekmetom, le da bodo površine, ki jih bodo nekmetje lahko posedovali, omejene.

Maršal Tito na obisku pri letalcih-prekomorcih na otoku Visu poleti leta 1944.

Prva partizanska misija

(Nadaljevanje)

V Italiji so jugoslovanske begunce razmestili v naslednja taborišča: Santa Maria di Leuca, Santa Maria di Bagno, Santa Cesarea, Taranto in Santa Maria di Mogle. Prehodna taborišča pa so bila: Carbonara, Tuturano in Taranto. Nedaleč od teh pa so imeli četniki svoja taborišča, in to v Gallipoliju in Arsanu.

V Italiji je umrlo med begunci 345 oseb, od teh kar 80 odst. otrok. V Afriki, v taborišču Ell Shat pa je umrlo 715 oseb, med njimi veliko otrok. Pomembno vlogo je baza NOVJ v Italiji odigrala tudi pri pripravljanju in odpošiljanju zavezniške materialne pomoči NOVJ. To pomoč so pripeljali po morju in z letali. Skupaj so pripeljali v Jugoslavijo 65.429,71 ton različnega materiala od tega 51.392,41 ton so prepeljali po morju in 14.037,30 ton pa po zraku. Materialno pomoč zahodnih zaveznikov so v Italiji sprejemale posebej za to usposobljene institucije štaba baze NOVJ, posebno vlogo v sprejemanju in odpošiljanju materialne pomoči pa so imele enote 4. prekomorske brigade, ki so ves čas od leta 1943 do 1945 izvrševale številne pomembne naloge.

Naloga prve partizanske misije v prizadevanjih za osvoboditev naših internirancev, konfinirancev, zapornikov itd. je bila malo drugačna od nalog, ki jih je omenjena misija tako uspešno opravljala. Misija je, kakor smo uvodoma omenili, prišla v Italijo 3. oktobra 1943. Veliko množico internirancev, konfinirancev, zapornikov in pripadnikov posebnih kazenskih enot so zavezniški osvobodilci že septembra 1943. Nekatere skupine na Siciliji so bile osvobodene že meseca julija in avgusta 1943. Zavezniške vojaške oblasti so za nekdanje internirance odredile taborišče Carbonara v bližini Barija in taborišče »Pod oljkami« v Tarantu.

Za prihod partizanske ladje »Bakar« v Bari so takoj zvedeli tudi Jugoslovani v taborišču Carbonara. Med narodnoosvobodilnim odborom in partijskim komitejem taborišča ter tovariši na ladji »Bakar« so bili vzpostavljeni stiki že prve dni po njihovem prihodu, hkrati pa so bile sporazumno z njimi koordinirane vse akcije v taborišču. Navzočnost prvega partizanskega predstavnika v Italiji, ki je v kratkem času razvilo vsestransko aktivnost in se zelo uspešno uveljavilo pri zaveznikih, je bilo velikega pomena tudi za nadaljnji potek dogodkov v taborišču Carbonara.

Po nešteti intervencijah pri zaveznikih se je tovarišu Sergeju Makiedu, šefu misije NOVJ v Bariju, posrečilo doseči, da je 3. novembra 1943 v spremstvu zavezniških oficirjev obiskal taborišče v Carbonari. Na velikem taboriščnem prostoru ga je pričakovala v brezhibnem vojaškem redu razvrščena brigada, pripravljena za takojšnji odhod v domovino. Obstoj partizanske vojaške formacije v taborišču je močno presenetila zavezniške oficirje in je napravila nanje močan vtis. Kmalu zatem so pristaše NOVJ preselili v posebno taborišče v Gravini in je bila izrednega pomena za ves poznejši razvoj in organiziranje gibanja NOV Jugoslavije v Italiji. V novembru in decembru je 1. prekomorska brigada, iz katere so za tem nastali 1. in 2. prekomorski brigadi, odšla na dalmatinske otoke in nato je bila sprejeta v 1. proletarski korpus. V taborišču so ostali predvsem za borbo nesposobni in bolni tovariši. Med njimi pa je deloval močan partijski aktiv, ki je imel nalogo še naprej zbirati Jugoslovane in jih organizirati v vojaške enote. Decembra 1943 je bila formirana 3. prekomorska brigada, ki je bila po treh mesecih intenzivnih vojaških vaj, manevrov itd. v začetku 1944 vključena v 26. divizijo za obrambo otoka Visa. Prve enote 4. prekomorske brigade so bile ustanovljene že decembra 1943, brigada

pa kot organizirana celota septembra 1944. Ta brigada je ostala v Italiji, kjer je izvrševala posebne naloge, v zvezi s prejemom in odpošiljanjem vojaške pomoči NOVJ.

Najmočnejša je bila 5. prekomorska brigada, ki je šela pri svojem formiranju nad 3.000 moč. Jedro te brigade so tvorili borci partizanske brigade, ki je prišla iz Anglije. Prva tankovska brigada NOVJ je bila ustanovljena v Gravini, kadrovsko jedro za 2. tankovsko brigado, ki je bila ustanovljena v SZ, je bilo poslano iz Gravine. Močna artilerijska skupina z nad 50 baterijami raznih kalibrov (okrog 6.000 moč) je bila ustanovljena v Gravini in na otoku Visu. V letalskih enotah je bilo veliko Primorcev in Istranov. Tudi v drugih rodovih takrat mlade in razvijajoče se armade je bilo veliko prekomorcev, še zlasti v raznih motoriziranih enotah, enotah za zvezo, mornariških enotah in v drugih strokovnih enotah NOVJ. Skozi partizansko bazo v Italiji je prišlo v domovino okrog 33.000 oboroženih borcev, od tega jih je nad 6.000 končalo razne strokovne tečaje v taborišču Gravina in so posledje bili usposobljeni kot vezisti, minirji, šoferji, topničarji itd.

Poleg tega je baza omogočila zdravljenje 11.842 borcem NOVJ, razmestitev 39.674 beguncev, ustanovitev prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot ter vrnitev v domovino nad 33.000 oboroženih borcev, ki so prispevali svoj delež za končno osvoboditev domovine (od tega 5.000 padlih in 12.000 ranjenih), s političnega zornega kota je baza odigrala zelo pomembno vlogo. V veliki meri je pripomogla, da so prodrlje v svet vesti o NOB ter za seznanjanje mednarodne javnosti z resnico o vsem tistem, kar se je odigralo v Jugoslaviji.

A. K.

³ Zbornik dokumenata i podataka o NOV Jugoslovenskih naroda, TOM VII, knjiga 1, dokument št. 39, poročilo dr. Sergeja Makieda z dne 20. X. 1943 v štabu VIII. korpusa o formiranju delegacije NOV in POJ v Bariju. V tem dokumentu, poslanem štabu VIII. korpusa o formiranju delegacije NOV in POJ v Bariju, se navaja, da so v Bari prispeli 2. oktobra 1943 ob 10. uri.

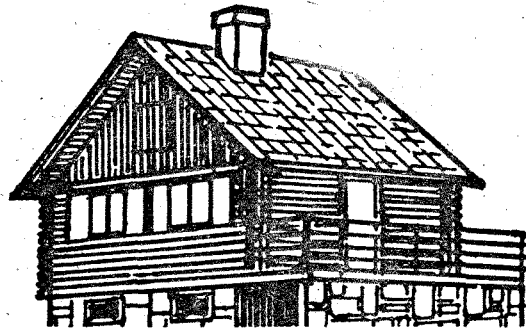
⁴ Poročilo dr. Bratanića delegaciji NOV in POJ v Bariju z dne 19. XII. 1943, VZI, d. št. 13/1-9 k. 2109. Fotokopija v IZDG Ljubljana v mapi 4. prekomorske brigade

⁵ Poročilo predsednika in sekretarja zbora za begunce Markića in Barbića z dne 1. januarja 1945. Muzej v Makarski. Zbijež f. 813-816. Fotokopija v Pokrajinskem muzeju v Kopru, mapa prekomorskih brigad (dejansko pa jih je bilo 39.674 beguncev)

⁶ VZI Beograd, d. št. 18/1-1, k. 2124. Fotokopija v IZDG Ljubljana v mapi 4. prekomorske brigade

Konec

vic do vica brunarica

brunarica

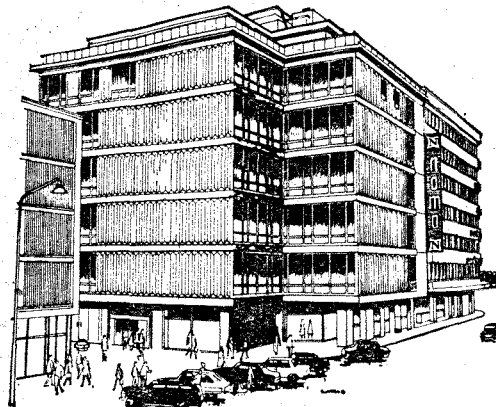
in vsak teden 10 NAGRAD
v PAVLIHI

KAJ PRINAŠA NOVEGA

LETOŠNJA POMLAD?

MODNE NOVOSTI ZA POMLAD

V KONFEKCIJI IN METRAŽI
ZA VSO DRUŽINO
ŽE NA IZBIRO

PRI

nama

LJUBLJANA — KOČEVJE —
ŠKOFJA LOKA — VELENJE

/program

Industrija
STOL pohištva
STOL Kamnik

novi stanovanjski pohištveni uni program
v novo odprtem salonu stol interier na duplici pri kamniku

Potovanje za Sokolske stene

Veliko okupatorjevo klanje v Loški dolini se je izdijalo. Od 28. julija do 20. avgusta 1942 je bilo na Ulaki, Vražjem vrteu, v Podgori, na Jermendolu, pri Danah, na Križni gori in drugih krajih zverinsko ubitih 164 ljudi, okrog 500 pa pregnano v internacijo na Rab, Gonars, Treviso in druga taborišča. Do tedaj prikrita bela garda je dvignila glave in hujkala okupatorja na nadaljnje izgone tistih partizanskih družin, ki so jim slučajno prizanesli med poletnimi pogromi. Lokavo so jih vabili, naj pregovore svoje, sinove, očete in može, ki so bili kot partizani na varnem v gozdovih, da se vdajo premočnemu sovražniku. Da bi rešili preostale partizanske družine, je rajonski odbor Osvobodilne fronte za Loško dolino sklenil, da v noči med 2. in 3. septembrom 1942 hkrati z napadom Loškega odreda na italijanske in belogardistične postojanke v Loški dolini reši tudi ogrožene matere in otroke.

Bil sem v skupini, ki je odšla po družine v Vrhniko. Medtem ko so partizani prišli nekaj izdajalcev, so se odpravile družine Toneta Avsca, Lojzeta Matevžiča, mati in hčerki Prijateljve, Marica Avsec, Nežka Bavec, sestre in mlajši brat Gregorčev in Razdrihovi iz Kota. V naši skupini je bilo vsega 18 do 20 ljudi, med njimi skoraj polovica otrok. Verjeli smo mi in oni, da beg od doma ne bo dolgotrajen, vsi smo pred novim letom pričakovali drugo fronto na za-hodu in z njo konec vojne. Begunci so vzeli s seboj le najnujnejše, vzeli kaj več na rame poleg nedoraslih otrok je bilo nemogoče. Dogovor s hrvaškimi partizani v Gorskem kotarju, da preselimo svojce na svobodno ozemlje v Liko, je vsem ustvarjal iluzije, da bo tam v svobodi vsega dovolj.

Kasno ponoči smo se zbrali na dole pod Grajševko, kamor so na zbornem mestu prišle tudi družine Plosevih, Petričevih, Kočevarjevih in trije Ravšljevci otroci iz Mar-kovca, Mlakarjeva mama iz Viševka in Baragova družina iz Kozaršč. Vseh beguncev je bilo 55 do 60, spremljali pa smo jih terenci iz Loške doline: Franc Plos, Marjetka Bavec, Franc Levec, Franc in Tone Mlakar iz Viševka, Feliks Razdrih, Franc Sterle, Jakob Baraga, Franci Korošec, Matevž Hace, Ljubo Mlakar, France Mlakar-Gerik, Julka Mihelič, Stanko Bavec z Vrha, moj brat Tone, jaz in mogoče še kdo, ki se ga več ne spominjam.

Zaradi napada na belo gardo in Italijane v dolini je bilo pričakovati, da bodo ti že zjutraj pričeli hajkati za partizani in begunci. Nismo se obirali, komajda smo se sešli v starem terenskem taborišču, že smo krenili dalje. Še pred dnem smo prišli čez Ka-liško reber v Otrobince, in ko se je svitilo, smo previdno prekorčili cesto med Bab-nim poljem in Leskovo dolino na Župano-vev lazu.

Rečna karavana to noč nastalih brezdom-cev je tiho utonila v čabranske gozdove. Še nam, sicer utrjenim terencem ni bilo lahko. Spominjam se, da smo bili zadnji te-den noč in dan na nogah. Ponoči smo ob-skali redke preostale zaupnike v dolini in jim vlivali zaupanje v boljše dni, podnevi pa smo bili v patroljah ali na straži. Bili smo skrajno previdni. Beli domačini, ki so poznali kot mi sleherno stezo v gozdovih, so nam bili vse bolj nevarni. Spominjam se, da sem v tednu dni spal vsega štiri ure. Bil sem mlad in zdrav, vdan borbi in trdnosti, ločen, da me nikoli ne ujamejo živga. Ni nam bilo lahko. Poleg vse svoje opreme, orožja in hrane za nekaj dni je vsak odrasel nosil na ramenih malčka dveh do petih let. Vseh otrok je bilo okrog trideset, od do-jenčkov do nekako desetih let. Dojenčke so nosile matere ali očete, druge najmlajše pa preostali moški. Otroci od pet let dalje so

hodili peš. Še danes jih občudujem, kako so najmanjši do večjih otrok zdržali težko pot. Še dojenček ni zajokal, ne malčki, ki so si po ostrih kolovozih in gozdnih cestah do krvi ranili boste nožice. Kakor da so vsi to noč postali zreli, odporni možje, so drobili med nami. Dalje, dalje, in samo dalje, go-zdov ni bilo ne konca ne kraja.

Nekje onstran Milanovega vrha smo ma-lo počivali, le toliko, da so v naglici nahrani-li lačno otročad. Plos, naš vodja, je imel prav, ker ni dovolil daljšega oddiha, vedel je, da bi večino prevzela utrujenost, mi pa smo morali prezgodaj na varno.

Tisto leto je bil september nenavadno topel. Nikjer na poti ni bilo požirka vode, tudi tiste mlake v gozdu, kjer se je sicer napajala divjad ali živina vovnikov, so bile suhe.

Nosil sem enega od Kočevarjevih otrok, fantka kakih štirih let. Sedel mi je za vrato-m na nahrbtniku in me držal za ušesa. Spominjam se poti po gozdni cesti. Šli smo kilometre daleč med nepreglednimi skladov-nicami drv, ki jih ni okupator nikoli utegnil odpeljati. Malčki so klekali, nožice so vse bolj krvavele in tudi odrasli so se, težko otovorjeni, vse težje premikali. Zeja in utru-jenost sta bili vse hujši. Toda vodja Plos je bil neizprosni — naprej, samo naprej!

Zdržali smo in, kar se mi danes zdi kot neverjetne sanje, zdržali so tudi otroci!

Nekako ob sončnem zahodu smo končno prišli na cilj v begunsko taborišče Goranov za Sokolskimi stenami nad Gerovim v Gorskem kotarju. Tu je bilo kakih 10 družin, ki so se edine otele taborišča smrti na Ra-bu, njihovi domovi so bili daleč v dolini, požgani do tal.

Dali so nam vode, ki so je prinesli iz studenca, dobro uro hoda pod Sokolskimi stenami. Za otroci smo prišli tudi mi na vr-sto in zadnje, česar se spominjam, je, da sem se zavil v odejo in zaspal pod dreve-som.

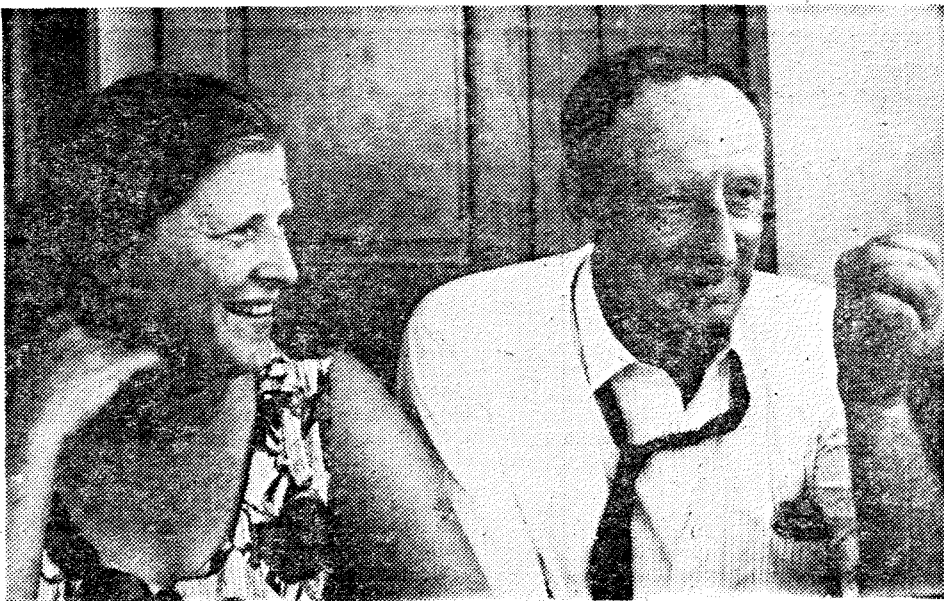
Nekdo naših me je zbudil in mi ponudil krompir v oblikah. Lakota je bila še hujša od spanca. Prijel sem topel krompir in ga pričel jesti. Čudil sem se: »Le kako ste ta-ko hitro skuhali večerjo?« Tovariši so se mi smejali: »To pa res ni bilo tako naglo! Pre-spal si noč, zajtrk in kosilo, spal si celih štirindvajset ur! Zjutraj smo te budili, da gremo v dolino po krompir in po vodo, ti pa nič! Nobena beseda ni zalegla, spal si kakor ubit, vode pa nismo imeli, da bi te polili z njole!«

Begunce je čakalo veliko razočaranje. S potovanjem v svobodno Liko ni bilo nič, tam se je začela velika sovražna ofenziva. Vsa pota tja so bila presekana, svobodno ozemlje se je krčilo pod hudim sovražnim pritiskom. Begunci so ostali zaenkrat tu, po-zneje se bo videlo, kaj storiti.

Še nekaj dni smo ostali terenci v Čabran-skih gozdovih nad Sokolskimi stenami. Po-noči smo hodili v dolino, kopali na zapu-ščenih njivah krompir, spotoma napolnili z vodo velike lesene barigle ter lezli kot mravlje po strmih kozjih stezah navzgor v begunsko taborišče. V požganih vaseh ni bi-lo žive duše, le trupla pobitih nedolžnih lju-di so nepokopana ležala med pogorišči in na nepočetih njivah.

Družinski očetje in še nekaj bolehnih partizanov je ostalo pri beguncih v tabori-šču. Terenci smo morali nazaj v Loško doli-no. Težko je bilo zapustiti uboge žene in otroke v negotovosti. Še težje bi bilo, ako bi vedeli, da bodo morali preživeti v čabran-skih gozdovih vso hudo zimo do naslednje pomladi. To je bila epopeja pomanjkanja, mraza in glada in nenehna zalezovanja domačih izdajalcev. Zdržali so jo, pozabili pa je ne bodo nikoli.

VINKO ŠUMRADA

Tudi svoj zadnji obisk v Sloveniji, leta 1967, je tovariš Frenk preživel v družbi tovarišev, starih soborcev. Na sliki ga vidimo poleg tovarišice Olge Družine, na-rodne heroja.

Frenka ni več...

Stari šerčerjevci — med njimi tudi seda-nji predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janko Rudolf — so v pone-deljek, 2. t. m. počastili spomin pred krat-kim umrlega bojnega tovariša, ki se ni ro-dil na naših tleh, temveč na Škotskem in prebil večino svojega življenja na drugi strani zemeljske oble, v daljni Novi Zelan-diji.

Da, umrl je John Danwir, ki ga je ne-štejo slovenskih partizanov poznalo kot to-variša Frenka. Naziv tovariš je zaslužil po pravici, saj je bil partizan, borec v pravem pomenu besede, ki tudi ves čas po vojni ni pozabil Slovenije in njenih partizanov.

O njegovem življenju in liku je spregovo-ril tovariš Vinko Šumrada.

Zbrani so v svečani tišini spremljali živ-ljenjsko pot človeka-proletarca, ki mu je ob krvavem razbohotenju fašizma narekova-la zavest — kakor neštetim drugim prole-tarcem — da gre v boj in prispeva svoj de-lež za osvoboditev podjarmljenih narodov. Leta 1941 je bil v Grčiji težko ranjen in ujet. S transportom vojnih ujetnikov se je jeseni 1941 znašel v Mariboru in kmalu na-vezal stike z osvobodilnim gibanjem. Nje-gova odisejda se je nadaljevala na begu proti Ljubljani — skupaj z dvema tovariše-ma se je pripeljal na ljubljanski kolodvor in s pomočjo zavednih železničarjev dobil čez nekaj tednov zvezo z OF. Proti koncu leta 1941 je bil že med partizani v Dolomi-tih. Zaupali so mu mitraljez, ki ni v nje-govih rokah nikoli odpovedal. Spomladi le-ta 1942 je z njim sodeloval v ofenzivnem poletu slovenskih partizanov, preživel dra-matično obdobje italijanskih ofenziv in se poleti znašel v Šerčerjevi brigadi. Šerčerjev-ce je osvojil s svojo neposrednostjo, tovari-štvom, razsodnostjo in borbenostjo. Kaj jim

je pomenil, pove že to, da je postal namest-nik komandanta bataljona. Nikoli se ni bal, vztrajal je in se junaško boril, dokler ga ni ranila dumdunka...

Ob njegovem liku so šerčerjevci živo občutili realnost starega komunističnega ge-sla »Proletarci vseh dežel, združite se!« Saj v boju za pravičen svet ni važno, kakšne rase si in kakšen jezik govoriš, marveč le to, kakšen je tvoj odnos do sočloveka in kakšen je jezik tvojega srca...

S tem jezikom je tovariš Frenk govoril tudi potem, ko je moral zapustiti sloven-ske partizane in Jugoslavijo: kjerkoli je mogel, je možato povedal resnico o našem boju. In te resnice ni zatajil do konca svo-jega življenja.

Naj dopolnim opis lika tovariša Frenka še z drobnim spominom na njegov zadnji obisk v Sloveniji, leta 1967. Takrat se je udeležil tudi proslave na Rašici, ki jo je organiziral občinski odbor ZZB NOV Ljub-ljana-Bežigrad. To je bila ena izmed ti-stih lepih proslav, ki je njihov poglaviti namen srečanje borcev NOV z mlado gene-racijo, da bi le-ta čim bolj neposredno do-jela duha partizanskih izročil.

Frenk je gledal, kako se mladina zbira, kako žvrgoli, prepeva in recitira, se raz-vršča pred kotlom in prejema »menadžo«. Govoril je malo, toda izraz njegovih oči nam je povedal, da se dobro počuti.

In ko smo ga vprašali, kaj mu pri nas najbolj ugaja in kaj se mu bo po tolikih letih, odkar ga ni bilo v Sloveniji, najbolj vtisnilo v spomin, je dejal:

»Otroci! Vidim, da so boljše oblečeni in da se jim godi boljše kakor nekoč.«

Prepričan sem, da je bil srečen, ker je za srečo naših otrok prispeval svoj delež tudi on, delavec z druge strani zemeljske oble. F. ŠUSTERŠIČ

VABILO V MAUTHAUSEN NA KOMEMORACIJO

Dne 5. in 6. maja letos bo v nekdanjem koncentracijskem taborišču Mauthausen ko-memoracija ob obletnici osvoboditve. Hkrati bodo v Gusnu odkrili spominsko ploščo tam umrlim Jugoslovanom.

Grupa taborišča Mauthausen pri komisi-ji za bivše politične zapornike, interniran-ce in izgnance RO ZZB NOV Slovenije in turistična agencija Kompas organizirata obisk na tej svečanosti. Odhod z avtobusi bo 5. maja ob 6. uri zjutraj s Trga revolu-cije v Ljubljani. Vožnja in prenočišče ter večerja z zajtrkom 380,00 din. Povratek 6. maja v večernih urah.

Prijave sprejemajo vse poslovalnice Kom-pasa v Sloveniji do 25. aprila 1973. Ob pri-javi je treba plačati 200 n. din, ostanek pa do dneva odhoda.

Podrobnejša pojasnila dobite pri občin-skih odborih ZZB NOV in pri komisiji za bivše politične zapornike, interniran-ce in izgnance pri RO ZZB NOV Slovenije, Lju-bljana, Beethovnova 10/I, soba 15, tel: 23-564. Vabimo preživele interniran-ce iz Mauthau-sna in drugih taborišč, njihove svojce in dru-ga protifašistične borce, da se udeležijo ko-memoracije.

Grupa taborišča Mauthausen pri komisiji za bivše pol. zapor. interniran-ce, izgnance RO ZZB NOV Slovenije

Opravičujemo se zaradi tiskarskega škra-ta, ki je posegel v to objavo v zadnji številki našega lista. Besedico »tam« v pr-vem odstavku je namreč spremenil v »trem«, vsoto 200.00 (dvesto) dinarjev pa je povišal na 200.000. Prav zato objavljamo vabilo še enkrat v celoti. Uredništvo

Otroci iz »civilnega logorja« v Beli krajini. Na fotografiji so Mlakarjeva mama iz Viševka in Petričevi, tretje družine ne poznamo. Prosimo, sporočite nam natančna imena za vse!

REŠITEV KRIŽANKE ŠTEVILKA 56

Vodoravno: Stranica, traminec, ra-di-č, les, Peko, epitelij, Alan, aci-doza, tir, paralela, E C. area, Main, Vlasta, Pad, J O, Ora, lesk, klesar, paraba, sankar, Est, ostružek, Ka-te, Keopst, novotarija, apostati, i j, Me, Ita, rotal, on, rigavec, oliva, Fol, Helena, tren, Tatjana, Nome, ksi, Ed, M S, Ecija, Eliot, Ar, Coz-mos, bos, kamnotisk, realisti.

Knjigo »Sveti Urh« prejme — Kun-stelj Milko, Prešernova 4, 64000 Kranj; »Prvi bataljon« Možina Re-zika, Ljubljanska 3, 61240 Kamnik, in »Varšavski uporniki (opomba: »Beg z morišča« je razprodan) pa Orazem Emi, Zaloška c. 83 — 1 P, 61000 Ljubljana.

Knjige bomo razposlali po pošti. Uprava lista

VABILO NA TOVARIŠKO SREČANJE

Pripravljalni odbor vabi na tovariško sre-čanje, ki bo 8. aprila v hotelu Soča na Mo-stu na Soči (začetek ob desetih), vse borce z območja: Baške grape, Sentviške planote, obeh Trebuš, Slapa, Idrije pri Bači, Loma in okolice Mosta na Soči. Vabljeni so tova-riši, ki so odšli k partizanom pred 9. sep-tembrom 1943 in se bojevali v raznih eno-tah do osvoboditve ali pa so bili poslani na druge dolžnosti na teren. Vabilo velja tudi za tiste borce, ki so se rodili na tem ob-močju, a zdaj živijo v drugih krajih. Zlasti vabimo tiste, ki nam njihovi naslovi niso znani in jim nismo mogli poslati vabila oseb-no. (Stroške plača vsak udeleženec sam.)

Borec in graditelj

Po naših mestih in vaseh srečujemo stare partizane, ki so bili tako hudo ranjeni, da je prav čudno, kako so ostali pri življenju. Še bolj čudno je, da ti ljudje niso nikdar izgubili volje do dela in vere v to, za kar so se bojevali, da niso nikdar podvomili, ali je bila njihova žrtev potrebna ali ne. Eden teh mož je Ivan Petrič, Mažkov iz Dan, ki si je ustvaril domek v Starem trgu pri Ložu. Znan je kot človek, ki zna prijeti za vsako delo, in kot lovec.

Ivan se je rodil 24. avgusta 1919 v Danah pri Ložu. Njegov oče, mali posestnik in lovec, je bil zelo pogumen mož. Nekoč je kar s sekuro potolkel medvede. Kri ni voda in nekaj te krvi je podedoval tudi Ivan. Po materi pa je podedoval dobroto in čut za pomoč bližnjemu.

Ivan je očeta kmalu izgubil. Imel pa je še tri brate, zato se je šel novembra 1934 učiti kolarske obrti k mojstru Ivanu Voljču. Ta je bil dober z njim kakor oče. Bil pa je tudi marksistično usmerjen. Njegov brat Ignac Voljč-Fric je bil star komunist in je prav tista leta prestajal kazen v Sremski Mitrovici. S svojimi vrstniki in sovaščani je bil Ivan pred vojno včlanjen v prosvetno društvo, pri »slovenskih fantih«, ki so jih duhovniki in klerikalni gorečnejši fašistično usmerjali. Toda za Ivana je bil odločilen Voljčev vpliv, še zlasti potem, ko je tam tajno živel Fric. Ivan je temu po sovražni okupaciji povedal, da kaplan kupuje puške in da to po njegovih navodilih delajo še nekateri »mladci«. Hotel je zapustiti to društvo, a ga je Fric poučil, naj kar sodeluje v njem, toda oči in ušesa naj ima odprta, da bo lahko osvobodilno fronto obvestil, kako se beli pripravljajo in organizirajo. Tiste čase, leta 1941, je Ivan že izdeloval smučke za partizane. Naredil jih je lepo število, nakar so jih odnesli na Knežjo njivo, kjer so jih dobili prvi notranjski partizani.

Po drugi strani je tedaj Ivan deloval tudi med svojimi prijatelji. Zahajal je v Viševce k Makarjevem in v Dane k Andrejčevim, povezan pa je bil tudi s Stankom Trudnom (Hlepinovim) iz Podcerkve. Tako so Dane kljub klerikalni preteklosti dale kar lepo število prvih partizanov. V noči na 10. maj 1942 so odšli: Ivan in Jože Petrič (Mažkova), Mirko in Polde Sepec (Andrejčeva), Tonček Krašovec (Malenski), Kovačev Ludvik in Jakopov Mirko. Najprej so bili razporejeni v 2. četo Zidankovega bataljona (Prezdansko), katere komandir je bil Anton Bavec—Cene, taborila pa je v Otobovcih. Z napadi na Prezid, Drago in na bele v Loškem potoku so doživeli ognjeni krst. Iz te čete je bil Ivan skupaj z Ladom Krašovcem, Stankom Trudnom in še nekaterimi premeščen v 1. četo (Rakovsko), kar se je zgodilo še pred koncem maja 1942. Vod te čete, katerega komandir je bil Stanko Truden, je bil koncem junija v pomoč dolomitskim partizanom.

»Šlo nas je kakih dvajset. Jaz, Krašovec Lado, Hlepinov Stanko in precej Grahovcev. Pridružil se nam je tudi Drago Benčič-Brkin. Sodelovali smo z drugo grupo odrediv pri napadu na tovorni vlak 28. junija 1942, ko smo osvobodili internirance, potem pa smo z drugo grupo odšli proti Žažarju. Oni so šli tam čez mejo, nas pa so pustili na tej strani brez zveze z dolomitskimi partizani. Vsa italijanska sila, ki je rinila za 2. grupo, je potem pritisnila na nas.

To je bil hudič v Dolomiti! Ves čas, kar sem bil tam, se nisem niti enkrat sezul. Zaradi komandirja Gađa, ki je bil samovoljen in krvočen, je bela garda prevladala tudi v partizanskih vaseh. In beli so nam bili vedno za petami. Na Vranjih pe-

čeh so opiti vpadali v naše taborišče, a nalezli so prav na stražarsko mesto s »švar-clozem«. Sedem jih je obležalo, nekaj pa smo jih ujetili. Potem smo napadali Šentjošt, likvidirali smo izdajalskega župnika na Zaplani...«

Ob napadu Loškega odreda na belogardiste v Vrhniko, Viševku, Pudobu, Danah in Podložu ter na Italijane v Starem trgu se je vod Hlepinovega Stanka že spet bojeval v domačih krajih, Ivan celo v lastni vasi. Tu je ujel razvpitega izdajalca, svoji lastni materi pa je moral zakričati: »Ajde, majko, beži natrag!«

Udeležil se je tudi bitke z Italijani na Babni polici, kjer je bil ranjen znameniti komandant Slavec. Potem bi bil moral z Loškim odredom oditi na Primorsko. Ko so v Otobovcih stali v zboru za pohod, pa je k Bračiču prišel Tone Pavlič iz Podcerkve in zahteval tri ljudi, ki so se spoznali na tesarska dela. Bračič je potem poklical iz zbora Ivana Petriča, Kodroca z Vrha, ki je pozneje dvakrat dezertiral od partizanov k belim, in nekoga Lipsenja s partizanskim imenom Šuštar. Odrejeni so bili za gradnjo barak v Šimenovih dolinah.

»Pavličev Tone je ukazal, naj gremo domov po orodje. Jaz sem doma vzel plenkačo, žago, dleto in kladivo. Tudi onadva sta prinesla vsak nekaj. V Šimenovih dolinah so bili štirimetrski krciji. Te smo razrezovali po dolgem z navadno gozdno žago, jih kladli in obtesovali. Ko je bilo gradiva dovolj, smo začeli postavljati barako brunarico. Zeblije smo pobrali po pogoriščih na Babni polici, okna smo prinesli z Milanova vrha, za streho pa smo razdelili veliko krmišče v Grajševki in pobrali deske. Potlej so nam prišli pomagat še: moj brat Jože, Šemončkov Pepe in Malarjev Janez. In smo gradili več kot en mesec. Poleg te glavne brunarice so si nekatere družine zgradile še lastne manjše brunarice. Recimo družina Plos je imela svojo, Avščević, prezidanski pek, Tone Pavelčev. Ti so bili posebej.

Pod barako smo naredili skladišče in potem smo začeli nanašati za zimo. Imeli smo tudi krave in enega konja, ki jih je Pavlič s sabo pripeljal. Kolikor je bilo mleka, je bilo samo za otroke. Imeli smo tudi ročne mline in smo mleli žito, tudi samo za otroke...«

Takrat, ko so belogardisti in Italijani napadli taborišče v Šimenovih dolinah, je šel Ivan Petrič po hrano v Otobovce. Od tam sta se s Šemončkom prebila na Berinšek. Ko sta zvečer previdno prišla v Šimenove doline, sta mislila, da pred kolibami kot po navadi minevajo taborjni ognji. Potem sta z grozo ugotovila, da je ves njihov trud uničen. Kotel z močnikom je bil prevržen v blato. Ivan je vzel žlico, odstranil umazanijo in začel jesti, čeprav so tovariši prigovarjali, da je zastrupljen. »Padalo je kot tisoč hudičev. Pa smo se kar brž skapali. Nihče ni manjkal razen onih, ki so bili ujeti. Avščevega očeta pa smo našli ubitega. Nanj so beli prevrnili barako...«

Potem so spet začeli delati barake za novo taborišče. Mihov oče je znal delati šindre. To so bile bolj zasilne kolibe. Od tam so se premaknili v Skalnico in spet gradili. Tam pa sta bila Ivan in Jože Petrič in še nekateri oddeljeni za zbiranje hrane, ki so jo dobivali v Podcerkvi, Danah in na Jezeru. To so spravljali na Podcerkavske senožeti, tja pa so hodili ponjo oni iz »civilnega logorja«. Prve dni aprila 1943 je bil Ivan oddeljen v Notranjski odred. Toda zgodila se je nova nesreča. Belogardisti so iz zasede ubili Ivana Petriča (Belemalenskega) in Toneta Mlakarja z Babne police. Zato so Ivana Petriča (Mažkovega) določili za skrbnika osirotelim Petričevim otrokom, katerih mati je bila že takrat hudo bolna. In skrbnik Ivan je potem nosil njihovo kramo čez Travno goro in kočevske gozdove do Bele krajine, Ladica pa je nosila malega Iva.

Ivan Petrič je nato odšel za borca v 3. četo 3. bataljona Šercerjeve brigade, ki se je tedaj zadrževala v Vivodini. V začetku junija bi bili morali Cankarjeva in Šercerjeva oditi na Štajersko, pa sta prišli le do Save, nato pa sta se vrnili na italijansko stran pri Polici, zahodno od Stične. Tam so jih Italijani pričakali z velikimi silami. Začeli so se siloviti boji. Ivan je bil 13. junija 1943 ranjen najprej od mine v roko, prsi in glavo, da so se mu videli možgani. Hišo, kjer so bili ranjeni, je najprej zadela letalska bomba. Ivana so prenesli v gozd in mu dodelili sorodnika Stanka za varstvo. Tam pa so spet priletele letalske bombe. Stanka je ubilo, Ivana pa z nosili vred vrglo v neko dolinko na grmovje. Ranjen je bil še v koleno in stopal. Skupaj je imel 13 ran.

Sledil je deset dni dolg prenos do bolnišnice Vinica. Tam se je za silo zlizal. Potem je delal v radiotehnični delavnici, ortopedski, 27. avgusta 1944 pa je bil evakuiran v Bari. Po vojni je šel spet v delavnico, obnavljal je in gradil.

FRANCI STRLE

Ivan Petrič, po domače Mažkov iz Dan, kot delavec v ortopedski delavnici.

Pionirji - novinarji iz Žužemberka

Toliko se nas je zbralo, da bi lahko začeli kar takoj ugotavljati, kakšne sposobnosti naj bi imel dober novinar. Začelo se je bolj po šolsko: posedli so med klopmi, se v zadregi spogledovali in čakali, da bi učiteljica utrnila plamenček treme.

Pravzaprav, saj nismo še vsi zbrani. Janez se za starim šolskim poslopjem poganja za razgredo žogo. Še enkrat hoče zatresti mrežo v голу. Kolegi novinarji ga bodo že počakali.

Čakamo...! Zgodi se, da si v odlični tovariški privoščijo kanček posebnih pravic. In Janez je načelnik šolske pionirske organizacije.

Izkoristil bom nepredvideno praznino v pogovoru s člani novinarskega krožka iz osnovne šole v Žužemberku. Na šoli poučuje dvaindvajset učiteljev 450 učencev. Več kot polovica jih je, ki se morajo vsak dan voziti k pouku z avtobusi ali morda celo s kolesi. V Šmihelu, Dvoru in Ajdovcu so podružnične šole. Tudi učenci iz omenjenih šol so redni sodelavci šolskega glasila Z BREGOV KRKE.

Končno... vrata cviliijo, sliši se sopenje in med podboji se prikaže načelnik, rdeč kot kuhan rak. Da bi navezal z njim prvi stik (z vplivnimi je treba vedno biti v dobrih stikih?) sem se zanimal, če je zabil kakšen gol. Odgovor je bil odločno kratak in pritriljen.

Ob priprtem oknu sedi učiteljica JELKA MRVAR, mentorica novinarskega krožka. Morda je želela kdaj tudi sama postati novinar? Ljudje smo polni skritih, pogosto tudi neuresničenih želja. Toda če hočeš — zmoreš, pravi eden od mnogih pregovorov.

Tovarišica Jelka pripoveduje, da so tudi učenci iz osnovne šole v Žužemberku pred štirimi leti hoteli ustanoviti novinarski krožek — in ustanovili so ga. Rezultate lastnega dela so lahko beležili samo v šolskem glasilu. Ustanovili so uredniški odbor, začeli zbirati novinarske in literarne prispevke; predussem pa so se lotili pisanja. Kdo ve, koliko krat so si postavili vprašanja: kakšen naj bo dober novinar? Tovarišica Jelka je pojasnjevala, da mora pravi novinar zelo dobro poznati področje, o katerem piše. Pri pisanju mora biti iskren, jedrnat in izviran. V prvi vrsti pa mu je potrebno kar se da obsežno znanje. Slab učenec ne more biti dober novinar.

V šolskem glasilu mora sodelovati kar največ učencev, toda pisanje mora biti izraz želje po beleženju dogodkov in občutij. Nihče ne sme pisati samo zato, da pač nekaj napiše.

Na osnovni šoli v Žužemberku je dvanaest aktivnih novinarjev; kar med drugim pomeni tudi to, da redno obiskujejo sestanke novinarskega krožka.

Trema med učenci v razredu je razbita kakor steklena kocka; vsaj mislim tako. Toda zakaj je MIRANA iz 6. c razreda tako globoko zavzdihnila? Tri leta se ukvarja s pionirskim novinarstvom, za katerega jo je navdušila mama. Tako je, če mamica in hčerka izrabita vsak prosti čas za prebiranje knjig. Samo knjig z znanstveno vsebino ne mara ali pa jih morda samo ne razume. Sicer pa s posebnim veseljem prebira Pionirski list in Zvitorepca.

Naj vam povem, da je pravi strokovnjak za pisanje reportaž. Morali bi prebrati tisto s poti po Jugoslaviji!

MARINKA iz 7. c razreda je glav-

na urednica novinarskega krožka. Čeprav piše pesmi, se nisva pogovarjala o blede luni in o otožnih vrbah. Namenoma sem ji zastavil nekoliko nenavadno vprašanje: če bi bila ravnateljica...?

»Ukinila bi tehnični pouk. Ne, morda bi samo zahtevala, da bi dečki izdelovali najrazličnejše aparate in modele, ki jih pozneje uporabljamo kot učne pripomočke, deklice pa bi se ukvarjale z ročnimi deli. Ni mi všeč, da opravljamo vsi enako delo. Nekoč je menda tudi bilo tako.«

Sošolci so se smejali, učiteljci pa sta s konci prstov zaigrali po okenski polici.

JANEZA iz 6. c razreda že poznamo. Da, to je tisti, ki je pred nekaj minutami zatresel mrežo v голу. Pravili so, da je sicer zgovoren fant, tokrat pa se je držal kakor moker oblak.

»Kot načelnik pionirske šolske organizacije imam zelo malo dolžnosti,« je povedal mimogrede. Mislim, da sem ga razumel, da njegov glas zaleže nekoliko manj kakor učiteljeva ali ravnateljeva beseda. Janez je odličen učenec in dober športnik. V vlogi ravnatelja pa pravi, da se težko predstavlja. Če bi že bil to, kar ni, bi zahteval, da se podaljšajo šolski odmori in skrajšajo učne ure.

Ne čudim se, da je načelnik, saj ima prav »revolucionarne« ideje.

ANITA iz 7. c razreda je odgovorna urednica. Pripovedovala mi je, da pozna precej učencev, ki imenitno pišejo in vendar ne objavljajo prispevkov v šolskem glasilu. Ugotovila je, da je najtežje začeti.

Klepetal sem še z JANJO, ki se navdušuje za pisanje intervjujev, pa z ANICO iz Malega Lipovca, ki bo postala učiteljica. Ni ji všeč, da so učitelji preveč popustljivi do takih učencev, ki upajo, da bodo že še vprašani tik pred redovalno konferenco, ko jim bo uspelo priti do mile dvojke. Sama pravi, da bo kot učiteljica ubrala drugačno pot.

Torej se nam obeta nova, stroga slovenska učiteljica.

Moram povedati, da sem se pogovarjal tudi z METKO iz 6. b razreda, ki je pri pisanju še posebno natančna, pa s STANISLAVO iz 8. a razreda, ki bi rada postala napovedovalka...

Da bo pogovor pestrejši, vam moram predstaviti MILANA iz osmega razreda. V Srednjem Lipovcu stanuje in ni član nobenega krožka, tudi novinarskega ne, čeprav je napisal pred kratkim imeniten članek: Srečanje z vojaki. Celotno v našem glasilu je bil objavljen.

»Ne utegem...« mi je postregel z opravičilom. »Doma imamo kmetijo. Delati moram. Doma se niti ne učim, toliko bolj pa sledim pouku v šoli. Stara mama želi, da bi ostal na kmetiji, mati hoče, da bi nadaljeval šolanje, jaz pa bi rad postal oficir. Če imam le malo časa, prelistam Našo obrambo. Tudi član novinarskega krožka bi rad postal...!«

Odhajam. V rokah imam šolsko glasilo »Z bregov Krke«. Berem pismo Porabskim Slovincem v Štefanovcih. Berem... in doma bom nekaj prispevkov še enkrat prebral.

Fotografija in tekst: Silvo TERSEK

o mladih in za mlade

Skupina angleških vojnih ujetnikov, slikana v Mariboru leta 1944; John Bridgwood je prvi od leve v zadnji vrsti.

John in Ronald

John Bridgwood iz Lancashira v Angliji in Ronald Wallace iz New Plymoutha v Novi Zelandiji sta bila vojaka zavezniške armade v Afriki. Ob svojih začetnih uspehih so Nemci zajeli precej vojakov in med ujetniki sta bila tudi John in Ronald. Dolge, mučne mesece sta preživela v raznih taboriščih po Evropi. Nazadnje sta se leta 1944 znašla v mariborskem ujetniškem taborišču. Ob nekem bombnem napadu jima je uspelo pobegniti. Poiskala sta partizane in se jim pridružila. Od pomanjkanja, ki sta ga prestajala v nemških taboriščih, sta bila zelo izčrpana. Nista dolgo zmogla napornih partizanskih pohodov. Bila sta ozebla in na nogah so se jima naredile velike gnojne rane. Zato so ju hoteli naši borci v začetku februarja 1945 spraviti na zdravljenje v bolnišnico na Bohorju. Na poti jih je presenetila nemška hajka. Angleža sama nista mogla nikamor, naši pa tudi niso mogli ostati z njima, saj bi bili skupino zaradi slabe premakljivosti zajeli Nemci, ki jih je bil takrat poln Bohor. V tej stiski so se spomnili na Vrtačnikove, ki imajo domačijo tik ob robu gozda pod Zabukovjem pri Sevnici.

Vrtačnikovi so bolna Angleža sprejeli, čeprav so vedeli, kakšno nevarnost s tem tvegajo. Takoj so začeli kopati bunker v bližnjem gozdu. Že v nekaj dneh je bil toliko pripravljen, da je Angležema nudil prvo zatočišče. Tu sta preživela več tednov. Vrtačnikova gospodinja ju je negovala in jima prinašala vse potrebno. Klicala sta jo mama, saj mama pomeni menda v vseh jezikih osebo, ki nam je vedno pripravljena pomagati.

Ko sta si že malo opomogla, sta nekoga jutra prišla v hišo, da bi se poskušeno okopala in preoblekla. To bi bilo zanj skoraj usodno. Hiši so se prav takrat bližali Nemci. V bunker nista več mogla. Po trebuhu sta se splazila do javke za hišo in se stisnili vanjo. Gospodinja pa je hitro nanju nametala nekaj vejčev, ki je ležalo v bližini. Tokrat sta jo srečno odnesla, samo v prisilnem skrivališču sta morala zmrzovati vse do noči... Hajke so kmalu pnehale in spet so se vrnili naši borci. Sredi aprila sta se Angleža poslovila od dobre družine in jo z našimi fanti mahnila prek Save. Vrtačnikovi so zvedeli o njih samo še to, da sta srečno prišla na osvobojeno Dolenjsko.

John in Ronald sta Vrtačnikom za spomin pustila fotografiji in na hrbtni

strani le-teh napisala naslova. Večkrat so ugibali, kaj neki se je pozneje z njima zgodilo. Čez nekaj let so pisali kar na slepo srečo na Johnov naslov v Anglijo. Prijetno presenečeni so kmalu dobili odgovor; John jim je izrazil veliko veselje, da so se oglasili. Opravičil se je, da se jim ni že sam javil. Opisal je, kako težaven je bil prehod čez Savo brez mostu in čolna. Voda mu je odnesla vse, kar je nosil s seboj. In tako je zgubil tudi njihov naslov. V svojem in Ronaldovem imenu se jim je ponovno in ponovno zahvaljeval za vse, kar so jima dobrega storili. Povedal je, da so ju naši takoj po prihodu na Dolenjsko z letalom odpeljali v Italijo. Od tam je

Ronald Wallace

Ronald takoj odpotoval, on sam pa se je šele čez tri tedne odpravil proti Angliji. Vprašal jih je, če imajo kakšno željo, ki bi jo zelo rad izpolnil. To so seveda hvaležno odklonili, saj so mu pomagali, ker so to šteli za svojo dolžnost in niso pričakovali plačila.

Nišo zdaj hranijo nekaj Johnovih slik in pisem. Iz njih lahko spoznamo dobrega, preprostega človeka, ki ima rad življenje in vse okoli sebe. V svojem lepem domu živi z ženo Madge in sinom Derrickom.

Nekajkrat so mu Vrtačnikovi odpisali, potem pa so prenehali, ker so bile pač težave s prevajanjem. Še vedno pa se radi spominjajo na »svoja« Angleža.

IVANKA PILTAVER

Čekovnik med vojno

Tovarišico Mici Podobnik sem poznala le na videz. Na osnovni šoli kjer dela kot tajnica, vedno najde dobro besedo za mlade poredneže in nasmeji ji skorajda ne izgine z obraza... Dobra žena je to, da je bila nekoč tudi dobra partizanka, so mi povedali prijatelji in sklenila sem, da jo obiščem.

Z bojaznijo sem pritisnila na zvonec, nad katerim je pisalo Podobnik, topli nasmeji tovarišice Mici pa mi je strah takoj pregnal, in pogovor je stekel, kot sem si želela.

»Ne, da bi pisali o meni, pa res ne gre!« je skromno dejala. »Krivično bi bilo do vseh drugih, ki so za naš narodnoosvobodilni boj storili mnogo več. To, da sem delala in čutila s partizani, je bila vendar moja dolžnost.« Komaj sem jo preprosila, da vsaj malo pove o svojem življenju med vojno.

»Od očeta, ki se je v Čekovniku udeležil ustanovitve sestanka OF, sem spoznala smisel narodnoosvobodilnega boja. Najprej sem bila v Trnovski četi, pomladi 1943 pa sem odšla na Dolenjsko v Serčerjevo brigado. Dosti sem tu doživela, a prvega srečanja z Dolenjci ne bom nikoli pozabila. Tu smo po dolgem času zopet slišali slovensko govornico. Od sreče smo jokali! Morda je težko verjeti, a materin jezik nam je takrat pomenil vse... Po kapitulaciji Italije sem zbolela za tifusom. Nekje na Kočevskem Rogu je bilo, ko sem bila od bolezni povsem onemogla. Mimo je prišla četa. Tega srečanja ne bom nikoli pozabila. Borci so me, čeprav sami na smrt utrujeni, prenašali na nosilih in skrbeli zame z ljubeznijo, ki jo je težko opisati. Takega tovarištva, kot smo ga gojili v tistih dneh, danes ne poznamo. V decembru sem se zopet vrnila na Primorsko, kjer sem do konca vojne delala v mladinski organizaciji. To je bila v kratkem moja pot med narodnoosvobodilnim bojem. Res ni vredno, da jo omenjaš. Imam pa eno željo. Rada bi, da bi kaj napisala o Čekovniku. Veš, to je moja rojstna vasica. Ni velika, a je za partizane mnogo žrtvovala.«

Čekovnik je precej oddaljen od mesta in na začetku vojne je bilo tam bolj malo slišati o dogodkih po svetu. »Samo da bi smeli spet govoriti slovenski, smo si tedaj želeli,« je nadaljevala. »Ko sta v drugi polovici leta 1942 prišla v vas tovariša Tesar in za njim Platiša, je postalo vse mnogo jasnejše. Z vsem srcem smo se pridružili narodnoosvobodilnemu gibanju. Na sestanku pri tovarišu Valentinu Lapajnu je bil pod vodstvom Platiše ustanovljen tudi prvi odbor OF. Sprva so bile naše naloge majhne, kot na primer trošenje letakov, potem pa so nam zaupali odgovornejše delo.

Dne 4. decembra 1942 je šel k partizanom prvi iz naše vasi. Bil je to Franc Črnologar, čigar mati je v vojni izgubila štiri sinove. To je bila čudovita žena. Za narodnoosvobodilni boj je storila vse, kar je bilo v njeni moči. Sin Franc ji je padel 27. januarja 1944 v Cerknem, oktobra istega leta je padel Matevž, leto prej sta padla Mirko in Stanko. Hišo, v kateri so živeli Črnologarjevi, so požgali. Takoj za Francem so iz naše vasi odšli v gozdove še drugi fantje in moške. Večji skupinski odhod je bil organiziran 15. februarja 1943, tri dni zatem je bila požgana tudi prva hiša v vasi — dom Antona Vončina. Nasploh se je partizansko gibanje v začetku leta 1943 zelo razmahnilo. Do konca vojne je odšlo v gozdove okrog petdeset ljudi, od katerih jih je padlo več kot dvajset; mnogo je bilo interniranih, ki

se prav tako niso vrnili. Devetnajst hiš je bilo požganih.

Partizani so najprej napadli postajo fašistične milice na Krekovsku. Napad je vodil tovariš Slovenko. Potem je začel sovražnik požigati v vasi. Takrat je pogorelo devet hiš (vse tiste, ki so bile osumljene, da sodelujejo s partizani). Veliko vaščanov so odpeljali v internacijo. Doma so v glavnem ostale le starejše ženske in otroci, a tudi ti so pridno delali. Treba je bilo zbirati hrano, sanitetni material, polizvedovati o sovražnikovih premikih in vse to prenašati partizanom. Pripravljali so pakete z jedili, obleko in včasih tudi s cigaretami. Skoraj nikoli ni v paketih manjkalo bodrilno pisemce. Mnogo ljudi bi morala tu omeniti, da bi našela vse, ki so delali za narodnoosvobodilno gibanje. Marsikateri od njih je danes pozabljen, in bilo bi prav, če bi jih imenoma našela, a seznani bi bil predolg.

Leta 1944 je bil imenovan prvi mladinski aktiv. V članstvo ZKMJ je bilo sprejetih nekaj najboljših mladink. Čeprav je bila mladina Čekovnika že poprej delovala v mnogih akcijah, je bilo poslej njeno delo še bolj povezano in organizirano. Razmaknilo se je do takrat malce zapostavljeno politično in prosvetno delo. Prav v tem času je začela tudi organizacija AFZ. Izvoljen je bil narodnoosvobodilni odbor, katerega glavna naloga je bila oskrbovanje bol-

nišnice Pavle in partizanske vojske na tem področju. Odbor je imel na skrbi tudi šolo. Tedaj se je mladina naučila in seveda predstavila prvi dve igrici — Skrivača in Raztrgance — ki sta ju izvedle samo mladinke, saj fantov ni bilo v vasi. Naj se povrnem k bolnišnici Pavli, ki je bila skrb vsega prebivalstva Čekovnika. Spominjam se svoje matere, ki je tedaj v zelo težavnih razmerah prinesla sanitetni material iz Trsta. Šla je obiskat svojega moža oziroma mojega očeta, ki se je tam zdravljal po prihodu iz Mauthausna.

Mnogo žalostnih stvari se je pripetilo v Čekovniku, a vmes je bilo tudi nekaj smešnih dogodkov. Na primer tedaj, ko so v hišo Ivane Črnologar prišli Italijani in kmalu za njimi nekaj partizanov. Italijana, ki je stražil pred hišo in prav takrat malical, je postalo tako strah, da se ni upal niti ganiti. Preden si je opomogel in poklical druge, so bili partizani že daleč. Šele tedaj so začeli Italijani besno streljati, seveda v prazno... Takšne dogodke so seveda dvignili moralo prebivalcev vasi in tudi nekaj dobre volje so prinesli v turobni čas.

Slehermi vaščan te primorske partizanske vasice bi ti vedel povedati kup dogodkov. Posebno hudo je bilo v dneh od 26. marca do 4. aprila 1945, ko je tod divjala zadnja ofenziva. Nemci so pustošili in ubijali vse križem. Posebno na grozovit način so se znašli nad ujetimi partizani. Najbolj zverinsko je bil ubit Albin Črnologar iz Čekovnika, kurir okrožnega komiteja ZKMJ. Pred smrtjo je pojedel važno pošto, saj ni hotel, da bi zaradi njega umrlo še več ljudi. Nemci so mu izkopali oči, porezali ušesa in nos ter mu skozi glavo zabili kol. Mnogo je še ljudi, katerih junaštva so ostala neznana. Naj omenim pogumno in iznajdljivo Anico Podobnik, ki je rešila življenje marsikateremu partizanu. Mnogo je mater v Čekovniku, ki so žrtvovali po dva sinova oziroma enega sina in moža. Lapajnetova, Križičeva, Tračnikova, Kokošarjeva, Podobnikova... Vidiš, tako je bilo med vojno v moji rojstni vasi. Seveda sem povedala o tem času bore malo. Tudi po vojni so morali vaščani trdo delati, da so obnovili vas. Leta 1953 so sami postavili šolo in šele pred dvema letoma so v vas napeljali elektriko. Rada imam Čekovnik in njegove dobre ljudi.

S temi besedami je tovarišica Podobnikova sklenila svojo pripoved in me še enkrat prosila, naj ne pišem o njej, temveč o njej tako kratko vasi. »Da, tako je bilo takrat,« je še dodala in poslovišla se se.

SLAVICA DRAGOŠ

kramljanje

Draga Milena!

Danes se oglašam z novim stavkom. To je zapis pogovora s tovarišico Mici Podobnik. Vselej, kadar se napotim h komu, ki ga ne poznam, me je strah. Bojim se, da me bo zavrnil ali da ga bom polumila. Ko se vračam proti domu, pa sem vesela. Kaj tudi ne bi bila, saj vedno izvem mnogo novega in vsi so tako prijazni! Tako je bilo tudi s tovarišico Podobnikovo. Večkrat mi je dejala, naj ne pišem o njej, in hudo mi bo, če sem jo razočarala. Upam, da mi teh nekaj vrstic — namenjenih njej — le ne bo zamerila, saj sem pretežni del prispevka posvetila na njeno željo Čekovniku. Njena pripoved o rojstni vasi je bila tako lepa! Ko sem videla, kako rada jo ima in kako hvaležna je starejšim ljudem za vse, kar so storili za nas, sem se vprašala, kako bi morali biti hva-

ležni mi, ki smo za to, da tako lepo živimo, storili bore malo. Res, mnogo življenjskih resnic lahko spoznaš iz take pripovedi in zato se tovarišici Mici še enkrat pristrčno zahvaljujem za vse.

Verjetno boste vprašali, zakaj nisem priložila fotografije; tovarišica Mici ne mara, da bi bila objavljena njena fotografija, iz Čekovnika pa nima nobene.

Pošiljam vam mnogo lepih pozdravov!

Slavica Dragoš
Mohoričeva 6
65280 Idrija

Draga Slavica!

V pripovedi o Čekovniku in njenih prebivalcih je vpleteno toliko hvaležnosti in ljubezni, da fotografije tokrat morda le ne bomo tako pogrešali. (Sicer sem tudi sama storila nekaj korakov, da bi

zapis obogatila s tovrstnim dokumentom.)

Lepo pozdravljena.

MILENA

Spoštovana urednica!

Vrtačnikovi iz Zabukovja so mi povedali zgodbo, ki sem jo zapisala. Prilagam tudi dve fotografiji in pismo. Prosim, če mi poslano vrnete, ker sem obljubila, da bodo vse dobili nazaj. Saj razumete, da jim je to drag spomin in da bi jih nerada razočarala.

Lepo vas pozdravlja!

Ivanka Piltaver
Lončarjev dol 12
68290 Sevnica

Draga Ivanka!

Prijateljstva iz dni trpljenja in pomanjkanja imajo poseben zven, kateremu nista kos ne čas ne razdalja; zato te razumem, da bi te bolj ne mogla.

Lepo pozdravljena.

MILENA

DELAVCI POSTAJAJO STUDENTI

Investiranje v izobraževanje in nadaljnje usposabljanje delavcev je najboljša pot v gospodarski napredek. Ko se je leta 1966 začela gospodarska reforma, je bilo vključenih v izobraževanje ob delu: v Bosni in Hercegovini 51.984 (12,8 odst.), delavcev, v Crni gori 2.149 (3,7 odst.), v Hrvatski 84.348 (11,1 odst.), v Makedoniji 11.424 (6 odst.), v Sloveniji 48.803 (11,6 odst.) in v Srbiji 176.718 (16,4 odst.) delavcev.

Tri leta pozneje, leta 1969, se je ob delu nadalje izobraževalo: v Bosni in Hercegovini 34.731 (8,6 odst.), v Crni gori 3.170 (5,4 odst.), v Hrvatski 53.651 (7 odst.), v Makedoniji 8.610 (4,3 odst.), v Sloveniji 55.951 (12,8 odst.) in v Srbiji samo 75.303 (8,3 odst.) delavcev. Od leta 1969 dalje te številke upadajo ali pa stagnirajo.

Večernje novosti — 27. III. 1973

NEUSPELA INTERVENCIJA

Zvezna direkcija za rezerve prehranbenih proizvodov je uvozila iz Amerike in Mehike 11 tisoč ton fižola, da bi zagotovila preskrbo trga in visoke cene znižala na normalno raven. Fižol so ponudili trgovini po uvozni ceni 6,3 do 6,60 dinarja za kilogram, s tem da maloprodajna cena ne bi smela biti višja od 7,50 do 8 dinarjev. Čeprav se maloprodajna cena domačega fižola giblje od 13 do 18 dinarjev in je po oceni strokovnjakov kakovost uvoženega fižola boljše od domačega, se prodaja fižola ni povečala. Uvoženi fižol namreč trgovina zaradi nizkega zaslužka »bojkotira«.

Delavska enotnost — 24. III. 1973

NAJHUŠI SOVRAŽNIK

Nedelavnost je najhuši sovražnik te države, meni Drago Gizdić, direktor »Dalmacija-cementa«. Nihče pa se proti njej ne bori — na žalost. Nedelavnost smo dvignili na piedestal — celo delovna zakonodaja jo ščiti. To je lažni humanizem, ker se je že izkazalo, da so naši delavci v tujini odlični, tukaj, doma pa ne. Problem torej ne tiči v delavcih, temveč v nas samih.

Nedeljski dnevnik — 1. IV. 1973

ZAPOR ZA NEPLAČAN DOLG

Medicinska sestra iz Ljubljane je bila prejšnji teden obsojena v Šibeniku na 4 leta in 10 mesecev zapora, ker turističnemu društvu v tem mestu ni plačala 800 dinarjev, kolikor je bila dolžna plačati zato, ker je izkoristila — kot je bilo rečeno — penzijske usluge prve kategorije. To je pravzaprav zvišana enotna kazen, ker je to medicinsko sestro pred tem že sodišče na Vrhniki obsodilo za slično dejanje na tri leta zapora.

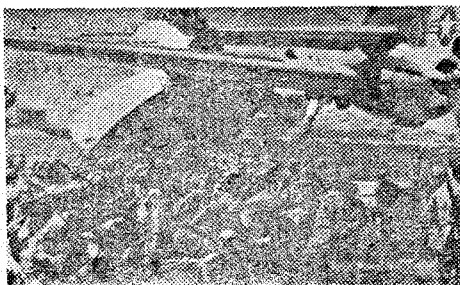
Te vesti ne gre prezreti, ker nam pove, da se posamezni občan ne more odtegniti niti plačilu sorazmerno nizkih denarnih obveznosti s tem, da bi na primer rekel, da je nelikviden. Tu veljajo še nadalje upravičeno stroga pravila, da je treba plačati tisto, kar kupiš.

Ekonomika politika — 26. III. 1973

Krvavo stoletje (4)

VOJNE IN REVOLUCIJE PO LETU 1900

Verska vojna v Libanonu leta 1958. Spori med katoličani in muslimani v Libanonu so dosegli višek, ko so prvi zagovarjali predsednika Chamouna in drugi Egipt. Na pomoč so poklicali ameriško vojsko. SZ je obtožila Američane, da se vmešavajo

Libanon leta 1958: Ameriška intervencija, ki naj bi pomirila sprti strani.

v domače zadeve neke države in zagrozila z intervencijo. Američani so se potrudili, da je bil izvoljen njihov simpatizer Chebab in potem so se umaknili.

Konec neodvisnosti Tibeta (1959). Ta dežela je bila neodvisna od leta 1934. Kitajcem je bila trn v peti. Napadali so jo od nastanka ljudske republike dalje. Sklenili so jo anektirati. Marca leta 1959 so v Lhasi priredili revolucijo in pregnali Dalai Lamo.

Boj za neodvisnost Cipra (1959). Organizacija ciprskih Grkov za osvoboditev svoje domovine, EOKA, je po večletnem gverilskem vojskovanju dosegla prvi uspeh na političnem polju. V februarju je Velika Britanija privolila v neodvisnost otoka.

Vojna v Alžiriji (1954—1962). Upor Alžircev proti Franciji se je začel novembra 1954. Francoska vojska je izvajala strahotno nasilje nad vsem prebivalstvom. Alžirska osvobodilna fronta, FLN, je kljub temu dosegla velik uspeh, ko je 13. maja 1958, izvedla splošno stavko. Med najpomembnejšimi etapami navajamo: ustanovitev začasne vlade v izgnanstvu, upor belih naseljenčev (1960), vojaški puč (1961) nastop teroristične organizacije OAS. Po sporazumu v Evianu (1962) so se končale sovražnosti in 3. julija istega leta je bila proglašena Republika Alžirija.

Revolucija na Kubi (1953—1961). Po neuspelem poskusu vstaje leta 1953 je Fidel Castro kljub vsemu prešel v napad. Dve leti pozneje je pregnal diktatorja Batisto. Zaradi naprednih idej in socialne reforme, kar bi utegnilo vplivati na ostale južno ameriške države, si je nakopal sovražstvo ZDA. Glavna etapa revolucije se je končala leta 1961 z neuspehim napadom ameriških plačancev v Prašičjem zalivu.

Urjenje kubanskih kontrarevolucionarjev na Floridi tik pred napadom na Kubo.

Napetost v Kuwaitu (1961). Iraškim politikom je prišlo na misel, da bi zasedli z nafto prepojeno kuwaitsko kneževino. To Angležem ni šlo v račun in so jim nakano preprečili s svojo vojsko.

Portugalska je izgubila zadnje kolonije na indijskih tleh leta 1961. Indija je tedaj ukrepala po svoje in zasedla ozemlja Diu, Goa in Damau. Največje med njimi je bilo Goa s 3400 kvadratnimi kilometri na zahodni obali.

Državljska vojna v Jemenu (1962). Od leta 1946 neodvisnemu Jemenu je vladal imam Ahmed, ki je umrl leta 1962. Njegovega naslednika imama El Badra je spodnesel državni udar naprednih oficirjev. Začela se je državljanska vojna. Pristašem imama je pomagala Saudska Arabija, republikancem pa Egipt.

Boji v Kongu (1960—1965). Kongo je postal neodvisen od Belgije v letu 1960. Prvi predsednik vlade je postal Lumumba in prvi predsednik republike Kasavubu. Kmalu za-

Jana
sodoben ženski tednik

tem pa se je pokrajina Katanga s Combejem na čelu uprla osrednji vladi. Vnela se je državljanska vojna. Belgija je pomagala Combeju. Združeni narodi so poslali svojo vojsko, da bi pomirila deželo. V čudnih okoliščinah je tedaj izgubil življenje sekretar OZN Hammarskjöld; letalo je bilo sestreljeno. Leta 1963 se je Katanga spet združila s Kongom in Combe je moral oditi. Leta

Generalni sekretar OZN, Hammarskjöld, v Kongu leta 1960.

iso-span

LESNA INDUSTRIJA — Ljubljanska c. 32 — telefon 77-384 — telex 34525

lip & bled

1965 je polkovnik Mobutu (ki je bil baje soudeležen pri umoru Lumumbe) odstavil Kasavubu in se spoprijel z ostanki belih najemnikov, ki so jim pomagali Portugalci. Lizbona je tedaj bila obsojena pred združenimi narodi. Plačance so izgnali iz Afrike leta 1968.

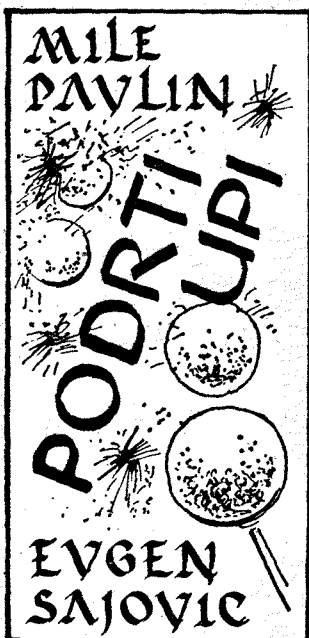
Južni Vietnam: od Diema do Van Thieu (1945—1967). Ko je bila dosežena neodvisnost, se je polastil oblasti diktator Ngo Dinh Diem. Kljub neprestani ameriški pomoči ni mogel izboljšati gospodarske razmere v deželi. Razvila se je močna opozicija. Tudi buistični duhovniki so s samomori izražali svoje nezadovoljstvo. Razvila se je močna gverilska dejavnost pristašev južnovietnamske osvobodilne fronte. Ti so prejemali pomoč Severnega Vietnama od leta 1957. Diema pa so tudi vojaško podprle ZDA. Sledili so državni udari: Min, Kan in še Kao Ky (oboževalec Hitlerja) so si podajali stolčke. Partizani so zavzeli dobro polovico dežele, čeprav so Američani bombardirali Severni Vietnam. Leta 1968 so se začela mirova pogajanja, toda divjanje vojne se je stopnjevalo. V času od januarja do maja so partizani pod poveljstvom slovitega generala Giapa uspešno napadali južnovietnamska mesta. Tri mesece je bilo obkoljeno ameriško oporišče Khe Shan. Van Locova vlada je morala odstopiti. Leta 1967 je postal predsednik države Van Thieu.

Državljska vojna v Laosu (1954—1968). Po drugi svetovni vojni so se tudi v Laosu pojavili močni levičarski tokovi. Njihova stranka Pathet Lao je ob neodvisnosti dežele prišla v vladu s princem Suvana Fumo (1954). Leta 1958 so jih vrgli iz vlade in prepovedali njihovo stranko. Po konferenci v Zenevi (1961—1962), katere namen je bil pomiriti razmere v deželi, so jih spet sprejeli v vladu, toda oni so se odločili za gverilo. Od Severnega Vietnama so začeli dobivati pomoč in kmalu so zavzeli tretjino ozemlja. Ostali dve tretjini so si prilastili Američani. Laoško vprašanje je tako prešlo v najtesnejšo povezavo z vietnamskim.

Osvobodilno gibanje v Angoli (1961). To deželo je leta 1951 samovoljno anektirala Portugalska in jo enostavno proglasila za svojo prekomorsko pokrajino. Očakala se je gverila, osvobodilno gibanje, ki so ga Portugalci na začetku večkrat skoraj zatrli. Samo v tem letu je izgubilo življenje 60.000 prebivalcev. Na čelu osvobodilnega gibanja sta bili stranki MPLA (Ljudsko gibanje za osvoboditev Angole) in FNLA (Angolska narodnoosvobodilna fronta).

Boji z revolucionarji v Kolumbiji (1960). Leta 1958 so vrgli z oblasti predsednika Pinillo. Naglo so se menjavale vlade liberalcev in konservativcev. Ljudstvo je bilo naveličano obljub in siromaštva. Duhovnik Camilo Torres je bil eden izmed glavnih ustanoviteljev ELN, narodnoosvobodilne vojske, zraven te pa je obstajala še FARC, vojska kolumbijske revolucije. Camilo Torres je padel v boju s policijo leta 1966.

(Se nadaljuje)

40. »Potem me pošljite s prvim letalom nazaj,« je spet še bolj odločno zahteval Janezek. »Hočem biti pilot in nič drugega. Da ne bi bil zdrav? Se nikoli nisem bil bolan in tudi zrasel bom, saj menda ne traja šola samo eno leto. Veliko sem že bral o letalstvu in vem, kako se učijo za pilote. Se to naj povem, da smo bili pri nas vedno vsi velike postave.« — Nazadnje se je oficir vdal in odpeljal Janezka k načelniku. Ta je bil sprva nejevoljen, ker so ga motili pri delu. Janezek je odločno ponovil svojo zahtevo in zagrozil, da bo pobegnil v Jugoslavijo, če mu ne ugodijo.

41. »Misliš, da je vojska igra pastirčkov na paši?« je posmehljivo vprašal načelnik. Potem pa se je z Janezkom kar nehote zapletel v pogovor o letalstvu, o primorskem partizanstvu in o njegovi družini. Nazadnje ga je vprašal še to in ono o posameznih letalih. Čedalje bolj je strmel nad njegovim znanjem. »Le kje si, pobič, vse to pobral?« ga je vprašal. »Pa imaš res samo štiri razrede osnovne šole in si res doma s kmetov?« Ponosno je Janezek začel pripovedovati, kako vneto je bral vse, kar mu je prišlo pod roke, zlasti pa vse o letalstvu.

42. Končno je načelnik Janezku ukazal, naj počaka zunaj na hodniku. Ko je Janezek ostal sam, je vlekel na ušesa, kar sta se pogovarjala onadva v sobi. Zaslutil je, da odločata o njegovi usodi. Ujel je, da je njegov brat padel, da je vsa družina iztrebljena, da bi bilo škoda tako bistrega in pogumnega fanta, če mu ne bi omogočili šolanja. Potem pa je zaslusal, kako vrtijo ročico poljskega telefona in kako načelnik z nekom govori. Neskončno dolgo se mu je zdelo, preden ga je znova poklical v sobo. Načelnikov obraz je bil nasmejan.